

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Celal Bayar

ATATÜRK GİBİ DÜŞÜNMEK

Derleyen
İsmet Bozdağ

TRUNA®

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <http://www.trunapdf.com>

TRUVA YAYINLARI®

Yayıncı Sertifika No: 12373

Yayın No: 290

Truva / Tarih: 53

Atatürk Gibi Düşünmek

Yazarı : Celal Bayar

Derleyen : İsmet Bozdağ

Genel Yayın Yönetmeni : Hüseyin Movit

Yayın Editörü : Hüseyin Movit

Düzeltili : Gülten Akderin M.

Bilgisayar Uygulama : Truva Ajans

Kapak Tasarımı : Truva Ajans - Mehmet Emre Çelik

Baskı-Cilt : Kilim Matbaacılık Ltd. Şti.

Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi

No: 12/204 Topkapı-İstanbul (0 212) 612 95 59

1. Baskı Ekim 2009

ISBN: 978-605-5638-13-9

© Kitabın telif hakları, Truva Yayınları'na aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

© Truva Yayınları, 2009

Okul Caddesi Mutlu Sokak Güler Apartmanı

No: 48 Daire: 17

34110 Kavacık/İSTANBUL

Tel: (0216) 537 70 20 (3 hat)

Faks: (0216) 537 70 23

www.truvayayinlari.com

Ücretsiz PDF: KitapArasiriya@gmail.com <https://www.kankey.org>

Celal Bayar

ATATÜRK GİBİ DÜŞÜNMEK

Derleyen

İsmet Bozdağ

İSMET BOZDAĞ

Araştırmacı-Yazar. Daha çok yakın tarihle ilgili araştırmalarıyla tanınmıştır.

1916 yılında Bursa'da doğdu, ilk ve orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi.

Vatan, Tasvir, Son Posta, Hürriyet, Günaydın, Milliyet, Güneş ve *Tercüman* gazetelerinde yazılar yazdı. Yakın tarihle ilgili elliye yakın eseri bulunmaktadır.

Truva'da Yayımlanan Eserleri:

Harem Penceresinden İkinci Abdülhamit

Kürt İsyanları

Darağacında Bir Başbakan, Menderes Menderes

Bilinmeyen Atatürk, Celal Bayar Anlatıyor

Soykırım Hodri Meydan

Tarih Yarındır

Atatürk'ün Türkiye'si

Sultan Abdülhamid'in Hatıra Defteri

Bitmeyen Devlet Kavgası

İki Aşk Arasında Atatürk: Latife ve Fikriye

Atatürk'ün Sofrası

Avrasya Devleti

Gazi ve Latife

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ / 9

ÖN SÖZ / 11

ATATÜRK NEDİR, NE DEĞİLDİR? / 19

Atatürk'ü Anlamak Bir "Çare"dir / 23

Atatürk Bir Antiemperyalist'tir / 26

Atatürk Nedir? / 30

Asker Diyalektiği, Devrim Diyalektiğidir / 32

Kuvayı Milliye, Hesaptır, Hesap / 34

Atatürk, Bakanlar Kurulu'nda / 36

Atatürk İçin Çare Tükenmez / 38

Atatürk ve Felsefe / 39

Metodolojinin Hareket Noktaları / 41

Atatürk Meşruiyetçidir / 43

Atatürk'ün İlk Devlet Reçetesi / 45

Atatürk'ün Kongreye Teklifleri / 47

Değerlendirme / 50

Askerin Politikadan Çekilmesi / 50

Reçetenin Geçerliliği / 51

Türkiye Cumhuriyeti ve Devrimler

Atatürk'ün İkinci Reçetesi / 53

Atatürk Niçin Harbiye Nazırı Olmak İstiyordu? / 55

İkinci Reçete Kaleme Alınıyor / 58

Millî Misak-Ulusâl Anı? / 59

Osmanlı Devlet Yapısı / 61

Tarih Laboratuvarında İmparatorluklar / 63

Sürekli Devlet Araştırması / 65

Atatürk Gerçekçidir / 67

Cumhuriyet / 68

Batı Bürokrasisinin Yapısı / 69

Osmanlıların Başka Herkes Kul / 70

Osmanlı Devlet Yapısı / 73

Bürokrasinin Devlet Denetimi Zararlı Olmuştur / 74

Atatürk Nasıl Düşünür? / 76

İmparatorluk Sallanıyor / 78

Çare Nedir? / 79

Cumhuriyet / 81

Güçlü Devlet Tefekkürü / 83

1924, 1960 Anayasaları / 85

CUMHURİYET REJİMİNİN İKİ BÜYÜK TEHLİKESİ / 91

Milliyetçilik / 94

Laiklik / 96

İslamiyet'te Laik Davranışlar / 98

Atatürk'ün Laiklik Amaçları / 100

Toplum Yapımıza Dönük Devrimler / 102

Türkiye'de Sınıf Var mı? / 103

Devrimlerin Ayak Bağı / 105

Bancılıkta Erimek Değil, Bancılıkta Belirmek / 108

TOPLUMA DÖNÜK DEVRİMLER / 109

Medeni Kanun / 112

Topluma Taze Kan / 113

Medeni Kanun Toplumun Mizacını Yaratır / 114

Öğretim Birliği (Tevhid-i Tedrisat) / 116

Atatürk Kamuoyu Oluşturuyor / 118

Yeni Şartlar, Yeni Üslup / 119

Devrim Konuşuyor / 120

BATI MODELİ TOPLUM OLABİLDİK Mİ? / 123

Banca Düşünüp, Batıca Konuşmak / 127

Özgürlüğümüzün ve Çıkarlarımızın Sınırı / 127

Destek Devrimler / 129

Toplumu Millet Yapan Devrimler / 130

Dil Devrimi / 130

Büyük Türk Diline Doğru / 132

Nasıl Bir Bahışma / 134

Tarih Devrimi / 137

Atatürk Devrimleri Sistem mi, Doktrin mi? / 138

ATATÜRK'ÜN TOPLUMA BAKIŞI VE BUGÜN / 145

Nutkun Aydınlığında Günüümüz / 149

Sözde Aydınlar / 151

Hani Türk Sosyalizmi? / 152

Aydının Düşüğü Yanılgı / 155

Marksizm-Faşizm / 157

Komandolar-Devrimciler / 158

Vaymar Anayasası / 160

Hastahgım Mikrobu / 162

Ordumuz Atatürkçüdür / 164

Atatürk Metodolojisi Açısından Durum Muhakemesi / 166

Anarşinin Kaynağı Ekonomik Midir? / 166

Anarşinin Kaynağı Sosyal midir? / 168

Sınıflı Toplum Yapısı / 168

Rüşvet Gerekçesi / 170

Anarşinin Kaynağı Politik midir? / 172

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

Aile / 173

Bürokrasi /	176
Mesleki ve Sosyal Dernekler /	178
Sendikalar /	179
Grev ve Lokavtın Kaynakları /	180
Bizdeki Durum /	181
Bugünkü Durum /	182
Sendikaların Sosyal Tesirleri /	183
Bir Avuç Militan /	185
Meşruiyet Her Şeyin Temelidir /	187
Piyasa /	188
Tophumun Haberleşme Organları /	190
Ülkemizdeki Basın Çıkmazı /	192
Televizyondan Bir Hazin Örnek /	194
Siyasi Partiler /	196
ATATÜRK METODOLOJİSİNİN AYDINLIĞINDA SEBEP VE NETİCE /	207
Gerçek Sebep /	211
1924 ve 1961 Anayasaları /	213
Yönetimin Meşruluk Temeli /	215
Yönetimin Güçlü Devlet Temeli /	217
Anayasa Mahkemesi Yanlış Yaparsa /	220
Kopya Bir Anayasa /	221
Sonuç /	223
Meşruiyetin Kaynağı /	225

GİRİŞ

Bu kitap yıllar önce yazıldı.

Bu yıllar öncesi toplumun koşullarına, Atatürk'ün metodolojisi ile çareler soruşturulmuştur.

Bugün, eğer bazı yargılar eskimiş; varılan bazı sonuçlar, yeni biçimlere bürünmüşse, doğaldır! Ulaşacağınız yer, davrandığınız yere göredir!...Yoksa, Atatürk metodolojisinin yanılma payı, yok denecek kadardır!

Atatürk'ün Devlet değerlendirmesi, Devlet'in, toplumu yönetip, yönlendirdiği gerçeğine dayanır. Demokrasi'yi. -Batı gibi- toplumun Devlet'i oluşturup yönetmesi biçiminde değil; Devlet'in, halkın rızası ile (seçim) toplumu yönetmesi biçiminde algılamıştır. Gerçi bu düşünce, Batı'nın Demokrasi'ye koyduğu modele uymaz ama, sınıfsız Doğu toplum-

larının tamamına uygun düşer! Bugün, (1998) içinde çırpındığımız sosyal ve politik çalkantının kaynağı, Türkiye’de uygulanan “Çoğulcu ve katılımcı Demokrasi” modelidir. Sınıfsız bir sosyal ortamda, sınıflı toplum modelinin işleme konulması, kargaşadan başka bir sonuç vermesi beklenemez!

Dün olduğu gibi bugün de sıkıntımız, Atatürk metodolojisinden uzak düşmemizdir! Köprüden geçeceğimize, körfezi dolaşıyoruz.

İsmet Bozdağ

ÖN SÖZ

Büyük bir tehlikenin kapısındaız. Devlet ve milleti bir bütün hâline getiren sosyal müesseselerin hemen hepsinde -nisbetleri farklı olmakla birlikte- bunalım vardır. Devletin varoluş sebebi olan asayiş, ortadan kalkmış, ülkenin bütünlüğüne dönük düşmanlıklar azmış, bürokrasi ile Devletin arasındaki “bütünlük” -en hafif deyiimiyle- gevşemiştir. Devletle Milleti bütünleştiren hukuk, zorlama yorumlarla çatlamış bulunuyor. “Bu çatlama, aynlık mertebesine gelmiştir” demeye dilim varmadığı için “çatlama” diyorum; yoksa “Anayasa sosyalizme açıktır, kapalıdır” gibi, metnin vuzuhu içinde yatan bir hukuk gerçeğinin, “kaza”nın ve “politika”nın en yüksek mertebelerinde çekilmesi, düpedüz bölünme niteliğindedir.

Toplum yapımız bir depremin içine düşmüştür. Toplumu bütünleştiren ve bu bütünleşmenin verdiği güçle yücelten bütün kuruluşlar, “aile” den başlayarak, sosyal ve mesleki dernekler, sendikalar, ekonomik huzuru temsil eden “piyasa” ve toplumun yönetime dönük siyasi örgütlenmesi demek olan “Parti”lere kadar bütün kesimler bölünme, çekişme, çatlama manzarası içinde birleşiyorlar.

Bu saydığım kuruluşlar, Devlet hayatında gerekli olan bütünlük ve sağlamlığın ayar noktaları, parçaların perçin yerleridir. Eğer bunlar laçka olmuşsa ve bu gevşeme -Allah esirgesin- bünyeden geliyorsa, en büyük tehlike içindeyiz, demektir.

Hemen söyleyeyim ki, -çok şükür- toplum bünyesinde devasız bir hastalık yoktur. Bünye, sağlamdır, güçlüdür ve yenici aktif kuvvetlere sahiptir. Nitekim bugünkü huzursuzluğumuz da bünyenin yeni hücre üretememesinden değil, tersine, hızlı bir üretme vetiresine (süreç) girmiş oluşundandır.

Nüfus patlamasının yanı sıra, bir sanayi patlaması, bilim ve kültür patlaması ve her alanda gelişim patlaması içindeyiz. Millî gelir hasılamız, tarihimizde görülmemiş bir çizgiye ulaşmıştır. Dağılımında tam adalet sağlanmamış olsa bile, refah, ülkemizde yaygındır. Elbisesini ters yüz eden, ayakkabısını pençeleten vatandaşlarımızın sayısı her yıl biraz daha

azalmakta, elektrikli aletler bazı köylerimizin mut-faklarına kadar girmiş bulunmaktadır. Bugün içine düştüğümüz ekonomik darboğaz bile, bu hızlı gelişmenin geçici hastalığından başka bir şey değildir. Toplumumuzun her kesiminde yaşayan vatandaşlarımız, millî gelirden hissesine düşenin fazlasını almak telaşına girmişlerdir.

Bu gözler önüne serili tablo, toplumumuzun ekonomi açısından hasta olması şöyle dursun, her yanından sağlık fışkırdığını açıkça gösteriyor. Öyleyse, korkulacak bir şey yok demektir. Ekonomisi diri olan ülkeler, sosyal bünyelerine musallat olan hastalıkları kolay atlatırlar. Ancak tehlike, başta aile olmak üzere, sosyal dernekler, mesleki dernekler, sendikalar, piyasa ve siyasi partilerimizi dejenere eden müessir kaynağın bulunamaması, bilinmemesidir.

Toplumumuzun, -Atatürkçü ordu kesimini ko-numuzun dışına çektikten sonra- aileden başlayarak sosyal kuruluşlarına kısaca göz atalım. Kanunlarımıza göre aile, mal ayrılığı esası dışında tam bir bütündür. Geleneklerimiz açısından bu bütünlük, en geniş sınırlarıyla, perçinlenmiştir ve erkek, aile reisidir. Bu kuruluş, büyük şehirlerimizdeki ailelerin yüzde kaçında sosyal yapısını koruyor? "Okul-aile birlikle-ri"ne rağmen, okul-aile çatışması bitmez tükenmez boyutlar içinde sürüp gidiyor mu? Neden...

Sosyal ve mesleki derneklerimize bakalım: Sayılarının on bini aştığı söylenen bu derneklerimizin, isimlerinden de belli olacağı gibi amaçlarını, sosyal ve mesleki olması gerekmez mi?... Bunlar kanunun çizdiği sınırlar içinde çalışacak değil midir?... Politika yapmak hakkı, sadece birer siyasi dernek olan partilere tanınmamış mıdır? Fakat bugün politika yapmayan kaç dernek gösterebilirsiniz?... Devlet binalarımızdan camilerimize kadar bütün duvarları dolduran siyasi sloganların altında bu sosyal derneklerin imzalarını ibretle okumuyor muyuz?... Neden?...

Sendikalarımıza bir göz atalım: Sendika, emeğin meşru savunma örgütü demek değil mi?... “Millî Güvenlik Mahkemeleri” ile emek arasında uzaktan yakından bir köprü kurabilir misiniz? Hâl böyleyken, -sendikalarımızın çok şükür azınlık kanadı- bir anayasa müessesesi olan ve işçiyle hiçbir ilişkisi bulunmayan “Millî Güvenlik Mahkemeleri Kanunu”nun parlamentodan geçmemesi için genel grev ilan etmemiş midir? Sendikaların Atatürkçü kanadını temsil eden öteki federasyonun katılmadığı bu grev, kanunlarımızın vahim biçimde ihlali demek değil midir?... Söyler misiniz, bu grevi ilan eden federasyon yöneticileri hangi cezayı gördüler?... Neden?...

Peki, ekonomik kuruluşlarda görünen nedir? Ekonomik yapı çok hassas bir alana yerleşmiş bir kısım

iş adamlarımızın maddi güçlerine dayanarak siyasi tercihleri istikametinde harekete geçtikleri görülmemiş midir?... Belki piyasanın istikrarı, büyük ölçüde siyasi istikrara bağlı olduğu için bu hareketlerde yer aldıklarını kabul edelim; fakat bazı iş yerlerinin, siyasi tercihleri istikametinde bazı dernekleri para ve nüfuz gücü ile destekledikleri ortalıkta söylenip durulmuyor mu? Neden?...

Siyasi partilerimize gelince: Her parti, ülkenin refahı için ayrı bir reçete yazar, bunu kabul ederim. Fakat muhalefette millete başka reçete gösterip, iktidar laboratuvarına girince başka ilaç imal eden partileri anlamakta mazurum. Bunlar, dilleri altında bakla taşıyan kimseleri hatırlatırlar ki, bu tutumla millete güven vermezler. Hele, kendilerinin yaptıkları bir kanunun açığından yararlanıp, “hile-i şeriye” keşf eden partilere, en sade bir vatandaş bile hak tanımaz. Dört yıldan beri ülkeyi koskoca bir anarşi yangını kavurmaktadır, anarşi yapanlar ne istediklerini bağıra bağıra meydanlarda, sokaklarda kurşunlarla, bombalarla ilan etmektedirler; öyle olduğu hâlde partilerimiz bu sesleri duymazdan gelirler ve yine birbirlerini suçlamaya çalışırlarsa, yasaların da milletin de dışına düşmüş olurlar... Peki, bu kör döğüşü, bu umursamazlık, bu aklın ve sağduyunun dışına çıkmak, neden?...

Toplumun her alanı, devletin her kesiminde tam bir “özgürlük buhranı”, “görev ve yetki buhranı”, “değer kargaşalığı” içindeyiz... Toplum ve devlet kuruluşları tehlikeli biçimde laçka olmuştur. “Çare” kaynağı olan partilerimiz, kendi tefekkürlerinin sınırları içine kapanarak “çaresizliğe” düşmüş görünüyorlar. Bir bölüm aydınımız ve politikacımız, çareyi rejimi işletmekte arayacakları yerde, rejimi değiştirmekte görüyorlar, bunlara karşı çıkan aydınlarımız ve politikacılarımız da, içinde yaşadığımız buhranı rejim değişikliği isteklerine bağlamakla, işin içinden çıktıklarını sanıyorlar.

Vatandaş Celal Bayar olarak tehlikeyi millete haber veriyor ve konulan teşhislerin yanlış olduğunu söylüyorum. Çare, ne rejim değişikliğinde, ne rejim değişikliğini isteyenlerin susturulmalarındadır; ÇARE, ATATÜRK TEFEKKÜRÜNE, ATATÜRK METODOLOJİSİNE DÖNMEKTİR. Bütün sorunlarımızı çözecek olan, bu tefekkürdür. Atatürk 1923’de topluma nasıl bakmışsa, nasıl değerlendirmişse, o tefekkür içinde şimdi de toplumumuza ve devlet yapımıza öylece bakacağız ve ancak o zaman toplumumuzu kilitleyen sorunları bu tefekkürün anahtarı ile kolayca açacağız.

Nedir Atatürk tefekkürü, nedir Atatürk metodolojisi?... İşte bu kitap bu soruların karşılığını ver-

mek için hazırlandı. Bu araştırma ile, Atatürk'e olan bitmez tükenmez borcumun hiç değilse çok küçük bir parçasını ödemiş olacağımı sanıyorum. Onun teffekkürünü ve özellikle metodolojisini bilimsel kaynakları ile ortaya koymaya çalıştım. Metodun tarifini yaptım. Nasıl kullanıldığını gösterdim. Günümüzdeki buhranın nereden kaynaklandığı böylece ortaya çıktı. Okuyunuz ve açıkça söyleyiniz, tartışmasını yapmaya hazırım. Atatürk gibi düşünmeye başladığımız an, hiçbir yerde şaşırmadığımızı, sonsuz çareler ortamında yaşadığımızı siz de göreceksiniz.

Celal Bayar

ATATÜRK NEDİR? NE DEĞİLDİR?

ATATÜRK NEDİR? NE DEĞİLDİR?

Atatürk, büyük adamdı.

Büyük adamlar, büyük dağlar gibidir, onlardan uzaklaştıkça haşmetleri ortaya çıkar.

Ben onun sağlığında ve onun yanı başında çalışırken de Atatürk'ün büyük olduğunu, bizden farklı yanları olduğunu görüyordum. Çünkü ne zaman dara düşsek, ona koşardık, onda her zaman kapalı kapıları açan yeni bir anahtar bulunurdu. Ama samimiyetle itiraf ederim ki, yıllar geçtikçe bu büyüklüğün, ne ölçüde bir büyüklük olduğunu daha iyi idrak ediyorum.

Şimdi düşünüyorum:

İnsanlar Atatürk'ün çevresinde etkilenirlerdi.

Başka bir düşünce seviyesine ulaşırlar, başka bir dinamizme kavuşurlardı.

Yakın çevresine düşmüş bütün çağdaşları, kendi fikirleri kendi bilgileri sanıp, onun fikirlerini ve bilgilerini konuşmuşlar, uygulamışlardır.

Tabii, herkes kendi idraki ölçüsünde bu fikirlerden yararlanabilmiştir, bazıları daha az, bazıları daha çok...

Atatürk'ü anlatmak imkânsızdır demeyeceğim ama zordur, özellikle benim için!

Ben ona ne kadar uzaktan, ne kadar tarafsız bakmaya çalışırsam çalışayım, bir fotoğraf makinesi gibi objektif, tarafsız göremem onu; belki bir ressam gibi sübjektif bakarım Atatürk'e...

Ama onun fikir portresini çizebilmek için de biraz böyle bir bakışa ihtiyaç vardır sanırım. "Atatürk realitesini" görebilmek için, onu, bir BÜTÜN hâlinde göz önünde bulundurmak lazımdır. BÜTÜN'ü kavramadıkça, olaylar karşısındaki tek tek davranışları anlamak mümkün olmaz.

Onu -yalın kat da olsa- anlayabilmek için, şu sorunun cevaplandırılması lazımdır.

ATATÜRK NEDİR?... NE DEĞİLDİR?...

Özellikle günümüzde bir çok fikir kamplarının, Atatürk'ün bir sözüne, bir davranışına sarılıp kendilerini haklı çıkarmaya çalıştığı şu sıralar, O'nun temel yapısını bilmek zorunlu hale gelmiştir.

ATATÜRK'Ü ANLAMAK BİR "ÇARE"DİR

Atatürk için yurttta ve dünyada binlerce kitap yazıldı, seminerler, sempozyumlar düzenlendi. Enstitüler kuruldu, şiirlere, televizyon-radyo programlarına, romanlara konu edildi. Bu bilimsel çalışmaların yanı sıra, binlerce övölme ve yerilmelere de yer vermek gerekir!

Durum bu olduğuna göre, Atatürk'ü yeni baştan anlatmak ihtiyacı duyulmamalıydı; ama bakıyorum bugün, memleketimizde batı kopyası birtakım sosyo-ekonomik modeller ortalığı tutmuş; bazı gençlerimiz bilinçli-bilinçsiz bu modellerin etrafında halkalanmışlar ve memleketin ancak bu modeller içinde gelişebileceğini savunuyorlar.

Bu, insanı gerçekten şaşırtan bir görünüştür.

Çünkü eğer -az önce söylediğim gibi- Atatürk için yazılmış binlerce kitap, düzenlenmiş seminerler, sempozyumlar, kurulan enstitülerin çalışmaları Atatürk gerçeğini iyice anlatabilmiş, daha doğrusu bunları okuyanlar, dinleyenler Atatürk'ü anlamış olsalardı, durum bu olmamak gerekirdi!...

Bugün ülkemizde bir bölüm aydının ve öğrencinin memleketin kalkınması için çare diye gördüğü sosyalizm, yeni bir sorun değildir. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'mız sonunda yeni bir devlet kurarken, sosyalizm, Avrupa ülkelerinde işlenmiş bir fikir olarak

vardı ve komşumuz Sovyetler Birliği'nde bu fikir devlete vücut veriyordu. Atatürk bunları çok yakından izlemekte ve bilmekteydi.

1920'lerde Marksizm, denenmemiş bir rejimdi. Bugün altmış yıllık bir uygulama dönemi geçmiştir. Bir sınıfı yok etmekle, sınıfların ortadan kalkmayacağı iyice anlaşılmış, sömürünün yalnız sınıflar tarafından değil, devleti yönetenler tarafından da yapılabileceği ortaya çıkmıştır.

Özel mülkiyetin yok edilmesini amaçlayan Marksizm, bugün uygulandığı bütün ülkelerde önce yok edilmiş, sonra dönüp yeniden ihya edilmek zorunda kalınmıştır! Sovyet Rusya böyledir, Polonya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan böyledir, Küba böyledir... Ve bütün bu denemeler, milyonlarca gerçek fikir adamının baskı rejimi altında kahrolması, yok olması karşılığı yapılabilmektedir. Sormak lazımdır.

Ele geçen nedir? Elden çıkanlar nedir?...

Bizim gibi sosyal reformları tamamlamak yolunda olan bir ülkede buna özenmek için hangi sebep vardır?... Marksizm'de Türk Milleti için bir ümit olsaydı, Atatürk 1923'de sosyalist bir cumhuriyet kurardı ve bunu kurması için hiçbir engel de yoktu. Eğer sosyalist bir baskı rejimi yerine, anayasal bir cumhuriyet kurulmuşsa, bunun tek sebebi sosyalist

bir rejimin Türkiye gerekçelerine ve Türk insanının çıkarlarına ters düştüğü içindir.

Faşizme gelince:

Faşizmin, dünyanın talihsiz ellerine doğduğu yıllar, Atatürk memleketimizde devrimlerini yürütüyordu. Belki hiçbir devlet başkanı Atatürk kadar faşizm sefaletini yakından izlememiş, ona açıktan düşmanlık etmemiştir. Bazen herkesin arasında yaptığı konuşmaların, diplomatik üslup çizgisini nasıl aştığını ve hariciyecilerimizin klasik görüşlerini nasıl rahatsız ettiğini, o günleri yaşayanlar çok iyi bilirler. Çünkü Atatürk, faşizm ile tam bir çelişki hâlindeydi.

Faşizm, “HER ŞEY DEVLET İÇİN” derken, Atatürk “HER ŞEY MİLLET İÇİN” diyordu. Bu, birbirine taban tabana zıt iki dünya görüşüdür. Toplumun temel üstün değeri “DEVLET”te görenler, faşizmi oluştururken, “TEMEL ÜSTÜN DEĞER’i” MİLLET’te görenler, hürriyetçi demokrasiyi oluştururlar. Çünkü devlet -işlerliği açısından- eninde sonunda bir kadrodur, hacmi ile sınırlıdır.

Toplumu devletin emrine verme, imparatorluk tefekkürüdür; denenmiştir, süreklilik gücü olmadığı görülmüştür ve sonunda parça parça olmuştur.

Atatürk, böyle bir tefekkürün en yüksek ürünü olan Osmanlı İmparatorluğu’nun tasfiyesi içinden çıkmış bir devlet adamıdır.

“Millî Misak” sınırlarının cesaretle çizilmesi, imparatorluk tefekkürünün reddinden başka bir şey değildir; ve antiemperyalist bir dünya görüşüne sahip çıkmaktan başka bir anlam taşımaz.

ATATÜRK BİR ANTIEMPERYALİSTTİR

Burada, Atatürk'ün tartışılmayan ve tartışılmayacak bir vasfına işaret etmek istiyorum; O, BİLİNÇLİ BİR ANTIEMPERYALİST idi.

Antiemperyalistin bir başka adı da “MİLLİYETÇİ”dir.

Mademki başka milletlerin topraklarında gözü olanlarla beraber değildir; öyle ise, halis bir milliyetçidir.

Atatürk de bir milliyetçi idi.

Toplumun üstün değeri olarak devleti değil, milleti görüyordu.

Bunun böyle olduğunu anlamak çok kolaydır; Atatürk'ün, Kurtuluş Savaşı'ndan, hayata gözlerini yumduğu güne kadar ele aldığı konuları gözden geçiriniz; göreceksiniz ki bütün devrimler -bir teki müstesna- millet hayatına dönüktür. Devlet seviyesinde yaptığı tek devrim CUMHURİYET bile rejimi, millet emrine koyduğu için, onun da millet üstünlüğünü amaçladığı ortadadır.

“Tevhid-i tedrisat” (Eğitimin birliği), sınıf ve zümre imtiyazının reddiyesi değil de nedir?

Medeni Kanun, insan münasebetlerine çağın adalet anlayışını getirmemiş midir?

Kılık-kıyafet devrimi, millete biçimde üstünlük ve beraberlik kazandırmak amacına dönük değil mi?

Laik devlet tefekkürünün kabulü, bir yanı ile, milletin rasyonel düşünce biçimine alışmasını hazırlayan sağlıklı, yararlı bir devrimden başka nedir?

Harf devrimi, okur-yazarlığı kolaylaştırmak, eğitimi yaymak, milleti, İNANIR bir millet olmaktan, DÜŞÜNÜR bir millet olmak, seviyesine çıkarmak gayreti değil mi?

Hele Dil ve Tarihî Devrimleri, Türk Milliyetçiliği'ne derin kaynaklar bulmak, Milleti bilinçli bir bütün hâline getirmek çalışmalarının yekûn çizgisini çizemezler mi?

Sosyal ve politik kadın-erkek eşitliği,, batı toplumlarını da şerefle aşan ve Türk soyunun geleneklerine kadar inen, adaletli ve milliyetçi bir devrimdir.

Böylesine, bütün eylemleri millete dönük; devleti, milletin emrine koyan bir devlet adamı antifaşist değil de nedir?...

Demek oluyor ki, günümüzün bazı aydınlarında ve gençlerinde gördüğümüz Marksizm eğilimleri

kadar, faşizm eğilimleri de Atatürkçülükten kaynaklanamazlar; tersine Atatürkçülüğe tam anlamı ile karşıdırlar.

Hiçbiri Atatürk'ten söz edemezler, onun eserine sahip çıktıklarını ileri süremez ve Atatürk'ün büyük nutkunda eserini emanet ettiği gençlik olduğunu iddia edemez!

Çünkü Atatürk her iki fikrin entipüften dekorunu, gerçekçilik fiskeleri ile yıkmış-atmış; onların yerine, devrimlerin üstüne yükselen genç Türkiye'yi kurmuştur.

Fikir açlığı ile Marksizme, faşizme yönelmiş bazı gençlerimizi kınamak istediğim sanılmasın!

Hayır, ben onların sürekli bir arayış içinde olmalarını isterim; ancak bu yoldan “daha iyi” ye “daha kusursuz”a gidilir.

Fakat “daha iyi”yi ararken, “daha kötü”ye rastlayıp onu seçmek, doğru düşünmesini bilmemek demektir. Çünkü Atatürk'ü anlamış bir gencin düşüncede şaşırmasına imkân yoktur.

O hâlde kusur bizim, yalnız bizimdir.

Atatürk'ü anlatamamışız ve onun metodolojisini eğitimin temeli yapamamışız demektir.

Yeri gelmişken söyleyeyim: Ben Marksizme inananların, kendi tefekkürlerini rahatça yayabilmek için toplumdan özgürlük istemelerini de kesinlikle anlamıyorum.

Çünkü bir insan, ancak, başkası için hak saydığını kendisi için isteyebilir! Bir Marksist, kendi düşündüğü biçimde bir devlet oluşturduğu zaman, kendisi gibi düşünmeyenlere özgürlük tanıyor mu?

Hayır...

Ya ne yapıyor... Başkalarını, kendisi gibi düşünmeye zorluyor...

“Senin özgürlüğün, diyalektik ve maddeci tarih anlayışı içerisinde istediğini düşünmektir” diyor.

İlerde kurmayı tasarladığı devlette başkalarına tanımadığı ve tanımayacağı bir hakkı, kendi toplumundan istemesi, hukuk dışı bir istek olduğu kadar, akıl dışı bir istektir. “Ceza Kanunu’nun 141. maddesini kaldırın” demek, “Evinizi yakacağım, bana biraz petrol verin” demekten farksızdır aslında...

Toplumdan, “ihtilalin meşrulaştırılmasını istemektedir!

Hiçbir haysiyetli insan, kendisinin veremeyeceğini başkasından istemez. Hem, cinayete kararlı olmak, hem bıçağı kurbanından beklemek akıl dışıdır.

Ben, “Atatürk, seni sevmek millî bir ibadettir” demiştim. Şimdi, “Atatürk, seni anlatmak millî bir ibadettir” diyorum. Ve gücümün erdiğince onu gençlere anlatmaya çalışıyorum!

Çünkü Atatürk bir kalıp değil, bir gerçekçilik, bir akılcılıktır. Bilim, deney ve akıl çizgileri içinde bağımsız bir METOT'tur.

İşte bu sebeptedir ki, her dar boğazda, her karışıklıkta, her umutsuzluk ortamında Atatürkçülük, özellikle bizim için bir ÇARE'dir, diyorum.

Ve her Türk insanının Atatürk metodunu kullanarak tükenmez çareleri bulup bu çareleri gözümüzün önüne çıkarmasını istiyorum.

O zaman Marksistliğe özenenler de faşistliğe heves edenler de nasıl bir aldanışa düştüklerini - dizlerini döverek- anlayacaklar ve işte o zaman bir Atatürkçü olarak kendilerini de, ülkelerini de bah-tiyar edeceklerdir.

Çünkü 50 yıl önce bu dekor fikirler, Atatürk tarafından göz aldatıcı yaldızlarından sıyrılarak incelenmiş ve hesabı görülmüştür. 50 yıl sonra tekrar hesaplaşmaya oturmak, ne yazık ki Atatürk'ü anlamamak, bilmemektir.

ATATÜRK NEDİR?

Az önce, "Atatürk bilim, deney ve akıl çizgileri içinde bağımsız bir tefekkür, bir metottur" demiş-tim. Bu tarif, Atatürk metodolojisinin sınırlarını iyice çizer sanıyorum.

Yalnız, hemen işaret etmek isterim, bu tarif,

pozitivizmi, onun kullandığı analitik metodu da hatırlatır. Bu yüzden bazı fikir adamlarımız, Atatürk'ü pozitivist espri içinde görmüşler ve böyle yorumlamışlardır. Böyle bir yorum, kanaatimce yanlış sayılmaz; fakat Atatürk'ü de eksiksiz anlatmış olmaz, sanıyorum.

Çünkü, bilime, deneye ve akla önem verdiği için pozitivistmiş gibi görüldüğü hâlde, daima “sonuçlara” değer verdiği için de pragmatistmiş gibi görünür.

Aslında, onu akımlara bağlamak yanlış bir iştir.

O, çağının bu iki fikir akımını herhâlde çok iyi biliyordu, ama ne pozitivist, ne pragmatistti.

O, Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Kendi fikir yapısının ve düşünce metodunun yansımalarını bu iki akımda fark ettiği için, belki onlarla biraz daha yakından ilgilenmiştir.

Atatürk, temel tefekküründe dünyanın değil, memleketinin sorunlarını çözmeye çalışıyordu. Onun için her şeyi ülkesi açısından incelemiş, değerlendirmiş, uygulama elverişliliklerini gözden geçirmiştir. Hangi sistemde kendi gayesine yarar fikir bulmuşsa, onu alıp kullanmakta tereddüt etmemiştir.

Onun için önemli olan “sistem” değil, kuvvetli ve kudretli bir Türkiye Cumhuriyeti Devleti ortaya koymaktır.

Benim görüşüme göre, aslında Atatürk, bu fikir ve davranış yapısını çağının fikir akımlarından değil, mesleği olan askerlikten getiriyordu.

ASKER DİYALEKTİĞİ, DEVİRİM DİYALEKTİĞİDİR

Büyük bir kumandan için gerekli olan bütün vasıflar, Atatürk'te noksansızdı. Savaşta bir kumandan, bir şeye karşı ve bir şeyden yanadır; Atatürk bütün hayatı boyunca sürdürdüğü toplum savaşlarında, bir şeyden yana ve bir şeye karşı olmuştur. "Bitaraf olan bertaraf olur" sözü bu yüzden onun fikir karakterini açıklar.

Savaşta bir kumandan, düşman güçlerini ve kendi güçlerini değerlendirirken, kesin bir biçimde akılcı ve gerçekçi olmalıdır. Toplumunu yüceltmek ve güçlendirmek savaşında da Atatürk, kesin biçimde gerçekçi ve akılcı idi. Devrimlerin oluşumunda bu karakter açıkça görülür.

Rejimi, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e mi geçirmeyi kararlaştırmıştır?...

Karşı güçlerin ve kendi güçlerinin hesabını hiçbir hayale ve şansa yer vermeden yapar ve akli keser kesmez kararını icra eder; sonuç başarıdır.

Başarının bir kaynağı, kendi güçlerinin ve karşı güçlerin değerlendirilmesindeki gerçekçilik ise,

öteki kaynağı da matematiktir, hesaptır. Kurtuluş Savaşı'mızın zaferle sonuçlanmasını nasıl böyle bir hesaba borçlu isek, devrimlerimizin başarısını da iyi değerlendirmeye olduğu kadar, hesaba borçluyuz.

Burada, Atatürk'e ait ve önem verdiğim bir hatıramı anlatmamda yarar var sanırım.

Kurtuluş Savaşı'nın Büyük Taarruz'a hazırlık günlerini yaşıyorduk. Büyük Millet Meclisi Atatürk'e kendi yetkilerini vermiş, Türk milletini madde ve mana olarak O'nun emrine koymuştu. Anlatılmaz güçlükler içindeydik.

İstanbul Hükûmeti, bir yandan, Anadolu'yu karıştırarak, bir yandan itilaf devletlerini kışkırtarak, çalışmalarımızı engelliyordu.

Büyük Millet Meclisi sabırsız ve sinirli idi.

Büyük Taarruz'un bir an önce yapılmasını, düşmanın İzmir'den denize dökülmesini görmek istiyorduk.

İşte bu buhranlı günlerde Atatürk, bazı yakın arkadaşlarından Meclis'te konuşmalar yapmalarını istedi. Arkadaşlarımız bu konuşmalarda Kuvayı Milliye Ruhu'nu canlı tutacaklar, millî bir heyecanla Meclis sinirliliğini ve sabırsızlığını yatıştıracaklardı.

Konuşmalar başladı.

Atatürk ile birlikte konuşmaları dinliyorduk.

Sıra Meclis'in güçlü hatiplerinden birine geldi. Kendisine has jestleri ve ses tonu ile dinleyenler üzerinde etki yaparak konuşuyor ve Kuvayı Milliye fikrini, heyecanlı bir üslup ile anlatıyordu.

Meclis büyük bir dikkatle dinlemekte ve hatibi alkışlamaktaydı. Sonunda hatip "Kuvayı Milliye" sözü üzerine basarak durdu; ve çok önemli son tarifini verecekmiş gibi -herhâlde aklına başka bir şey gelmemiş olacak ki- "kuvayi milliye" bir cinnet-i mukaddesdir" dedi. Cinneti mukaddese, yani kutsal delilik!...

"KUVAYI MİLLİYE, HESAPTIR, HESAP."

Atatürk yerinden fırladı, etrafındaki bizlere "Bu adam ne söylüyor?..." dedikten sonra kürsüye müdahale etti: "Ne demek cinneti mukaddesedir?... Kuvayi milliye hesaptır, hesap!..."

Kurtuluş savaşı gerçekten büyük bir matematik mimaridir. Yenmekten yenilmeye kadar tasarlanmamış, hesaplanmamış hiçbir yanı yoktur.

Bütün ihtimaller değerlendirilmiş, tedbirler hazırlanmış ve Büyük Taarruz, böyle bir matematik mimarinin zirvesinde başlatılmıştır.

Atatürk bütün kararlarını sonsuz ihtimaller piramidinin zirvesinde uygulanmaya sokmuştur!...

Savaşta bir kumandan, karşısındaki düşmanın bilim ve teknikten yararlanarak kazanacağı ateş gü-

cünü ve saldırı üstünlüğünü hiçbir yanılsa düşmeden değerlendirmek zorundadır. Bu değerlendirme doğru yapılmışsa, kendisinin bilim ve teknikten yararlanarak elde ettiği savaş gücü, saldırı üstünlüğü belli bir noktada dengelenebilir, ya da lehe çevrilir. Özellikle günümüzde savaş başarısı, bilim ve teknik üstünlüğüne sıkı sıkıya bağlanmıştır.

Asker Atatürk'ün matematik mimarisinde bilim ve tekniğin yeri elbette büyüktü. "İstikbal Göklerdedir" sözü, Atatürk'ündür. Ve söylendiğinden yarım yüzyıl sonra herkesin birleştiği bir gerçek olmuştur.

Atatürk, savaşın geleceğini nasıl bilim ve teknik üstünlüğünde görmüşse, toplumun uygarlık gücünü de öylece bilim ve teknik üstünlüğü olarak değerlendirmiştir.

Bir milletin toplum hayatında ekonominin baş sorun olduğunu biliyor, özellikle sanayileşmeye büyük değer veriyordu.

Sanayileşme bir bakıma, bilim ve tekniğin ekonomik potansiyeli arttırmasıdır.

Oysa memleket art arda gelen savaşların ve yıkıntıların içinde bir iğne bile yapamaz hâle gelmişti. Para yokluğu, bilgi yokluğu, teknik eleman yokluğu çekiyorduk. Her bakımdan dışa bağlı bir ekonominin içindeydik.

ATATÜRK, BAKANLAR KURULU'NDA

İşte bu talihsiz yılların birinde 1931 yılının Eylül ayında Atatürk yurt gezisinden Ankara'ya dönmüş ve kendi başkanlığında Bakanlar Kurulu'nu toplamıştı.

Ben o sırada İş Bankasında idim bana Yusuf Kemal Tengirşek tarafından nakledildiğine göre, önce kendisi bir konuşma yaptı ve yurt gezisi sırasında edindiği izlenimleri anlattı.

Ülkenin ihtiyaçlarını sıraladı.

Vatandaşların dileklerini dile getirdi ve sonra Bakanlar Kurulu'na:

“Sizin bu konudaki hazırlıklarınızı öğrenmek istiyorum” dedi.

Başbakan İsmet İnönü, bütçe kaynakları ile bütçe giderleri üstünde kısa bir konuşma yaptıktan sonra, Bakan arkadaşlarından bu konuda yaptıkları hazırlıkları anlatmalarını istedi.

Bakanlar, sırası ile konuşmaya başladılar. Her biri kendi açısından yapılması gereken işleri sayıyor, bunun bütçeye yansıyacak miktarını söylüyor, Atatürk de elinde bir kalem, kâğıt üstüne söylenen rakamları döküyordu.

Sonunda bakanların konuşmaları bitti, Atatürk de döktüğü rakamları topladı ve yazdı: 500 milyon... Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

- Yapmayı tasarladıklarımızın ilk sırasını alan işler için 500 milyon liraya ihtiyaç var. Maliye Bakanını arkadaşımız cevap versin, bu parayı bulabilir mi?

Bakanlar Kurulu'nu, başta İsmet İnönü olmak üzere, büyük bir sessizlik kapladı. Maliye Bakanı susuyordu. Atatürk konuşmasını tekrarladı:

- Maliye Bakanı arkadaşımız cevap versin, dedim. Bu işlerin hemen ele alınması için bu parayı verebilecek mi?...

Bakan, üzgün bir sesle bütçe rakamlarını sıraladı, geliri, gideri anlattı ve sonunda değil 500 milyon, 5 milyon bile veremeyeceğini itiraf etti. Atatürk gözlerini Bakanlar Kurulu üyeleri üstünde gezdirerek konuştu:

- Maliye Vekili arkadaşınızın konuşmasını dinlediniz, değil 500 milyon, 5 milyon bile veremem diyor... Çare?...

Bakanlar önlerine bakıyor ve susuyorlardı:

- Çare diye soruyorum, hatırnıza gelen bir çare yok mu?... Paramız yok diye boşu boşuna oturacak mıyız?...

Bakanlar aynı üzüntülü sessizliği sürdürdüler. Bunun üstüne Atatürk sinirli bir hareketle masadan kalktı:

- Peki beyefendiler!... 500 milyonumuz yok, çaremiz yok... Öyleyse iş yapmayacağız, oturacağız!...

Ve bunu söyler söylemez kapıyı hızla çarparak çıkıp gitti.

ATATÜRK İÇİN ÇARE TÜKENMEZ

Fakat biliyorsunuz ki, o gün sıralanan işler de yapılmıştır, başkaları da yapılmıştır; çünkü Atatürk'te hiçbir zaman çare tükenmemiştir. Atatürk gibi düşünmesini bilen insanlar için de her zaman, her şey için çok çare vardır ve olacaktır.

Bir kumandanın savaşta en kıymetli sermayelerinden birisi, kendi tecrübeleri ve başkalarının başından geçmiş olaylardır. Bu deneylerin ışığında alınmış kararlar, kumandanın en az hata yapmasını veya hiç yapmamasını sağlar. Hele bu kumandan Atatürk'se hata payı sıfıra kadar düşer. Askerlikten getirdiği bu düşünce alışkanlığını, devlet hayatında da hiçbir zaman ihmal etmemiştir.

Toplum olaylarında deney laboratuvarı tarih sayfalarıdır. Atatürk okul sıralarından başlayarak ömrünün sonuna kadar sürekli olarak tarih araştırmaları yapmış ve bu toplum laboratuvarını son derece başarı ile kendi uygulamalarında kullanmıştır.

Savaş -tıpkı politika gibi- netice almak sanatıdır.

Politika, manevi güç kullanır, savaş maddi güçle sonuç almaya çalışır.

İyi bir asker olan Atatürk, gerek kendi hareketlerini, gerekse çevresinde arkadaşlarının hareketlerini aldıkları netice ile değerlendirmiştir. Onun için, her hareketin bir amacı vardır.

Amaca ulaşılmışsa hareket doğru yapılmıştır; ulaşılmamışsa, hareket yanlıştır. Bu düşünce biçiminin sistemleşmesini, pragmatizmde görebiliriz.

Nitekim pragmatizmin kurucularından biri olan John Devey, Hindistan dönüşü Amerika'ya giderken Türkiye'ye de gelmiş ve Atatürk kendisinden eğitimimiz için bir rapor hazırlanmasını istemişti. Devey, daha sonra bu raporu, Amerika'da hazırlamış ve Atatürk'e göndermiş Atatürk de yararlanılması için dosyayı Millî Eğitim Bakanlığı'na vermiştir.

ATATÜRK VE FELSEFE

Bence bütün bunlar Atatürk'ün pragmatist olduğunu belgelemeye yeterli değildir.

Çünkü Atatürk her şeyden önce "sistemci" değildi.

Hatta kendisinde bir sistem alerjisi olduğunu bile söyleyebilirim.

Bu fikrimin sayısız örnekleri içinden Yahya Kemal ile yaptığı bir sofrada konuşmasını buraya almak isterim.

1936 yılında Madrid sefirimiz olan Yahya Kemal Beyatlı, bazı olaylardan sonra Türkiye'ye dönmüş ve Atatürk tarafından akşam yemeğine alıkonulmuştu. Bu sofrada Atatürk Yahya Kemal'e "Bana felsefeyi tarif eder misiniz?" diye sormuştu.*

Bu soruya Şairin verdiği cevaptan sonra Atatürk'ün söyledikleri her bakımdan dikkate değer, dilerseniz, birlikte okuyalım:

"Felsefe, kâinat (evren) karşısında bir akıl davranışdır. Bu yüzden felsefe bilmeyen insan, edebiyatçı da olamaz. Politikacı da olamaz. Felsefe temeli olmayan bir askerin savaşı kazanması mümkündür ama 'anlaması' mümkün değildir. Benim, felsefe ile ne kadar aram iyi ise, filozoflarla da aram o kadar açık!... Tuhaf görünecek bu sözüm ama, anlatayım: Bütün filozofların hastalığı, her şeyi bir tek sebebe bağlamaktır.

Kimisi, bütün yeryüzü bilmecelerini Tanrı anahtarı açar, der, kimisi her şey 'monad'dır diye direnir, kimisi 'ateş, su, toprak' üçlüsüne bağlanır, kimisi, 'madde' diye işin içinden çıkar. Bu iddialardan her birinin bir gerçek payı vardır elbette...

Ama 'payı' vardır.

* "Atatürk'ün Fikir Kaynakları" İsmet Bozdağ, Milliyet gazetesi 10-11, 1974 ve sonrası...
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Hâlbuki filozofların da her şeyi ‘vahide icra etmek’ (tek sebeple bağlamak) hastalığı vardır.

İşte bu yüzden, felsefe ile aram iyidir de, filozoflarla pek geçinemem. Benim prensibim, her olayı kendi kanunları içinde incelemektir. Ama bunu yaparken hiçbir zaman ‘insanı’ ve ‘evreni’ gözden kaçırmam. Muharebeyi iyi yapabilmek için harbi gözden kaçırmayacaksın! Gözden kaçırdın mı ‘muharebeyi’ belki kazanırsın ama, ‘harbi’ kaybedersin!”

Bu konuşmadan anlaşılıyor ki, Atatürk’ün geniş bir fikir potansiyeli var, fakat ben bu konuşmayı onun daha çok bir “sistem” adamı olmadığını belirlemek için buraya alıyorum. Çünkü sistemlerde “her şeyi tek sebebe bağlamak” hastalığı vardır. Atatürk, kendisinin de ifade ettiği gibi, “her olayı, kendi kanunları içinde incelerdi.”

Teferruatta bütünü, bütünde teferruatı gören bu düşünce biçimi, Atatürk metodolojisidir. Bu metodolojiyi ne kadar iyi biliyor, ne kadar iyi kullanıyorsak, o kadar iyi ATATÜRKÇÜ’yüz kanaatindeyim.

METODOLOJİNİN HAREKET NOKTALARI

Ancak, hemen söyleyeyim ki, insanın elindeki metot, insanın elindeki bıçak gibidir. Bir bıçak, nasıl operatör elinde hayal kurtaran bir aletken, bir

katilin elinde hayatı yok eden bir alet hâline gelebiliyorsa; bir metot da kullanan insanın amacına göre başka başka sonuçlar verebilir. Atatürk'ün bir "devlet" kurmak için kullandığı metot, bir devleti yok etmek için de kullanılabilir. O hâlde Atatürk gibi büyük bir insan hayırlı bir insan olabilmek için, Atatürk tefekkürünün nirengi noktalarını da bilmemiz zorunludur. Peki nedir bu nirengi noktaları?...

Atatürk, Yahya Kemal'le olan konuşmasında, "Her olayı kendi kanunları içinde incelerim ama bunu yaparken de hiçbir zaman 'insan'ı ve 'evren'i, gözden kaçırmam" diyor...

Benim bu sözden çıkardığım mana şudur:

Bir vakıanın, kendi kanunları içinde incelenebilmesi için onun sağlıklı bir değer taşıması, "doğru" olması lazımdır. Böyle bir değeri taşıyıp taşımadığını nereden bileceğiz?... İnceleyeceğimiz bu fikrin, bu olayın, tabiat kanunları ile çatışıp çatışmadığına bakacağız, eğer çatışmıyorsa iyidir. Fakat bir fikir veya olayın tek başına tabiat kanunları ile çatışmamış olması, ona değer vermemiz için yetmez; bir de "insan"ın hayrına, insanın yararına olup olmadığına bakacağız. Eğer hem tabiat kanunları ile çelişmiyor, hem insanın hayrına ve yararına ise, o zaman bu fikir veya olay üstünde çalışabiliriz. İşte Atatürk metodolojisi, bu üstün değer nirengilerinin

den” itibaren başlar ve ancak bu temel üstünde Atatürk tefekkürü olur.

Bütün bunları size daha kolay anlaşılabilir biçimde anlatmak isterdim. Fakat bu çetin cevizi kırmadan Atatürk tefekkürüne girmenin -ne yazık ki- bir yolu yoktur.

Benim gözümde hiçbir tarife sığmayan Atatürk’ü değil de ATATÜRKÇÜLÜĞÜ az buçuk da olsa tarif etmek gerekiyorsa, belki şöyle söylenebilir:

“Tabiat kanunlarına aykırı düşmeyen insanın hayrına, yararına olan bütün fikir ve olaylar üstünde Atatürk metodu ile (yani bilim, deney ve akıl çizgileri içinde) düşünmek, ATATÜRKÇÜLÜK’tür...

ATATÜRK MEŞRUIYETÇİDİR

Atatürk’ün fikirleri ve eserleri üstünde araştırmalar, incelemeler yapmış bütün yetkili kalemler, onun MEŞRUIYETÇİ ve ANTIEMPERYALİST olduğunda birleşmişlerdir.

Bu, hemen fark edilebilen üstün değer nirengilerinin kaynağı, “insan” a bakışıdır. Bir şey, “insanın hayrına, yararına ise” o şey MEŞRU demektir. Buradaki “insan” kelimesini çıkarıp onun yerine rahatlıkla “toplum” kelimesini koyabiliriz. Ve şöyle söyleyebiliriz: “Bir şey topluma yararlı ise ve hayırlı ise, o şey MEŞRUDUR”. Yani, kanunlara ve kanun vicda-

nına uygundur. Servet'te meşruiyet nasıl emeğe dayandırılmışsa, toplum olaylarında da, geriye dönük olmayan çoğunluğun iradesine dayandırılmıştır. Geriye dönük teklifler, meşru olamazlar! Meşru sayılsalar, bugün "Taş Devri"ni yaşıyor olurduk. Atatürk bu bakımdan, mutlak bir meşruiyetçi idi.

Bunun için İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 1909 kongresinde bu teşekkülün gizlilikten çıkmasını, bir parti hâline gelmesini savunmuştur.

Bunun için Anadolu'ya geçer geçmez, milletin temsilcilerini toplayıp Erzurum ve Sivas kongrelerini yapmış, sonra Ankara'da Büyük Millet Meclisi'ni kurmuştur.

Bunun için Büyük Millet Meclisi'ndeki bazı akımlar kendisini zor çalışır hâle düşürdüğü ve üzdüğü hâlde Meclisi dağıtmayı bir saniye bile olsun aklından geçirmemiştir.

Bunun için kendisine ömür boyu Cumhurbaşkanlığı ve hilafet teklif edenleri terslemiş ve tekliflerini şiddetle reddetmiştir.

Bunun için, -şekli kurtarmak hevesi ile- Halk Partisi içinde bir Bağımsız Grup kurmayı teklif eden bir milletvekilini sert bir dile paylamış ve "Serbest Parti" denemesine gözünü kırpmadan girmiştir.

Bu örnekleri çoğaltmaya gerek görmüyorum, Atatürk tam bir meşruiyetçi idi!

Bu fikir yapısını hayat boyunca örneklemiştir.

Nitekim, bütün yazarların birleştikleri bir başka yanı, antiemperyalist oluşu da meşruiyetçi tefekküründen kaynaklanır.

Sömürünün hiçbir biçimi meşru olamayacağı içindir ki, sömürünün başka adı olan “emperyalizme” karşı idi.*

ATATÜRK'ÜN İKİ “DEVLET REÇETESİ”

Bütün hayatında Atatürk, 2 DEVLET REÇETESİ yazmıştır. Birinci reçete, Osman İmparatorluğu'nun batmaması için kaleme alınmış, diğeri genç TÜRKİYE CUMHURİYETİ'nin yaşaması ve yükselmesi için düşünülp düzenlenmiştir. Biz, Atatürk'ün “Üstün değer nirengilerini ve metodolojisini bildiğimize göre, bu reçeteleri gözden geçirmeye hazır sayılırız.

* Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasında başrolü oynayan devletlerden birisi İngiltere idi. Kaderin şu cilvesine bakın ki bir Osmanlı Generali olan Atatürk, ilk defa İngiltere'nin emperyalizm zırhını, delmiş, “üstünde güneş batmayan imparatorluk” yirmi beş yıl gibi kısa bir süre içinde tasfiye olduktan başka, bugün kendi adalarında bile parçalanacak hâle gelmiştir. “Kimsenin yaptığı yanına kâr kalmaz” atalar sözü, ne derin bir hikmeti kucaklıyor.

İttihat ve Terakki Cemiyeti 1908 devrimini başarmış, meşrutiyet idaresini kurmuş, memlekete hürriyeti getirmişti. Ancak sivil bir “yeraltı” hareketi olarak başlayan ittihatçılık, daha sonra asker, sivil bir yeraltı hareketine dönüşmüş ve başarı, daha çok asker kadroya dayanılarak elde edilmişti. Bu sebepten kışla, politikaya sıçramak zorunda kaldı.

Bundan başka: devrim yapılmıştı ama, devrimi yapanlar yönetim dışında kalmışlardı. Bu yüzden yönetimi açıktan etkilemek, denetlemek zorundaydılar. Bu, sorumsuzların, sorumlu olanların işlerine karışması demek oluyordu. Hükûmet kadrosu bundan rahatsızdı. Ayrıca devrim kadrosu demek olan İttihat ve Terakki Cemiyeti yöneticileri, fikirlerini uygulayamıyorlar fakat topluma karşı yönetimin manevi sorumluluğunu taşıyorlardı. Bundan da İttihatçılar rahatsızdı.

Ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyeti’ne “Cemiyet’ten “Parti”ye dönüşmüş ne de hatta gizli örgüt olmaktan çıkmıştı. Sadece 1908 devriminden sonra her ilde ikişer kişi, “İttihat ve Terakki Cemiyeti Temsilcisi” olarak açığa çıkmıştır. Cemiyet ile yönetim arasında bir çeşit elçilik görevini yüklenmişlerdir; fakat asıl devrimci kadro karanlıktaydı.

Konumuz, yakın tarihimizin bu parçası ile ayrıntılı biçimde ilgilenmeye elverişli olmadığı için,

1908 sonrası İmparatorluğun tablosunu çizmeye gerek görmüyorum. Fakat hemen anlaşılabilir ki, o dönem Osmanlı ülkesinin bütün problemleri, kısaca değindiğim konular değildi, daha pek çok problemleri vardı. Ancak bu saydığım konular, Osmanlı iç yönetim tablosunun belli başlı çözüm bekleyen mihrakları idiler.

ATATÜRK'ÜN KONGREYE TEKLİFLERİ

10 Temmuz adını verdiğimiz 23 Temmuz 1908 devriminden sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti, aynı yıl içinde Selanik'te ilk kongresini yapmış, 20 gün süren bu kongrede 21 maddelik bir siyasi raporda, 13 maddelik bir ıslahat raporu hazırlanmıştı. Bir yıl sonra 1909'da yine Selanik'te toplanan ikinci kongrenin gündeminde, ilk kongrenin hazırladığı bu raporların yeniden müzakeresi ve gereken notlarının düzenlenmesi vardı.

Bu kongreye Atatürk, Trablusgarp murahhası olarak (delege) katılmıştır. Kongrede usul, murahhasların sıra ile başkanlık etmesi idi.

Başkanlık sırası Atatürk'e geldiği zaman, daha önce kulisini yaptığı fikirlerini kongreye açıkladı. Bu fikirler Atatürk'ün Osmanlı İmparatorluğu'nda iç düzenin kurulması için hangi kararların alınması gerektiğinin bir özeti idi. Atatürk'ün yazdığı ilk dev-

let reçetesidir. Belirttiğim gibi bu fikirler, Osmanlı İmparatorluğu'nun sadece iç düzeni ile ilgilidir, elbette dış politika ile ilgili fikirlerinin de olması tabiidir. Ancak kongrede yalnız bu iç politika ile ilgili fikirleri açıklandığı için, onlar üzerinde durabiliyoruz:

1- "Ülkeye hürriyet getirilmiş, meşrutiyet idaresi kurulmuştur. Bu netice, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin eseridir. Devrim başarlınca kadar Cemiyet hâlinde ve gizli olarak çalışmak tabiidir ama devrim gerçekleşikten sonra Cemiyet'in (Dernek) parti hâline dönüşmesi lazımdır. Ancak bu suretle politik hayata meşru yoldan katılabilir."

2- "Devrim, asker kadroya dayanılarak başarmıştır. Ancak askerin politikaya karışması ve katılması sakıncalıdır. Asker kadro, Cemiyet içerisinde kaldığı sürece, parti hâline dönüşmek mümkün olmayacaktır. Bu durumda hem parti kurulamayacak, hem ordu zaafa uğrayacaktır. Cemiyet, orduya dayandığı sürece, kendisine güçlü bir halk tabanı bulamaz. Oysa meşrutiyet yönetimi içinde bir parti - her şeyden önce- geniş bir halk tabanına muhtaçtır. Çare, subayların cemiyet ve kışladan birini seçmesidir. Cemiyet, kendilerine politik alanda muhtaç olduğu subaylarla, cemiyette kalmak isteyen subayları askerlikten ayrılarak bünyesinde benimser, diğer-

leri ordudaki görevleri başına dönerler. Ancak, hemen bir kanun çıkartılarak ordunun politikaya bu-
laşması kesin biçimde yasaklanır.”

Atatürk'ün kongrede açıkladığı bu iki fikirden başka, kulisini yaptığı bazı fikirleri de vardır. Dikkatleri dağıtmamak için, kongrede bu fikirlerini daha sonra açıklamayı hesapladığı anlaşıyor. Bu fikirlerin açıklanmamış olması nedeni ile burada ele almayacağım.

Atatürk'ün fikirlerinden bir tanesi özellikle ordunun politikaya girmemesi ve karışmaması konusu kongrede büyük tartışmalara yol açtı. Çünkü kongrede sivilden çok asker vardı. Sonunda bu konuda 2 karar alınmıştır. Bunlardan biri, Edirne'deki 2. Ordu'da, Cemiyet üyesi bulunan subayların bu konuda fikirlerinin alınmasıdır. Diğer, Cemiyet'le Ordu arasındaki münasebetler incelenerek bir talimatname hazırlanması kararıdır. Fakat kongreden sonra böyle bir talimatnamenin hazırlandığına ve hele uygulanmaya konulduğuna dair hiçbir belge elimizde yoktur.

Ancak İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ikinci kongresi, Atatürk'ün teklifinden esinlenerek “Meclisteki milletvekilleri grubunun “İttihat ve Terakki Fırkası” adıyla çalışacağını karara bağlamış ve bu karar sonradan uygulanmıştır.

DEĞERLENDİRME

Artık, Atatürk metodolojisini biliyoruz: Akılcıdır, deneylere ve müspet bilime değer verir. Yanlış bir sonuca varmamak için de tabiat kanunlarına aykırı düşmemeye, insan ve toplumun faydası ve hayrını amaçlamaya dikkat eder.

Öyleyse bakalım, Atatürk'ün İttihat ve Terakki Kongresi'nde ileri sürdüğü fikirleri, metodolojisine uygun mudur?

Ne istiyordu Atatürk? İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin açığa çıkmasını ve bir parti hâline gelmesini... Peki, gizli bir siyasi örgüt niçin kurulur?... İktidara karşı olduğu için, amaçlarını açıkladığı takdirde, iktidar tarafından hemen ezilebileceği için... Eğer bu örgüt, amaçlarına erişmiş, yani Meşrutiyet İdaresi'ni kurmuş, hürriyeti getirmişse, “gizli” kalmakta direnmesine sebep var mıdır?... Bu soruya “hayır” diye karşılık vermek zorundayız. Meşrutiyet idaresi, seçimlere dayandığına göre, seçimlere girmek için “Cemiyet” niteliğinden çıkmak “Parti” hâline dönüşmek gerekmez mi?... Gerekir... Öyleyse, bilime değer veren akılcı bir tefekkür içinde, Atatürk'ün bu teklifi doğrudur.

ASKERİN POLİTİKADAN ÇEKİLMESİ

Atatürk'ün İttihat ve Terakki Kongresi'ne götürdüğü teklif paketinin en önemli maddesi, şüphe-

siz, askerin “politikadan çekilmesi”dir. O dönemin koşulları gözönüne alınırsa, bunun çok güç bir operasyon teklifi olduğu kolayca anlaşılır. Çünkü devrim, asker kadroya dayanılarak başarılmıştır. İktidarı kendisine borçlu olduğumuz insanları tasfiyeye veya zorlamaya kalktığınız an, büyük tehlikeler ortaya çıkar. Nitekim çıkmıştır da. İtilaf Fırkası’nı Kuran Miralay Sadık Bey, İttihat ve Terakki Cemiyeti’nde umduğunu bulamayan bir askerden başka bir şey değildir. “Halaskâran-ı Vatan” gibi kuruluşlar da politikaya kendisini kaptırmış askerlerin eseridir.*

Ancak, askerin politikadan ya çekilmesi, ya çıkarılması gerekliydi. Atatürk bu gerçeği görmüş ve bir formül de teklif etmiştir. Eğer teklif, vaktinde yürürlüğe konulabilseydi, belki Balkan Savaşı’nın kaderi değişebilirdi. Bu teklifin bilime, deneye tamamiyen uygun olduğunu, ayrıca MEŞRUIYET fikrine dayalı bir düşünce biçiminden geldiğini söylemeye bile gerek görmüyorum.

REÇETENİN GEÇERLİLİĞİ

Atatürk’ün Osmanlı Devleti için yazdığı bu ilk reçetenin ne kadar geçerli olduğunu anlayabilmek

* Bu konuda geniş bilgi için: “Ben de Yazdım” Celâl Bayar, Cilt II, s. 527 -533.

için, 1909 yılından sonra olup biten olaylara bakmak yetecektir...

Balkan Savaşı patladı, görülmemiş biçimde yenildik. Çatalca'ya kadar Bütün Balkan topraklarımızı kaybettik. Yiğitçe vuruşarak ölen ordu birliklerimizin yanında, tek bir kurşun atmadan sınır boylarını bırakan alaylarımız vardı. Eğer Atatürk reçetesinde gösterilen ordu ile ilişik iki madde gerçekleştirilmiş olsaydı, elbette böyle bir sonuçla karşılaşmayacaktık. Ordu, politikadan çekilebilseydi, gençleştirilerek bilimsel bir bütünlük sağlansaydı, çağdaş silahla ateş gücü arttırılsaydı, yenilgi yerine elbette zafer bekléyebilirdik.

Öteki tekliflerin gerçekleşmesi hâlinde, birçok sosyal sorunların ortadan kalkacağı ve daha sağlıklı bir iç düzen kurulabileceği bellidir. Nitekim daha sonra bazı tedbirlerin alınması ve bazı tekliflerin -sınırlı da olsa- gerçekleştirilmesi, Birinci Dünya Savaşı'ndan Türk Ordusu'nu ve Devleti'ni çok güçlendirmiş birçok başarıların kaynağı olmuştur.

Kaldı ki Atatürk, Birinci Dünya Savaşı'na girmeye açıkça karşı idi. Fakat Hükümet savaş kararı verdikten sonra asker olarak kendisine düşeni yapmış, Çanakkale Savaşları'nı başarı ile sonuçlandırmıştır. Daima ayrıntılarda bütünü, bütünde ayrıntıları gözden kaçırmayan bakışı ile yönetici kadroyu

sonuna kadar uyardıyı sürdürmüştür. Sadece Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı yenilgileri bile Atatürk metodolojinin nasıl doğru bir düşünce biçimi olduğunu tek başına ispatlar.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE DEVİMLER ATATÜRK'ÜN İKİNCİ REÇETESİ

Sayın Ali Fuat Cebesoy yayınladığı hatıralarında, Mondros Mütarekesi'nin şartlarını öğrendikleri gün Atatürk'ün kendisine şunu söylediğini yazar:

“Zat-ı Şahane (Sultan) artık kendi tahtını düşünecektir. Bundan sonra millet, artık kendi haklarını kendi savunacaktır. Bizim ve Ordu'nun ona yardım etmemiz, yol göstermemiz lazımdır.”*

Bu tam ATATÜRKÇE bir düşüncedir. Görüyordu ki Osmanlı Hükûmeti, İmparatorluk olarak anlaşma masasına oturmuş ve masadan Anadolu'suz kalkmıştır. Neye razı olabileceğini kestiremediği için, razı olmayacağı şeyleri vermek zorunda bırakılmıştır. İmparatorluk topraklarından sonra ana vatan toprakları da elden çıkınca, “İstanbul”, “Saray” ve “Taht” endişesine düşeceği açıktır.

Peki, ya millet ne olacaktır?...

* Ali Fuat Cebesoy'un Hatıraları, c. 1, s. 31.

İşte Atatürk, Ali Fuat Cebesoy'a söylediği sözle bu sorunun karşılığını veriyor:

MİLLET KENDİ HAKKINI KENDİSİ SAVUNACAKTIR.

Saray, kendi başının derdine düştüğüne, imparatorluktan ve ana yurttan vazgeçtiğine göre, ORDU, Saray'ın değil Millet'indir. Öyleyse, ordunun vazifesi, millete yardım etmek ve ona yol göstermektir. Ama bu yardım ve önderlik nasıl yapılacaktır?*

Metodolojisinin aydınlığı içinde, tedbir ve çareleri de art arda sıralıyor:

Mütarekenin şart koştuğu asker terhisini hemen durdurmak gerek, biir...

Silah, cephane ve ordunun öteki donanımını düşmana kaptırmamak gerek, ikiii...

Ordunun yetenekli komutanlarını kıtalarının başında bulundurmak ve yeni atamalarla ordunun komuta gücünü arttırmak zorunludur, üüüç...

Ayrıca sürekli savaşlar ve yenilgi, milletin maddi gücü kadar moral gücünü de düşürmüştür. Milleti, diri ve uyanık tutmak bu moral gücünü yükseltmek gereklidir. Bunun için, ulusal direnme yan-

* Daha geniş bilgi için: "Ben de Yazdım" Celal Bayar, c. 1, s. 98-107.

lısı olan sivil yöneticileri işleri başında bırakmak, direnmeye karşı olan yöneticileri uzaklaştırıp yerine yenilerini atamak sorunu ortaya çıkıyor.

Gerek ordunun gerekse milletin toparlanması için zorunlu olan bu girişimleri yapabilmek için, muktedir bir insanın bütün bu işleri yürütebileceği bir mevkide bulunması lazım. Bu muktedir insan Atatürk'tür ve bulunması gerekli olan mevki de HARBİYE NAZIRLIĞI'dır.*

Şu rastlantıya bakın ki o sıralarda, Sadrazam (Başvekil) Ahmet İzzet Paşa'dan da çok umutlu bir telgraf almış ve İstanbul'a çağırılmıştır, hemen yola çıkar.

ATATÜRK NİÇİN HARBİYE NAZIRI OLMAK İSTİYORDU?

Yeri geldiği için söylüyorum; çoğu tarihçilerimiz, Atatürk'ün Harbiye Nazırı olmak için İstanbul'da giriştiği teşebbüsleri maalesef anlamamışlardır.

“Düşman çizmesi altına düşmüş bir Başkent'te değil nazırlar-sadrazamların bile, işgal ordusu albaylarından emir aldıkları bir ortamda Atatürk Har-

* Bakınız: “Millî Mücadele Hatıraları” Ali Fuat Cebesoy, c. I. s.37.

biye Nazırı olsaydı ne yapabilirdi ?” diye yazarlar. Hele bu mevkii ele geçirmek için yaptığı girişimleri, Atatürk’ün kararsızlığına bağlamak isterler.

Bence bu görüş tamamıyla yanlıştır. Tersine Atatürk son derece kararlıydı ve bu kararını da mütareke günü açıklamıştır. Eğer ele geçirmek istediği mevkii, bazı beceriksizlerin elinde değil de, Atatürk gibi metodolojisi içinde düşünen ve hareket edebilen bir insanın elinde olsaydı Türk Kurtuluş Savaşı belki 1922 Ağustosunda değil, 1921 Ağustosunda zafere ulaşırdı.

Hem de “Tekâlif-i Harbiye Kanunu” gibi ağır bir kanun yapmaya gerek kalmadan! Kuvayi Milliyecilere karşı çıkan isyanların kökünü kurutarak ve “İstiklal Mahkemeleri” tedbirine başvurmaksızın!...

Atatürk’ün İstanbul’a gelişi 13 Kasım 1918’dir. Ne yapacağını çok iyi bilen ve yapacaklarını planlayan Atatürk bu tarihte Harbiye Nazırı olabilseydi, terhisin gizli bir emirle durdurulması, silahların orduda alıkonulması, yetenekli komutanların birlikleri başında kalması ve yenileri ile desteklenmesi işten bile değildir. Ulusal direniş yanlısı olan vali ve kaymakamlar, ordunun da desteği ile asayiş kolayca sağlayabilirler, parti kavgalarını kolayca bastırabilirler, köylünün başında bir eşkıya afeti olamayacağı için üretimi yükseltebilirlerdi.

Harbiye Nazırı olarak Atatürk, bir yandan Saray'ın düşman karşısında daha cesur çıkışlar yapmasını sağlayabilir; işgal kuvvetlerini, "Bolşeviklik umacısı" ve "Enver Paşa korkusu" ile dizginleyebilir; hazırlıklarını tamamladığı zaman da orduların başına geçip zaferi elbette bir yıl önce alabilirdi. Başkalarının bu yerde bir şey başaramamış olmaları, Atatürk için emsal gösterilemez. Bu, Atatürk metodolojisini bilmemek, Atatürk dinamizmini iyi değerlendirmemek olur. Atatürk bütün bu hedeflerine merhale merhale yürümüş ve ulaşmıştır.

Atatürk'ün İstanbul'a geldiği günlerde İzzet Paşa Kabinesi'nin düşmüş olması ve bazen kararsız, bazen hain sadrazamların birbiri ardınca kabineler kurması, Türk milletini bu güzel talihten maalesef mahrum ettiği düşüncesinde samimiyim; ayrıca Atatürk metodolojisine de uygun düşer.

Tersine, meşruiyet çizgisinden geçen bu imkân varken Atatürk, bu imkânı sonuna kadar zorlamadan Anadolu'da kalsaydı, bütün bu hayat çizgisinde hiç şaşmayan metodolojisine tam anlamı ile ters düşmüş olurdu.

Atatürk Harbiye Nazırı olmak yolunu zorlamadan doğruca Anadolu'ya geçseydi, işte o zaman eleştirilmeye hak kazanırdı. Çünkü sonradan da - zorunlu olarak- yapması gerektiği gibi, bir yandan

isyanlarla uğraşacak, bir yandan ordunun dağılması ve asayişin korunması için İstiklal Mahkemeleri kuracak öte yandan bu kargaşalık içinde iyice düşmüş ve kurumuş her çeşit üretim kaynaklarına dayanarak orduyu beslemek ve donatmak için “Te-kâlifi Harbiye” Kanunu gibi ağır bir yasayı çıkarmak ve yürütmek zorunda kalacaktı.

Harbiye Nazırlığı gücünden yararlanarak bütün bunları ortadan kaldırmak varken, bu mevkiye burun kıvrıp geçen bir lider büyük bir hata işlemiş, Kurtuluş Savaşı’nı en az bir yıl geciktirmiş, binlerce insanın ölümüne boş yere sebep olmuş sayılacaktı.

İşte asıl o zaman Atatürk tarih önünde sorumlu olurdu. Hiçbir tarihçi bugüne kadar savaşı uzatmayı değil, kısaltmaya çalıştığı için bir komutanı eleştirmemiştir. Atatürk’ün İstanbul çalışmalarını bu açıdan eleştiren tarihçilere katılmadığımı belirtmek isterim.*

İKİNCİ REÇETE KALEME ALINTIYOR

İkinci reçetenin kaleme alınmasına geçmeden önce, bir noktaya işaret edeceğim! Burada yapmak

* Daha geniş bilgi için: “Ben de Yazdım”, Celâl Bayar, c. IV, s. 1423-1426, 1430-1431, 1439-1440, 1622-1625. c. VIII, s. 2449-2567.

istediğim Kurtuluş Savaşı'mızın ve Devrimlerimizin tarihini yazmak değil, Atatürkçülüğü ve Atatürk metodolojisini anlatmak olduğu için, bazı olaylara hiç değinmeden geçeceğim ve sadece Atatürk'ün düşünce yapısını yansıtan olayların üzerinde yeterince durmaya çalışacağım. Bilindiği gibi öteki olaylar, yazmakta olduğum hatıralarımda da, öteki tarih kitapları ve hatıralarda da görülebilir. Özellikle hatıralarım, (BEN DE YAZDIM) Atatürk metodolojisinin bilindiği varsayılarak kaleme alınmıştır.

Ancak bugün açıkça görmekteyim ki, maalesef bazı çevrelerce ne büyük ATATÜRK ve ne de DEVRİMLERİ gerektiği gibi ve gerektiği kadar anlaşılmıştır. Burada Atatürk'ün düşünce biçimini yansıtmak için, bazı olayları ele alıyorum ve diğerleri üzerinde durmaya gerek görmüyorum.

MİLLÎ MİSAK-ULUSAL ANT

Ulusal Ant, "İmparatorluk" mu, "Ana yurt" mu? sorusunun karşılığıdır. İmparatorluğun reddiyesidir ve devleti, millet tabanına oturtmak kararıdır.

Bugün bize çok sade görünen "Ulusal Ant" 1918 yılında Türk aydını ve Türk Uluğu için hiç de kolay benimsenebilir bir karar değildi. En azından beş yüz yıl, "Devlet-i ebet müddet" (Ölümsüz devlet) deyimi ile zihinlere ve vicdanlara oturmuş Oç-

manlı İmparatorluğu'ndan vazgeçmek, rüyalara bile sığmayacak bir işti. Nitekim İstanbul Hükûmeti, Mondros Mütarekesi'ne de Sevr Anlaşması'na da İmparatorluk tefekkürü ile girmiştir. Fakat Anadolu'yu bile kurtaramadan çıkmıştır. İngiliz Mandası, Amerikan Mandası fikirleri, hep İmparatorluktan vazgeçmeyen aydınların ve politikacıların kurdukları hayallerdi.

Atatürk 1918'de İMPARATORLUK ve ÜMMET tabanlarının dünya yüzünde iflas ettiğini ve MİLLET tabanından daha gerçek bir Devlet tabanı olmadığını görebilmiş ve hesaplarını bu gerçeği dayatmıştır. Bu görüşün ve hesabın ne kadar doğru olduğunu, altmış yıl sonra 1978 yılında herkes daha iyi anlayabiliyor, sanırım.

“Üstünde güneş batmayan” İngiltere İmparatorluğu nerede?... Öteki Avrupa ülkelerinin müstemlekeleri ne oldu?... Dahası... Fikre dayalı tek bir dünya kurmak iddiasında olan Marksizm, prensiplerinin benimsendiği ülkelerde, MİLLET tabanında oturan -bölük pörçük, parça parça- ve hatta birbirlerine düşman toplumlar hâlinde yaşamıyor mu?...

İster fikre, ister inanca, ister silah gücüne dayansın, imparatorlukların temsil ettikleri emperyalizmin, görkemli görünse de, iskambil kâğıtlarından yapılmış bir kuleden farksız olduğunu bugün aklı

başında herkes biliyor ama, 1918 yılında Atatürk bu gerçeği tek başına biliyordu. Aslında o yıllarda elimizde bir Atatürk metodolojisi olsaydı, bu gerçeğe biz de ulaşabilirdik. İsterseniz, birlikte deneyelim.

OSMANLI DEVLET YAPISI

Osmanlı İmparatorluğu, güçlü bir koruma ve adaletli bir yönetim karşılığı, reayadan vergi alma esasına dayanan bir devlet düzeni idi. Ve devlet, ASKER ve SİVİL kadroya dayanan padişahla temsil edilmekteydi. İmparatorluk yapısının kabataslak görüntüsü budur. Kurtuluş ve gelişme yıllarında gerçekten bu görüntü içinde kusursuz işlemiş, yönettiği insanları mutlu etmiştir.

Ama daha sonraları, burada sayılması uzun zaman alacak birçok sebeplerle, devlet kadrosunun asker bölümüne politika fitnessi düştüğü; sivil bölümüne “eyyamcılık” hastalığı bulaştığı için halkı düşmandan koruma gücünü yitirdikten başka, yönetimde adaleti de sağlamaktan uzak düşmüştür. Kendisini düşmandan korur, adaletle yönetirken devleti destekleyen topluluklar, kendisini düşmandan koruyamayan ve fertlere adaletle davranmayan devlete destek olmaktan bir anda uzaklaşmışlar ve millet tabanında özgürlüklerini ele geçirip kendi devletlerini kurmak yoluna girişmişlerdir.

Birinci Dünya Savaşı arifesinde Osmanlı aydınları ve politikacıları, böylesine parçalanma eğilimi gösteren imparatorluğu kurtarmak ve sağlam bir fikir çimentosu bulmak için gayrete geldiler; bazıları Panislamizm'in, bazıları Pantürkizm'in, bazıları da Batıcılığın -dağılmaya yüz tutmuş imparatorluk için- bir fikir çimentosu olacağına inandılar.

Birinci Dünya Savaşı'nda bu üç fikir harcından ikisi, geniş ölçüde denendi. Pantürkizm sevdasında olanlar, devlet, desteğinde taa Afganistan'a, Türkistan'a kadar gittiler ve bu fikri kullanarak yeni bir güç oluşturmaya çabaladılar, sonu boş çıktı.

Öteden Panislamizm'in, Ümmetçilik tabanında imparatorluğu kurtaracağına gönül verenler de -yine devlet desteği ile- Ortaşark'ta aşiretlere kadar çalmadık kapı bırakmadılar, fakat en sonunda dindaşlarının ihanet hançerleri ile sırtlarından vurularak yere düştükleri zaman, nasıl bir hayalin peşinde koştuklarını güç bela anlayabildiler.

Müslüman Hintlilerin Çanakkale'de Müslüman Türklere kurşun yağdırmalarına ve Müslüman Arapların Osmanlı ordusunu arkadan vurmalarına hâlâ hayretle bakanlar düşünmüyorlar ki, o savaşın içinde Avrupa kıtasında birbirlerinin gırtlaklarına sarılmış ve ölümüne bir döğüşe girmiş milletler de aynı dinin sahipleri idiler. Ve dindaşlarını, çıkarları için boğazlıyorlardı.

1918 yılında Pantürkizm'in de Panislamizm'in de imparatorluk için bir fikir çimentosu olmadığı böylece ortaya dökülmüştü.

Şimdi duruma Atatürk metodolojisi yönünden bakalım:

Atatürk metodolojisi, DENEY'e değer veriyordu. Sosyal olayların deney laboratuvarı tarih sayfaları değil mi?... Öyleyse bakalım tarihe ve kurulmuş belli başlı imparatorlukları -kabasından- şöylece bir gözden geçirelim.

TARİH LABORATUVARINDA İMPARATORLUKLAR

Büyük İskender'in kurduğu Yunan İmparatorluğu nedir?... Uygarlık ve tabiye üstünlüğünün üç kıtada egemen olması...

Sonu?...

Birkaç yüz yıl içinde parçalanmış ve dünyadan silinmiş...

Ya Roma İmparatorluğu nedir?...

O da uygarlık ve tabiye üstünlüğünün kurduğu bir imparatorluk...

Sonu?...

Yunan İmparatorluğunun tıpkısı...

Demek uygarlık ve tabiye üstünlüğüne dayanan imparatorluklar, kısa bir süre sonra parçalanı-

yorlar ve dünya yüzünden siliniyorlar... Silinmelerini çabuklaştıran sebeplerden biri de BASKI'ya, yani zulme ve şiddete dayanması... Uygarlığın kötüye kullanılması.

Arap İmparatorluğu nedir?...

Ümmet fikrine, dine, inanca dayanan bir imparatorluk...

Sonu?...

Parçalanma ve ortadan silinme...

Sebep?...

Temel fikirden sapmalar, mezhep kavgaları ve adaletin yok oluşu...

Hun ve Moğol imparatorlukları nedir?... Yönetim ve insan potansiyeli ve üstünlüğü...

Sonu?...

Tıpkı öteki imparatorluklar gibi parçalanıp dağılma...

Sebep?...

Kuruluşunu temel alan sayı üstünlüğü ve gözükpekliliğin meşru olmaması ve veraset kavgaları...

Osmanlı İmparatorluğu nedir?...

İç barışı ve ADALETİ amaçlayan ve sağlayan, uygarlık ve yönetim üstünlüğüne dayanan bir imparatorluk...

Sonu?...

Birinci Dünya Savaşı'na dört buçuk milyon kilometrekareyle girmiş ve savaş sonunda birkaç yüz

bin kilometrekare toprak hâline düşmüştür, can çekmekte...

Sebeup?

İç barışın ve ADALETİN korunamaması... Tabiat güçlerine hâkim olma yarışının başka ülkelere ve uygarlıklara geçmesi...

Şimdi bu gözlemlerden bir sonuca gitmeye çalışalım...

SÜREKLİ DEVLET ARAŞTIRMASI

Emperyal devletlerin hiçbir çeşiti yaşamıyor. İster uygarlığa ister inanca, ister kaba güce dayansın, eninde sonunda parçalanıyor ve siliniyor. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nun gerçek sahibi olan Türkler ve Anadolu yarımadası, bu imparatorluktan -kâr sağlamak şöyle dursun- üstelik zarar etmiş. Serhatlerde can vermiş, ülkesinin ürünleriyle başka ülkeleri beslemiş ve sonunda harap ve perişan olmaktan öte bir şey ele geçirememiş...

Mademki İmparatorluk tabanlarının hiçbir çeşidi sağlam ve sürekli değil!

Öyleyse, sağlam ve sürekli olan bir devlet tabanını aramak gereklidir.

Tarih laboratuvarında imparatorlukların parçalandığını, silindiğini görüyoruz ama, MİLLET'lerin silindiğine pek rastlamıyoruz. Nitekim imparator-

lukların gücüne boyun eğmiş nice milletler, sonunda imparatorlukları çökertmişler ve kendi ulusal sınırlarında yaşamlarını sürdürmeye devam etmişlerdir... Öyleyse tarihin hiçbir döneminde devletsiz ve bayraksız kalmamış Türklerin de ulusal sınırlar içinde yeni bir devlet kurmalarından başka çıkar yol yoktur. Atatürk'de işte bunu söylüyor...*

Diyeceksiniz ki, bu kadar tabii olan bir sonucu, Atatürk ve birkaç arkadaşının dışındaki bütün çoğunluk nasıl olup da görmemiştir ve bu fikir etrafında birleşmemişlerdir.

Hemen cevap vereyim, elinizde, dedelerinizden kalma, harap, çökmek üzere, ama büyük ve güzel bir köşkünüz olsa, siz bu köşkü yıkıp, enkaz ile küçük, sağlam bir ev yapmayı mı düşünmeye daha yatkınsınız; yoksa bu baba yadigârı köşkü yavaş yavaş onarıp bir köşesinde yaşamınızı sürdürmeye mi heveslisiniz?... O köşk, sizin için sadece bir bina değildir... Çocukluğunuz, mutluluğunuz, hüznünüz velhasıl sizi büyüünde tutan hatıralarınızda. Bunlardan kopmak zor gelir size ve bu yüzden gerçeği değil, kendi yarattığınız dünyayı yaşamak eğili-

* Atatürk'ün bu konudaki gerekçeli fikirlerini, Truva Yayınları arasında çıkan (Atatürk'ün Avrasya Devleti) adlı eserde bulabilirsiniz.

minde olursunuz... Sizi bu eğilime sürükleyen de duygulardır...

Osmanlı İmparatorluğu da böyle harap bir devlet yapısı idi... Bu yapı ortaya çıkıncaya kadar nice emekler harcanmış, nice kanlar dökülmüştü. Beş yüz yıllık hatıralar tufanı içinden bu yapıya bakıyorsunuz. Sizin kararınızı gerçek değil, duygularımız oluşturuyor...

ATATÜRK GERÇEKÇİDİR

Atatürk metodolojisinde “duygu”ya yer yoktur. Laboratuvara girmiş bir ilim adamı, tüpteki oksijenle, hidrojen arasında nasıl bir ayrım yapmaz, birinden birini kendisine daha yakın görmezse, sosyal bilimin laboratuvarına giren bir devlet adamı da doğru bir sonuca varabilmek için, tüm duygularından sıyrılmak zorundadır. Atatürk, işte bunu başarılabiliyordu... Eğer siz de başarabilirseniz, Atatürk gibi düşünmüş olursunuz...

Bütün bu anlattıklarımın otürü diyorum ki, duygularımızın karıştığı işlerde Atatürk gibi düşünmek nasıl zorsa, böyle düşünüp gerçeği bulduktan sonra, ona başkalarını inandırmak büsbütün zordur. Atatürk 1918 yılında işte bu çifte güçlüğü aşıyor ve “Ulusal And” kararını Erzurum Kongresi gibi çetin bir kongreye kabul ettirebiliyordu. Atatürk re-

çetesinin bu ilk ilacı, anlattığım duygusal şartlar içinde zehir zıkkımdı. Ve Atatürk hastayı bu zehir zıkkım ilacı içmeye razı edebilmişti.

Büyük, çok büyük iştir!...

Özellikle Erzurum, Sivas Kongreleri üyeleri ile, birinci B.M. Meclisi milletvekillerinin büyücek bir bölümü, duygusal kararlara çok yatkındı. Zaferin kazanıldığı ve Lozan müzakerelerinin sürdürüldüğü günlerde bile, karşı taraftan en küçük bir direnme gelince “Yürüyüp Atina’yı alıvermeyi” teklif edenlere rastlıyorduk!...

CUMHURİYET

Cumhuriyet fikrinin temeli olan “seçimle iktidar olmak” yöntemi, gerek Türk soyunun geleneklerinden ve gerekse İslam dininin esaslarından kaynaklandığı için, bize yabancı değildi. Bu yüzden Cumhuriyet fikrinde temele inen yatkınlıklarımız vardır...

Diyebilirim ki, Türk soyunun eline geçmiş veya etkisine düşmüş, bütün doğu ülkelerinde meşruîyetin kaynağını HALK’a bağlayan tefekkür, diri ve canlıdır. Bu fikrimi sayısız örneklerle bağlayarak asıl konunun dışına çıkmak istemiyorum. Meşruîyetin halktan kaynaklanması, Doğu’nun on bin yıllık tarihinde yüzlerce devlete vücut vermiştir. Bu sebep-

le Türkiye Cumhuriyeti Devleti, derin ve sağlam temeller üstüne basar...

Nitekim âyanlık müessesesi de halkın seçim yolu ile yönetimin bir bölümüne katılması, bu yoldan yönetimi meşrulaştırmasıdır. Osmanlı Devlet yapısı, daha çok İslam geleneklerine oturmuş ve “Biat” müessesesine dayanmıştır. Bilişdiği gibi Osmanlı devlet yapısında bir şehzadenin sultan olabilmesi, bürokrasinin asker ve medrese kanatları tarafından istenmesi, yani “Biat” edilmesi ile mümkündür. Biat edilmeyen bir şehzade, en büyük oğul ve çok değerli de olsa SULTAN olamaz. Bürokrasinin bu tercihi bir seçimdir ve meşruiyetin tek kaynağıdır.

BATI BÜROKRASİSİNİN YAPISI

Burada gözden kaçmaması gereken bir nokta var; Doğu bürokrasisi ile Batı bürokrasisini birbirlerine karıştırmamak lazımdır. Çünkü birbirlerinden farklı yapıları vardır ve bu çok önemlidir.

Batı bürokrasilerinin her iki kanadı da, hâkim sınıf veya sınıfların elindedir. Birçok Batı ülkesinde pek yakın yıllara kadar, subay olmak isteyen insan- da, büyük toprak sahibi olması ya da soylu bir aile- den gelmesi niteliği aranırdı. Bunun anlamı, ordu yönetiminin, soylular ve zenginler elinde bulunma- sıdır. Böyle olunca ordu, bir sınıf ordusu olur. Dev-

let de zaten bu sınıfların elinde olduğu için, ordu ve devlet kolayca bütünleşir.

Bürokrasinin sivil kanadını besleyenler de bu sınıflardır. Çünkü yüksek öğrenim ücretlidir, burslar çoğunlukla bu sınıflardan gelenlere dağıtılır, böyle olunca da sivil bürokrasinin yönetici kadrosunda yer almak, bu sınıfların imtiyazı hâline dönüşür. Bu yüzden bürokrasinin asker kanadı gibi, sivil kanadı da hâkim sınıfın elindedir ve devletle kolayca bütünleşir.

Batılı teorisyenlerin bürokratlara “sınıf” gözü ile bakmamaları çok doğrudur; çünkü bunlar bir sınıf olamazlar, zaten kendilerinin sınıfı ya da sınıfları vardır; bir insan aynı zamanda iki sınıfın içinde bulunamaz.

Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar Batı, bu karakterini bozmadan korudu. Ancak savaş sonrası Avrupa’ında bazı sosyal sorunlar yüzünden, bürokrasinin kapıları, orta sınıfla birlikte işçi sınıfına da aralanmış ve yeni bir denge bulunmuştur. Buna rağmen bugün bile öğrenimde fırsat eşitliğinin tam anlamı ile kurulmuş olduğunu söylemek güçtür.

OSMANOĞULLARINDAN BAŞKA HERKES KUL!

Doğu toplumlarına gelince; Doğu’da Batı anlamında sınıf yoktur ve hiçbir zaman da olmamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nu ele alalım; Osmanlı hanedanından başka hiçbir hâkim güç yoktu. Her şey Tanrı'nın, Tanrı adına da sultanın olduğu için, soyluluk ya da ekonomi üstüne bir hâkimiyet kurmak söz konusu değildi. Bir sadrazam, bir vezir, bir beylerbeyi gün gelir Karun kadar zengin olduğu hâlde, görevinden uzaklaştırıldığı, öldüğü. ya da sultan fermanı ile öldürüldüğü zaman bütün varlığı hazineye kalırdı. Bu yüzden, bürokrasi içinden gelip sürekli zengin kalmak mümkün değildi. Böyle bir toplumda sınıf kurulamaz.

Ticaret yaparak zengin olmanın yolları da kapalıdır. Ticaretle uğraşan gerek İslam reaya, gerekse Hristiyan reaya servet sahibi olmaya başlar başlamaz, saray tarafından kendisine bir rütbe tevcih edilir, böylece varlığı ve hayatı sultanın buyruğuna bağlanırdı. Saraya bağlanması ise, ölümü hâlinde varlığının hazineye aktarılması veya sultan iradesine tabi olması demektir.

Görülüyor ki, Osmanlı düzeni, (tabii bozulmadan önce) ekonomik üstünlük kurmaya elverişli değildi. Bu yüzden toplumda bir burjuva sınıfı türeyememiştir.

Soyluluk müessesesi de yoktu. Çünkü soyluluk hakkı Âl-i Osman'ın, yani, Osmanoglu soyunundu. Osmanogulları genellikle saray dışından evlenme-

dikleri için bir soylular sınıfı da kurulamamıştır. Bu sebeple, Doğu toplumlarının tipik örneği olan Osmanlı yapısında -Batı anlamı ile- bir sınıf söz konusu değildir. Nitekim soyadı da yoktur ve kullanmak yasaktır. Ancak 18. yüzyılda bir aileye nisbeti belirleyen “zade”lik yavaş yavaş kullanılmaya başlamış, fakat resmî yazışmalarda yine de bu deyim yer verilmemiştir. Kişiyi belirlemek için Şehit Ali Paşa”, “Topal Ataullah Efendi” gibi deyimlerin kullanılması bu sebeptendir.

Çünkü Osmanoğullarından başkaları “Bende” (kul) olduğuna göre, kulun kula nisbeti sıfırın sıfıra nisbeti gibi olur. Bürokrasinin bölümlerinde yer almanın tek şartı, sarayın tercihi ve tayini olduğu için, saraydan bir ün ve şeref taşımanın imkânı kabul edilemez.

Görülüyor ki Osmanlı toplum yapısı sınıflaşmaya elverişli değildir ve bu yüzden sınıflaşmamıştır. Osmanlı da bir “Âl-i Osman” vardır, bir de “Reaya”... Osmanoğulları soyundan başka kim varsa, reayadır. Sultan, dilediğini devlet hizmetine alır ve onu kullanır. Kullandığı sürece bir takım imtiyazları vardır.

Ama görevinden uzaklaştırıldı veya öldü mü, imtiyazların tümü ortadan kalkar, bütün varlığı yine sultanın emrine girer. Toplum yapısı budur.

OSMANLI DEVLET YAPISI

Devlet yapısına gelince; Osmanlı Devlet yapısı, SULTAN, İLMİYYE, ASKERİYYE üçlüsünden oluşur. “İlmiyye” deyimi, bütün sivil aydınları içine alır. “Askeriyye” de bütün yöneticileri...

Bu üç kuvvet, bir sacayağı kurar ve devlet bu sacayağının üstünde durur. Sultan her şeye hâkim ve tek güçtür ama, asker ve sivil aydınların oluşturdukları müesseseler sultanı sürekli olarak denetirler. Her üçünün de amacı imparatorluğu ayakta tutmak, genişletmek ve geliştirmektir.

Fakat diyelim Sultan, yanlış bir yol tutar da imparatorluğu tehlikeye doğru sürüklerse, hemen askeriyye ve ilmiyye, yani asker ve sivil kadrosu bir araya gelirler ve sultanı alaşağı ederler.

Eğer asker kadrosu yanlış bir tutuma düşerse, bu sefer ilmiyye ve sultan bir araya gelirler, askerin haddini bildirirler.

Ama ilmiyyenin gidişi imparatorluğa hayır getirmiyorsa, o zaman da sultan ve asker hemen birleşirler, sivil aydın kadrosunun hakkından gelirler. Osmanlı devlet düzeni işte budur.

Şimdi, konumuzun can noktasına geldik. Devlet hayatında her hareket, bir meşruiyet kaynağı arar.

Sultanın meşruiyeti nereden kaynaklanıyor?

Az önce söyledim, “biat” müessesesinden...

Peki, asker-sivil bürokrat kadrosunun sultanı denetlemesi meşruiyeti nereden kaynaklanıyor?... Bunlar bu hakkı kendilerine nereden bulmuşlar da sarayı denetimleri altına almışlar?... İşte önemli olan nokta budur!...

Toplumda, Batı anlamı ile “sınıf” olmadığını görmüştük; Osmanoğullarından gayrisi reaya... Sivil-asker aydınlar da bu reayadan süzülüp geldikleri ve böylece toplumun sözcülük hakkını taşıdıklarını içindir ki, kendilerine sultanı seçme hakkı tanınmıştır. Şehzade, onların oylarını biat yolu ile almadan Sultan olamıyorsa, bu, onların imparatorluk ahalisini sembolize ettiğini gösterir. Meşruiyetlerini halktan almakta ve oylarını kullanmak sureti ile sultana meşruiyetini vermektedirler.

Bir başka deyimle, iki dereceli seçimde, “ikinci seçmen” durumundadırlar. Yalnız bu hakkı seçim yolu ile değil, yetenek ve dirayet yolu ile elde ediyorlar. Şehzadeyi “Padişah” yapma güçlerini de, devleti denetleme güçlerini de buradan alıyorlar.

BÜROKRASİNİN DEVLETİ DENETİMİ

ZARARLI OLMUŞTUR

Osmanlı yönetiminde “biat” müessesesinin hiçbir zararı görülmemiştir. Meşruiyeti, halka götüren

hiçbir sistemden toplumun zarar görmesi düşünülemez. Ancak, devletin zarar gören gözü, tutan eli, yürüyen bacakları demek olan bürokrasinin yönetimi denetlemesi, sayısız zararlara yol açmıştır.

Osmanlı düzeninde “biat” Müessesesinden başka seçime dayanan bir de “Âyan” müessesesi vardı. Kanuni Sultan Süleyman zamanında bir fermanla kurulan Âyanlık, devlet yönetiminin bir bölümüne halkın seçim yolu ile katılmasını temsil eder. Nasıl her vilayette bir vali varsa ve bu vali devlet tarafından tayin ediliyor ve devletin işlerini görüyorsa, yine her vilayette ve daha küçük idare bölümlerinde reaya denilen halk tarafından bir âyan seçiliyor ve halk adına iş görüyordu.

Âyan seçimlerinin şartları, dürüst, faziletli, sözü dinlenir ve iyi ün yapmış kimse olmaktı. Seçilen Âyanlar, halkın temsilcisi olarak devletle ilişki kurarlardı vergi yazma işini yürütürler, halkı ezecek kararların çıkmasına engel olurlar, velhasıl, halk adına, devlete karşı halkın çıkarlarını korurlardı. Seçimle halkın içinden geldikleri için güçlüydüler, devlet katında sözleri geçerdi.

Zamanla bu müessese de bozulmuş, halkın çıkarlarını koruyacak yerde, kendi çıkarlarını korumak yolunu tutmuşlar ve devlet işlerine yanlış istikamette karışan kişiler olmuşlardır. Bu yüzden de

İkinci Mahmut döneminde Âyanlık kaldırılmış, bir süre sonra yerine, yine seçimle gelen Kethüdalık (bir çeşit kâhyalık) konulmuştur.

Gerek “biat” müessesesi, gerek “Âyanlık” müessesesi, Osmanlı toplum düzeninde MEŞRUIYET’in KAMUOYU’na dayandığını açıkça belgeler. İşte 1923 yılında Atatürk’ün önüne düşen sorun tablosu budur!... Atatürk, imparatorluk bünyesinde geçerli olan bu sistemi, millet devlet bünyesinde yeniden biçimlemek yollarını arayıp bulmuştur.

ATATÜRK NASIL DÜŞÜNÜR?

Mademki artık Atatürk metodolojisini biliyoruz; dilerseniz, buradan başlayarak metodolojiyi uygulayalım ve bizi nereye götüreceğini görelim.

İmparatorluk tefekküründen, millî devlet tefekkürüne geçeceğiz. Öyleyse, önemli bazı değişikliklerin yapılması gerekecek... Ancak, bu değişikliklerin, toplumun temel yapısına aykırı düşmemesi zorunlu. Aykırı düşerse, toplum bu değişiklikleri sindiremez, rahatsızlıklar başlar. Her toplumun kendi yapısına göre bir anayasa modeli olması da bu yüzdendir.

İmparatorluk yapısında denetim gücünün, bürokrasinin iki kanadına verilmesi bir zorunluluktur; çünkü, doğrudan doğruya HALK’a indiremezdi-

niz... Bir kere imparatorluk halkı, devletin kurucusu olan halktan sayıca üstündü; tabana dayalı seçime kaydığınız an, denetimi elden kaçırdınız... Ayrıca imparatorluk, birçok milletin kaynaşarak oluşturduğu bir “mozaik bütün” olduğu için, denetimin de “Mozaik bütünlüğü” temsil etmesi gerekti. Bu yüzden denetimi, imparatorluk mozaiginden süzülen asker-sivil aydınlara, yani bürokratlara bırakmaktan başka çare yoktu.

Ancak, devlet hayatında bu çare, “iyi” olduğu için değil, “zorunlu” olduğu için uygulanıyordu. Çünkü denetimin bürokrasiye bırakılması demek, asker ve sivil kadronun politikanın içine katılması demektir. Politikada çeşitli fikir alternatifleri, çeşitli görüşler ortaya çıkar; bu görüşlerin etrafında gruplaşmalar olur. Bir grup, karşı grupla çatışır, bu çatışmalar devlet hizmetini aksatırlar. Atatürk’ün İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin 1909 kongresinde, askerın politikadan çekilmesi gerektiği tezinin gerekçeleri bunlar değil miydi?...

Fikrimizin doğruluğunu kontrol edebilmek için, toplum laboratuvarı olan tarihe bakıp, Osmanlı İmparatorluğu’nun bu konuda verdiği yüzlerce örneğinden sadece bir tanesini ve Üçüncü Selim döneminde asker-sivil aydın kadrosuna düşen ikiliğin, ülkeye neye patladığını kısaca hatırlayalım.

İMPARATORLUK SALLANIYOR

Üçüncü Selim, bugün de geçerli ve doğru bir görüşle, Yeniçeri askerinin bozulduğunu, düzeltilemez yere geldiğini gördü ve Batı orduları gibi yeni savaş stratejisini uygulayacak yetenekte, düzenli bir ordu yaratmak için “Nizam-ı Cedid” alaylarını kurmaya başladı.

Bu hareket karşısında ne oldu?...

Silahlı kuvvetler, “Yeniçeri” ve “Nizam-ı Cedid” olarak ikiye bölündü. Bölünmekle de kalmadı, birbirlerine düşman kesildiler. Bu bölünme, sivil aydın kadrosuna da atladı; bürokratların bir bölümü Yeniçeri düzenini tutuyor, bir bölümü, Nizam-ı Cedid yakasına yerleşiyordu, yerleştiler...

Bu tavır takınmaların sonu, Kabakçı İsyanı, Üçüncü Selim’in tahttan indirilmesi, yenilikten yana olan devlet büyüklerinin öldürülmesi, kılıçtan kurtulabilen yenilik yanlılarından bazılarının Rusçuk’ta Alemdar Mustafa Paşa’ya sığınıp “Rusçuk Yaranı” oluşturmaları, Alemdar’ın ordusu ile İstanbul’a yürümesi, tahta yeniden çıkması beklenirken Üçüncü Selim’in öldürülmesi, “İttifak Senedi” ile Âyan’a imtiyazlar tanınması, bir karşı ayaklanma sonucu Alemdar Mustafa Paşa’nın ölümü ve en sonra Yeniçeri Ocağı’nın topa tutularak kaldırılması gibi, her biri devlete çok pahalıya patlayan olaylar zincirinin oluşmasına sebep teşkil etmiştir.

Demek oluyor ki, imparatorluk düzeninde meşruiyete kaynaklık eden bürokrasi, politikanın içinde olduğu için, kendi aralarında anlaşmazlığa düşünce, devleti batıracak ölçüde bir tehlikeyi ortaya çıkarıyor. Öyleyse uzun ömürlü olması istenen bir devlet düzeninde, bürokrasinin politika dışında kalması zorunludur!

ÇARE NEDİR?

Yeniden oluşturulacak devlet, imparatorluk tabanına değil MİLLET tabanına basacağına göre, çare, bürokratları politikanın dışına çıkarmaktır. Bir başka deyimle, imparatorluk düzeninde devlet ortağı olan asker ve sivil aydın kadrosunu ortaklıktan çıkarmak ve devletin buyruğuna almaktır.

Fakat bir hakkın verilmesi kolay, alınması güçtür, çok güçtür. Bir hak, “bilfiil” ortadan kaldırılabilir, fakat “bilkuvve” yaşar.

Tutalım devlet, bir kanunla pratisyen hekimliği yasaklar. Fakat ülkede binlerce pratisyen hekim vardır; bunlar o güne kadar bu işlerini meşru olarak sürdürmüşlerdir. Kanun çıktıktan sonra bu işlerini bırakmış gibi görünürler, fakat ciddi olarak bırakmazlar. Çünkü, kendi ölçülerine göre, bilgileri vardır ve bu bilgileriyle insanlara hizmette bulunduklarına inanmışlardır. Ya işlerini yürütmek için

ortalığın yatışmasını beklerler, ya da gizli-saklı yeteneklerini kullanmaya devam ederler. Devlet, bu insanları kanuna dayanarak mahkûm etse, cezalarını çekerler ama kendi vicdanlarında suçluluklarını kabul etmezler. Onların gözünde kanunun verdiği bu ceza, haksızlık ve zulüm biçiminde görülür.

Ta ki pratisyen hekimliğin insanlığa zararlı olduğuna inanıncaya ve bu yolda çalışmak hakları, kendi vicdanlarında çürüyünceye kadar... Vicdanlara yerleşmiş bir hak, vicdanlardan çıkıncaya kadar, bilfiil olmasa bile, bilkuvve yaşar.

Öyleyse ne yapacağız?...

Bürokratlar dediğimiz bu eski ortaklarımızı bir kalemde silip atamayız... Atsak bile, bu hakkı vicdanlardan sökmek mümkün değildir; pusuya yatacaklar ve sırasını bekleyeceklerdir!... Bu da, yeniden kurulacak devlet için büyük bir tehlike olur. O hâlde çare nedir?...

Düşünelim: İmparatorluk düzeninde bürokratlar neydi?... Halkın içinden süzülüp gelen yetenekli kişiler değil mi?... Biz onlara, bir çeşit "ikinci seçiciler" gözüyle bakmıyor muyduk?... Öyleyse, demokratik cumhuriyet düzeni iki dereceli seçime dayandırılır, böylece aydın, (bürokrasiye yerleştiği için değil, halkın gözdesi olduğu için) seçimle "ikinci seçici" görevini alır ve fonksiyonunu pekâlâ sür-

dürebilir!... Bir hakkı temelinden kaldırmaktansa, hakkın kullanışını bazı şartlara bağlamak daha akılcıca bir tedbirdir.

İşte Atatürk, iki dereceli seçim esasını kabul etmekle, bürokrasiyi politikadan çıkarmış, fakat fonksiyonunu kaldırmamıştır. Böylece devlet ortaklarının tasfiyesi, hukuk meşruiyeti içinde eritilmiş oldu.

Görülüyor ki “gerçeklerden” hareket edildiği, “akıl”, “bilim”, “deney” değerleri kullanıldığı zaman varacağımız yer, Atatürk’ün varacağı yerdir. Bir olayın belki yüzlerce açıdan başka, başka görünüşü vardır ama, bu görünüşlerden yalnız biri GERÇEKTİR. Gerçeğe ulaşmanın yolu da elbette ATATÜRK METODOLOJİSİNDEN geçer.

CUMHURİYET

Bu metodolojinin aydınlığında, Atatürk’ün cumhuriyet yönetimini kurma kararı vermesinde hangi gerçeklerin işlediğini artık biliyoruz. Cumhuriyet, bir imparatorluk rejimi olamaz; olması gerekirse, federatif yapıda bir cumhuriyet oluşturmak lazımdır. Böyle bir cumhuriyetin de uzun ömürlü olmayacağı ortadadır.; çünkü ulusal rekabetleri önleyecek sosyal bir çare bulunmuş değildir. Osmanlı İmparatorluğu, tarih içinde tasfiye edilmiş olduğu-

na göre, onu ayakta tutan saltanatın da ortadan kalkmasından daha tabii bir şey yok... Son sultan Vahdettin de bu idrake varmış olmalı ki, bir İngiliz gemisi ile memleketi terk etti; ve yabancı bir ülkeye sığındı. Millet tabanına oturmuş bir ülkede cumhuriyet yönetiminden daha tabii bir şey düşünülemez. Nitekim öyle oldu ve Cumhuriyet'i ilan ettik.

Bu, -elbette burada söylediğim gibi- kolayca oluvermedi. Aslında saltanat ve cumhuriyet, ülkelerin kuruluş yapılarına tekabül eden idarelerdir. İmparatorluk düzeninde cumhuriyet nasıl tabii değilse, millet düzeninde de saltanat öylece tabii değildir. Ama ne çare ki, insanların büyük bir bölümü, kendi fikirleriyle değil, kendilerine verilmiş, benimsetilmiş fikirlerle hareket ederler. Bu fikirlerle, konfeksiyon fikirler de diyebiliriz. Bu insanlar her olayın karşısında yeni baştan düşünmeye, işin doğrusunu aramaya üşendikleri için, fikir dünyalarındaki rahatlıklarını bozmak istemezler ve biteviye alıştıkları fikirler içinde yaşamaya bakarlar. Böyle olunca da bu fikir tembellerini zaman zaman onları uyarmak ve yeni baştan düşünmeye zorlamak gerekir.

Nitekim cumhuriyetin ilanı konusunda da öyle oldu ve hatta Atatürk, Büyük Millet Meclisi'nde Cumhuriyet kararı almak için, bazı kimseleri zorla-

mak mecburiyetinde kaldı, diyebilirim. Bu da Atatürk'ün ustaca netice almak kararını gösterir.

Millet tabanında cumhuriyet idaresi, bir suyun yokuş aşağı akması kadar tabii bir neticedir, sade bir iştir ama, Cumhuriyet'in karakterini, tarihî toplum yapısına uygun olarak biçimlemek, hiç de kolay şey değildir. Atatürk ve onun kullandığı metodoloji, en değerli ürününü işte burada verdi.

GÜÇLÜ DEVLET TEFEKKÜRÜ

Türk toplum yapısının sınıfsız olduğunu söylemiştim. Sınıfsız toplumlarda bütün itici güç bürokrasiden ve devletten gelir. Devlet kadrosu güçlü ve bilinçli olursa toplum ilerler, devlet kadrosu dinamizmini kaybetmişse, toplum geriler. Sınıfsız toplumlarda devlet yol gösterici, gerçek anlamıyla yöneticidir. Bu yüzden, çok seçkin kişilerden kurulmuş olması, çok güçlü olması, belli amaçları gerçekleştirmek için kenetlenmiş bulunması zorunludur.

Oysa, demokratik cumhuriyet esaslarını kabul ederek biz, Batı tipi yönetime geçiyorduk. Daha önce de söyledim. Batı toplumları, hâkim sınıfla, öteki sınıfların dengelenmesini amaçlayan bir yapıya sahipti. Egemenlik, halka değil, sınıfa dayalıdır. Yönetimin, sınıf diktatoryasına kaymaması veya kaymayacağını öteki sınıflara garanti etmesi için bazı

müesseseler kurmuştur. Kopyacı bir tutum, demokratik cumhuriyet rejimini, bu müesseseleriyle birlikte kolayca benimseyebilirdi. Atatürk böyle bir yanıla düşmemiştir.

Atatürk, “Güçlü devlet” düşüncesinden hareket etmiş ve bunun için:

1- Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu,

2- Seçim sisteminin çoğunluk esasına dayalı olacağını,

3- Millete ait olan egemenliğin sadece ve yalnızca milletin seçtiği B.M. Meclisi tarafından kullanılacağını; değişmez kurallar olarak benimsemiştir.

Aslında bu saydıklarım, demokratik cumhuriyet rejiminin idealleridir; hem de bugüne kadar hiçbir Batı ülkesinde gerçekleştirilmemiş ideallerdir; ama onların sınıfsal toplum yapıları, bu ideallere ulaşmalarına elverişli değil... Buna karşılık -ne mutlu bir rastlantı ki- bizim toplumumuzun yapısı, bu ideal demokrasiyi benimsemeyi zorunlu kılar. Çünkü sınıf yoktur, sınıf çıkarları yoktur, sınıf çıkarlarının dengelenmesi yoktur, sadece millet vardır ve milletin içinden çıkardığı insanlarla temsil edilen bir devlet gereklidir. Demokratik cumhuriyette meşruiyetin tek kaynağı halk olduğu gibi, hâkimiyetin de tek sahibi elbette halktır.

Hâkimiyeti, KAYITSIZ ŞARTSIZ millete bağlayan ideal bir anayasa görüşünden, 1960 Anayasası ile, millet hâkimiyetine -meşru bile sayılması güç-birtakım yeni ortaklıklar getirilerek özenti bir anayasa düzenine geçilmesi, büyük bir talihsizliktir; Atatürk tefekkürü dışına çıkmak, toplum yapımızı tanımamaktır, bağışlanması güç bir yanılmadır. Demokrasi halkın kendi kendisini yönetmesi ise, onun, yönetim egemenliğini kısıtlayan her kuruluş, sadece halka inanmamaktan kaynaklanır.

Halka şüpheli gözle bakan bir yönetimin demokratik olması ve bir itibar görmesi beklenemez.

1924, 1960 ANAYASALARI

Atatürk'ün en büyük eserlerinden biri, bürokrasi operasyonudur; toplumun asker-sivil bürokrat kanatlarının devlet ortaklığından çıkarılmasıdır. Fakat maalesef bu derin görüşün, Atatürk'ün en yakın çevresi tarafından bile iyi kavrandığını zannetmiyorum. Atatürk'ün, devlet seviyesindeki yakın arkadaşlarından biri İsmet Paşa idi ve İsmet Paşa, 1950-1960 Demokrat Parti iktidarı döneminde bürokrasiyi arkalayarak, onu "iktidar ortaklığına" sürüklemiştir.

İsmet Paşa yönetimindeki Halk Partisi, 1957 seçimleri arifesinde, anayasa değişikliği isteği ile ortaya çıktı. O zamanki parti genel sekreteri Kasım

Gülek'in sözcülüğünü yaptığı bu istekte; "Senato", "Anayasa Mahkemesi", "Özerk Üniversite", "Özerk TRT", "Planlama Kurulu" gibi yeni kuruluşlarla "Nisbi Seçim" ve sendikaları, "Grev hakkı, toplu iş sözleşmesi" ile etkin bir güç hâline getirmek fikri dile geliyordu.

Bu teklifin anlamı açıktır; halk oyu ile bir türlü iktidara gelemeyen Halk Partisi, bürokrasiye ve işçi kesimine "taviz" vererek kendisine bir iktidar yolu açmak istiyordu. Bunda yanılmış olduğu söylene-
mez; çünkü 1957 seçimleri sonunda ilk defa geniş bir kadro ile parlamentoya girebilmiş ve hırçın bir muhalefet kanadı oluşturmuştur. Bir başka deyimle, bir partinin kısa vadeli çıkarı düşünülürken, bir ülkenin geleceği tehlikelere sürüklenmiştir.

O yılların iktidarı olan Demokrat Parti, Atatürk Anayasası'ndan yana idi ve millet egemenliğini barajlayan, daraltan, güçten düşüren bir anayasa modeline karşı idi. Hele Atatürk tarafından politika dışına çekilmiş bürokrasiyi, yeniden devlet ortaklığına çağıran bu düşüncenin memlekete zararlı olacağı noktasında kesin biçimde kararlı idi. Ben de Demokrat Parti ile birlikte, sosyal müesseselerin, toplumun öz yapısından çıktığına, onları suni olarak yaratmanın zararlı olacağına samimi olarak inanmaktaydım, bugün de böyle düşünüyorum.

1960'da "fiili durum"la karşılaştık. Bürokrasi-nin asker kanadı, devlete el koydu, parlamentoyu kapattı, başta devlet reisi ve hükûmet olmak üzere parlamentonun büyük çoğunluğunu hapsederek kendi tefekkürü içinde muhakeme altına aldı. Hukuku ve adalet fikrini temellerine kadar hırpalayan "Yassıada" davası üstünde durmak istemiyorum. Sonunda, Halk Partisi çoğunluğunun hâkim bulunduğu "Kurucu Meclis" de 1961 Anayasası yapıldı. Halk Partisi, 1957'de bütün söylediklerini bu Anayasaya koymuştur, ayrıca söylediklerinin dışında "Temelli Senatörlük", "Senatoda Cumhurbaşkanı Kontenjanı" ve Millî Güvenlik Kurulu" gibi müesseseleri de Anayasaya taşımıştır.

1961 Anayasası, kanaatimce tam anlamıyla bir "Millî irade devalüasyonu" dur. Halk oyunun değeri, yüzde ellinin altına düşmüştür, bu Anayasayla... Atatürk Anayasası'nın "güçlü halk oyu" yerine "güçsüz halk oyu"; güçlü hükûmet "yerine "güçsüz hükûmet"; "devletin emrinde bürokrasi" yerine "devleti, emrine alan bürokrasi"; "seçimden kaynaklanan meşruiyet" yerine, "kıdemden kaynaklanan meşruiyet" tefekkürü konulmuş; böylece Atatürk'ün, toplum yapısından kaynaklanan Anayasası, kopya bir anayasa ile değiştirilerek, o büyük devlet adamının fikirleri hesapsızca ters yüz edilmiştir. Bugün bu

Anayasa'ya göre, devletin sahibi ve bekçisi millet değil, temsilciliğini bürokrasinin yaptığı, saydığım kuruluşlardır. Böylece "Atatürk düzeninin yerine, Osmanlı düzeni yeniden ihya edilmiştir", demekte bir hata olacağını sanmıyorum.

Çünkü günümüzün aydını, 1961 Anayasası ile "Sultansız bir kapıkulu" hâline gelmiş ve devletin bütün fonksiyonlarına bir başına sahip çıkmıştır. Yasama gücü de, yürütme gücü de, yargı gücü de aydının elindedir.

Halka, yönetime katılma fırsatı veren tek kapı, Parlamantonun Meclis kanadı kapısıdır. Ancak milletvekili seçimlerinden yararlanıp Meclis'e girebilir. Oysa bu seçimlere de aydın büyük ağırlığını koymuştur. Millet Meclisi'nin teşekkül yapısına bakarsanız, bunu kolaylıkla göreceksiniz. Bunun dışındaki yasama, yürütme, yargı kurumları aydının tekeline düşmüştür.

Senato'nun- seçime açık ve kapalı- bütün sandalyeleri aydının elindedir. Devlet Başkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Sayıştay, Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu, Millî Güvenlik Kurulu gibi resmî kuruluşlarla TRT, Basın, Barolar gibi yürütme gücünü baskı altında bulunduran özerk toplum kuruluşları, yüksek öğrenim diplomasına bağlanarak aydının eline verilmiştir. Bir de buna, öğretim üye-

leri ile teknokratların kurdukları derneklerin hükümet üzerindeki baskılarını eklersek, halk hâkimiyetine açık tek kapı olan Millet Meclisi ve onun çıkardığı hükümetlerin nasıl bir aydın çemberine alınmış olduğu kolayca görülür.

Millet Meclisi'nin çıkardığı kanunların yürürlüğe girmesi için, Senato, Cumhurbaşkanlığı, Anayasa Mahkemesi barajlarını aşmak zorunda olduğunu düşünür ve Millet Meclisi çoğunluğunun da aydınlardan oluştuğunu gözden kaçırmazsak, ulusal egemenliğin halkta olduğunu söylemek -sadece güçleşmez- hatta imkânsız hâle geldiği apaçık önümüze düşer.

Acaba, gerek halk tarafından seçilerek ve gerekse seçilmeden söz sahibi hâline gelmiş bu aydınlar, toplumun yüzde kaçını oluştururlar? Böyle bir devlet yapısı, "aydınlar oligarşisi" değil de nedir? Her Anayasada yerini alan "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" sözü bu durum karşısında bir gerçek değer taşır mı?...

1960'dan bu yana devletin geçirdiği vartalar ortadadır. Bir misal olarak söyleyeyim: 12 Mart Muhtırası ile, seçime ve parlamento çoğunluğuna dayalı bir hükümetin düşürülmesi ile, bir Yeniçeri ayaklanması sonunda padişahın seçtiği sadrazam ve vezirlerin düşürülmesi arasında -söyler misiniz- ne

fark vardır?... Her iki olayda da işleyen, “Devlet ortaklığı” zihniyetidir. Biri geleneklere, biri, “Millî Güvenlik Kurulu” yolu ile verilen anayasal hakkın kendiliğinden genişletilmesine dayanarak...

Bugün, durumun vahameti, bu kadar da değildir, 1960 Anayasası ile politikaya ve devlet ortaklığına sürüklenmiş bürokrasi, işlerliğinin ve dinamizminin şartı olan “yekpareliğini” kaybetmiş, fikir ve amaç bakımından kendi arasında, bir, iki, üç... Ve daha çok parçalara bölünmüştür. En sade bir iktidar değişikliğinde, devlet çarkında görev alan bürokratların, tepeden tırnağa, hallaç pamuğu gibi atılmasının başka bir anlamı olabilir mi?...

Oysa, bu devletin tek BEKA ŞARTI, bürokrasi ile devletin su sızmaz biçimde BÜTÜNLEŞMESİDİR. Devlet, PARLAMENTODA, HÜKÜMETTE BÜROKRASİDE fikir ve amaç bakımından parçalanmışsa, Allah korusun Osmanlı İmparatorluğu’nun son günlerine özeniyor demektir!... İçimi, kaygıdan da öte, bir kahırla doldurarak bu düşüncelerimi ifade ediyorum. Ümitsiz olduğum sanılmasın, hayır, ümit, millettir. Tarihin hiç bir döneminde Türk milletinde çare tükenmemiştir, bugün de sonsuz yarınlarda da tükenmeyecektir. ATATÜRK ANAYASASI TEFEKKÜRÜNE dönmenin tek çare olduğunu hep birlikte ve mutlaka anlayacağız.

CUMHURİYET REJİMİNİN İKİ BÜYÜK TEHLİKESİ

CUMHURİYET REJİMİNİN İKİ BÜYÜK TEHLİKESİ

İmparatorluk yapısından, millet yapısına geçerken rejim olarak CUMHURİYETİ neden seçtiğimizi, gerekçeleri ile yeterince anlattım sanıyorum. Ancak cumhuriyet rejimi, -özellikle bizim toplum yapımızın vasıfları bakımından- iki büyük tehlike ile karşı karşıya idi; rejim, Marksizm'e ve Ümmetçiliğe açıktı. Cumhuriyet mekanizmasına hiç dokunmadan toplumu, Marksizm'e de, ümmetçiliğe de sürüklemek mümkündü.

İşte Atatürk, cumhuriyetin bu iki tehlike kapısını, iki temel fikirle sımsıkı kapamış ve rejimi sonsuz geleceklere güvenle ulaştırmanın çaresini bulmuştur. Bu temel fikirlerden biri, MİLLİYETÇİLİK, diğeri de LAİKLİK'tir.

MİLLİYETÇİLİK

Milliyetçilik, millet tabanına oturmuş bir devletin en tabii politikası ve karakteridir. Ancak, milliyetçilikten ne anladığımızı iyice belirlemezsek, bu prensip bizi, Turancılık gibi -Faşizm gibi, Nasyonal-Sosyalizm gibi bir takım tehlikeli alanlara sürükleyebilir. Bu sebeple, milliyetçiliğin tarifi zorunludur. Nitekim Atatürk de Türk milliyetçiliğinin tarifini dikkatle yapmıştır.

“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türk halkına Türk milleti denir.” *

“Millet, dil kültür ve ülkü birliği ile birbirlerine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir politik ve toplumsal heyettir.” **

“Milletin varlığını devam ettirmek için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinsel ve mezhepsel bağlantı yerine, Türk Milleti bağı ile fertlerini toplamıştır” ***

Atatürk’ten aldığım ilk iki tarif, Türk milliyetçiliğinin sınırlarını çiziyor, söylev ve demeçlerinden

* “Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk’ün El Yazıları” s. 376.

** “Tarihten Bugüne”, s. 165.

*** “Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri” c. 11, s. 237.

çıkardığım alıntı da, imparatorluk yapısından millet yapısına geçerken hangi bağların yer değiştirdiğini açıklıyor. İmparatorluk düzeni, fertleri birbirine perçinlemek için din ve mezheplere dayanan bağların dengesini sağlıyordu. Millet düzeni, dil, kültür ve ülkü birliğini bu dengenin yerine oturtuyor.

Görüyorsunuz bu tarifler, Türk milliyetçiliğini ne ırkçılığa, ne faşizme ve ne de komünizme götürmek isteyenlere fırsat tanır... Böylece devlet yapısı, her türlü doktrinal tasallutlardan korunmuş olur. Atatürk'ün sınırladığı milliyetçiliği, kan ve kafatası kökenine götürmek mümkün olmadığı gibi, enternasyonal düşüncelerin oluşturduğu toplum yapısına da kaydırmak mümkün değildir. Çünkü bu tarifler, Sovyetler Birliği ile komşu ve dost bir ülke olduğumuz düşünülmekle yapılmış ve “dil birliği” deyişi ile -o gün için- Marksizm'e tamamıyla kapalı bir hâle getirilmiştir.

Atatürk döneminde MİLLİYETÇİLİK, her türlü enternasyonal düşünceye devlet kapılarını kapalı tutacak güçte ve geçerlikteydi. Ancak özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ulusal sınırlar içinde Marksizm uygulamaları başlayınca, (Yugoslavya, Çin, Küba vb.) Atatürk tefekkürü doğrultusunda yeni sınırlamalar yapmak zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddeleri

lerinin yeniden gözden geçirilmesi ve yeni bir statüye kavuşturulması bu yüzdendir. Böylece, Atatürk'ün, uluslararası doktrin ve düşüncelere milliyetçilik ilkesi ile kapadığı kapı perkitilmiş ve güçlendirilmiş oldu.

LAİKLİK

Türk devletinin komünizme kayması nasıl bir tehlike ise, ümmetçiliğe kayması da öylece bir tehlikedir. Atatürk, bu ikinci tehlikenin kapısını kapamak için laiklik ilkesini devlete geçirdi.

Bu noktada konuya bir açıklık getirmek ihtiyacını duyuyorum;

Cumhuriyet, meşruiyetini seçimden aldığı için toplum yapımıza ters düşmüyordu. Çünkü Orta Asya Türklerinde HAN'lık, KURULTAY seçimine dayalı, Osmanlı devletinde SULTANLIK, "Biat" yolu ile asker-sivil aydın bölümünün rızasına bağlı idi. Cumhuriyet idaresi, seçime dayalı meşruiyet fikri doğrultusunda, tabana kadar uzanan bir yaygınlık getirdiği için, toplum yapısına ve geleneklere ters düşmek şöyle dursun, yapısının güçlenmesini de sağlıyordu.

Laiklik ilkesi de böyledir; toplum yapımıza uygundur ve geleneklerimizle hiçbir noktada çatışmaz. Atatürk'ün bir görüşmemiz sırasında bana;

“Laiklik, bizdeki Sünnilik-Alevilik ihtilafını da kaldıracaktır” dediğini hatırlarım. Onun, topluma dönük hareketleri tam DEVRİM niteliğinde olduğu hâlde, devlete dönük hareketleri toplum yapımızın geleneksel eğilimleri göz önünde bulundurularak, yapılmıştır. Çünkü, toplum yapısına uygun olmayan devlet yaşamaz. Fakat toplum, her zaman kendi yapısına uygun devleti kolayca kurabilir. Temelde, seçime değil de kılıç egemenliğine dayanan Batı krallıklarının ancak ihtilal yolu ile devrilebilmesi; buna karşılık temelde bürokratik seçime dayalı, Doğu “han”lık ve “sultan”lıkların bir darbe ile düşürülebilmesi sebebi budur.

Toplum yapıları bunu gerektirir. Birinde, toplumun devlette söz sahibi olması hakkı peşin olarak benimsenmiştir, sözcülüğünü bürokrasi yapar; ötekinde, toplum hiçbir zaman söz sahibi olmamış; meşruiyet -seçime değil- kılıç gücüne dayandırılmıştır. Meşruiyetin kılıç gücüne dayandırıldığı ülkelerde toplumun söz sahibi olması; ihtilal yaparak kılıç gücünü yumruğu ile ezmesine bağlıdır.

Laik devlet, teokratik devletin zıddıdır. Teokratik devlette bütün girişimler, din kurallarına göre yürütülür; buna karşılık laik devlette bütün girişimler, din kurallarından arındırılır; dinin, devlet işlerine girmesine izin verilmez. Bu açıdan baktığımız

zaman, bugüne kadar-kurulmuş Türk devletlerinin hiçbirinde tam teokratik bir karakter göremeyiz.

İSLAMİYETTE LAİK DAVRANIŞLAR

Teokratik kuruluşlarda devlet, dinin bir yürütme aracı olduğu hâlde, bugüne kadar kurulmuş bütün Türk devletlerinde din, devletin bir yürütme aracı hâlinde kullanılmıştır. Hatta daha ileriye giderek söyleyebilirim ki, tam bir TEOKRATİK DEVLET olarak kurulan Araf İslam İmparatorluğu dahi, şeriatın kesin hükümlerine rağmen, toplum yararlarına uygun laik bazı kararlar almış ve bu kararlar günümüze kadar sürüp gelmiştir.

Bu yolda alınmış kararların yüzlercesinden sadece bir örnek vermekle yetineceğim. Kur'an'ın bir âyetinde zekâtın nerelere harcanacağı kesin biçimde gösterilmiştir. *

“Zekât, Allah'tan farz olarak ancak fakirlere, çaresizlere, zekâtın toplanmasına memur olanlara, kalpleri Müslümanlığa ısındırılmak istenenlere, kölelere, esirlere, borçlulara, Allah yolunda harcama-ya ve yolda kalmışlara mahsustur. Allah hakkı ile bilendir. Tam hüküm ve hikmet sahibidir.” 9/60

* “Kur'anı Hakim ve Meali Kerim”, Hasan Basri Çantay, s. 286.

Şimdi, Hayreddin Karaman tarafından yazılan ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yayımlanan 'İslam Hukukunda İçtihat' adlı kitabın 70. sayfasından size bir paragraf aktarıyorum:

“Bazı kimselerin gönüllerini İslam’a ısındırmak ve zararlarını önlemek için Hz. Peygamber bunlara zekâttan hisse ayırıp veriyordu. Bu durum Hz. Ebu-bekir’in hilafetinde de devam ediyordu. Üveyne b. Hısn ile Agra b. Habis, halifeye gelerek boş bir arazi parçasının kendilerine verilmesini istediler. Hali-fe, araziyi onlara verdiği-ne dair vesika yazdırdı, şahitliği için de o mecliste bulunmayan Hz. Ömer’e başvurdular. Hz. Ömer kâğıdı ellerinden aldı, tükü-rerek yazıyı imha etti. Berikiler bağırıp çağırmaya başladılar. Hz. Ömer; ‘Müslümanlar az iken, Resu-lallah sizin gönlünüzü telif ediyordu, Allah İslam’ı size muhtaç olmaktan kurtardı; hadi gidin, çalışın...’ diyerek onları başından savdı.”

Görülüyor ki, Kur’an’dan kaynaklanan bir şeriat hükmü, toplum yararına yerine getirilmemiş ve bun-dan sonra gelen halifelerce de uygulandığı görülme-miştir. Eğer Arap İslam İmparatorluğu, Batı’nın anla-dığı anlamda tam teokratik bir devlet olsaydı, böyle bir uygulamayı tartışmaya bile imkân bulunamazdı. Hz. Ömer’in tutumu, laik bir tutumdur, akıl ve ka-mu yararı her şeyin üstünde tutulmuştur.

Osmanlı devlet yapısı, büsbütün kendine has bir yapıdır. Toplumun bir bölümünde sultanın iradesi işler. Daha önce de işaret ettiğim gibi, toplumun bürokrasi bölümü, sultanın iradesine bağlıdır. Buna karşılık İslam ve dileyen Hristiyan reaya, kadıların hükmettikleri şeriat mahkemesi kararlarına boyun eğler. Daha açık ve doğru deyiimiyle, kadı, sultanın, o konuda çıkardığı bir kanun yoksa, şeriat hükümlerine göre karar verir. Böyle bir devlet düzenine elbette teokratik devlet düzeni denilemez.

Bütün bunları, şu hususu belirlemek için söylüyorum; bizim geleneksel devlet yapımız, "Laiklik" fikrine hiç de yabancı değildir. Şeriat devlet hukukunun temeli sayılırken bile, devletin ve kanunun yüce menfaatleri söz konusu olunca, laik hükümler getirilmiş ve yürütülmüştür.

ATATÜRK'ÜN LAİKLİK AMAÇLARI

Esasen din, bütün toplumlarda bir müessese hâlinde sürekli olarak yaşar. Devletin güçlü olduğu sıralar, dinin devlete ayak bağı olduğu görülmemiştir. Ancak devlet zaafa uğrayınca, devleti ele geçirmek ve çıkarlarını işletmek hevesinde olan birtakım kişiler, dini silah hâlinde kullanma yolunu tutarlar. Osmanlı İmparatorluğu'nda da bu böyle olmuştur. 18. yüzyıldan başlayarak gittikçe zayıflayan devlet,

“Din elden gidiyor” safsatası ile çıkarcıların yağmasına uğradı.

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti devletinin temel fikirleri içine laikliği alırken, devleti üç tehlikeden korumak istiyordu:

1- Devlet kuvvetliyen, bu kuvvete güvenip İslamiyet’in temel fikirlerinden olan “Gaza” düşüncesine kapılmanın kapılarını kapamak ve böylece ümmetçilik’in yolunu kesmek... (Çünkü, Bir çeşit emperyalizm olan gazanın Atatürk’ün “Yurtta sulh, cihanda sulh” temel düşüncesiyle çatıştığı açıktır.)

2- Hangi sebeple olursa olsun, devletin zaafa uğraması hâlinde, devleti ele geçirme hevesine kapılacak insanların din silahı ile üstünlük sağlamalarına engel olmak, böylece politikada fırsat eşitliğini korumak.

3- Toplumda ve devlette kesin biçimde aklın hâkimiyetini egemen kılmak... Çünkü “Laik Devlet” demek, toplumun bütün ihtiyaçlarına, sadece akla dayanan kanunlarla cevap vermek demektir.”

“Güçlü Devlet” tefekkürünün yürüdüğü sürece laiklik ilkesi, amaçladığı bu üç hedefi kusursuzca gerçekleştirebilmiştir. Ancak, güçlü devlet tefekkürü yerine, Gücü sınırlı devlet” düşüncesi 1961 Anayasası ile yürürlüğe konulunca, mezhepçilik almış yürümüş, din, politika pazarında geçer akçe olmuş-

tur. 1961 Anayasası'ndan sonra ülkemizde mezhep temellerine inen ve dini istismar eden partilerin ortalığı kaplaması bu sebeptendir. Görülüyor ki, Atatürk'ün devlet yapımızda yaptığı devrimler, yani cumhuriyet, milliyetçilik ve laiklik, kökü örfümüze dayalı olduğu için "Yumuşak Devrimlerdir. Yani, bir şeyi kökünden değiştirmemiş, yerine yenisini getirmemiştir. Toplumda var olan eğilimleri, geliştirmiş, düzenlemiş, biçimlendirmiştir. Buna karşılık Atatürk'ün toplum yapımıza dönük devrimleri hiç de böyle değildir. Bu devrimler, tam anlamı ile radikal, tam anlamı ile kaya gibi sert devrimlerdir; toplumda var olan bir şeyi kaldırmış, onun yerine yenisini getirip oturtmuştur. Şimdi, sıra, bu devrimlerimizi incelememize geldi.

TOPLUM YAPIMIZA DÖNÜK DEVRİMLER

Toplum yapımıza dönük devrimlerimizi kavrayabilmek için, Atatürk'ün 1920'lerde Türk toplumuna ve dünyaya nasıl baktığımızı bilmemiz gerekli... Ancak, Atatürk, önce yapmış, sonra yaptığını açıklamıştır. 1920'lerde ülkeyi ve dünyayı nasıl gördüğünü 1923 yılından sonraki konuşmalarında buluyoruz.

"Türk toplumunun yapısı, sınıfsal bir yapı mıdır, yoksa sınıfsız bir yapı mıdır?..." Toplum hayatını belirleyen bu çok önemli sorunun karşılığını,

Atatürk'ün 7 Şubat 1923 tarihinde yaptığı bir konuşmada buluyoruz.

“Bu milletin siyasi partilerden çok canı yanmıştır: Şunu arz edeyim ki, başka ülkelerde partiler mutlaka iktisadi maksatlar üzerine teessüs etmiş ve etmektedir. Çünkü o memleketlerde muhtelif sınıflar vardır. Bir sınıfın menfaatini muhafaza için kurulmuş siyasi bir partiye karşılık, diğer bir sınıfın menfaatini muhafaza maksadıyla bir parti kurulur. Bu pek tabiidir. Güya bizim memleketimizde de aynı ayrı sınıflar varmış gibi kurulan partiler yüzünden şahit olduğumuz neticeler malumdur.”

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, s. 97

Görülüyor ki, Atatürk, 55 yıl önce Türk toplumunun yapısına doğru teşhis koymuş, bugün bile birçok profesörümüzün şaşırdıkları bu noktada aldanmaya düşmemiştir. Sınıfın, belli bir çıkar beraberliği içinde aynı işi gören insanların, şuurlu bir dayanışması olduğunu ve bu şuurun: tefekkür, sanat, ekonomi alanlarında ürünler vermesi gerektiğini biliyordu.

TÜRKİYE'DE SINIF VAR MI?

Atatürk'ün böyle bir bilinç düzeyinde olduğunu, Türk toplumunun yapısını anlatan konuşmasından da örnekleyebiliriz:

“Bir defa, halkımızı gözden geçirelim: Biliyorsunuz ki, memleketimiz, çiftçi memleketidir. O hâlde memleketimizin çoğunluğu, çiftçi ve çobandır. Bu böyle olunca, buna karşı büyük arazi ve çiftlik sahipleri akla gelir. Bizde büyük araziye kaç kişi maliktir?... Bu arazinin miktarı nedir?... İncelenirse görülür ki, memleketimizin genişliğine göre, hiç kimse büyük araziye malik değildir. Binaenaleyh, bu arazi sahipleri de himaye edilecek insanlardır. Sonra, sanat sahipleri ile kasabalarda ticaret yapan küçük tüccarlar gelir. Elbette bunların menfaatlerini, hâl ve geleceklerini temin ve muhafaza mecburiyetindeyiz. Çiftçilerin karşısında olduğunu farz ettiğimiz büyük sermaye sahibi insanlar yoktur. Kaç milyonerimiz var? Hiç!... Binaenaleyh, biraz parası olanlara da düşman olacak değiliz. Bilakis, memleketimizde fabrika, imalathane vesaire gibi müesseseler çok mahduttur. Mevcut işçilerimizin miktarı, yirmi bini geçmez. Hâlbuki memleketi yükseltmek için çok fabrikaya muhtacız. Bunun için de işçi lazımdır. Binaenaleyh, tarlada çalışan işçilerden farkı olmayan işçiye de himaye etmek ve korumak icap eder. Bundan sonra aydınlar ve ulema denilen kimseler gelir. Bu aydınlar ve ulema, kendi kendilerine toplanıp halka düşman olabilir mi?... Bunlara düşen vazife, halkın içine girerek onları uyarmak ve yük-

seltmek ve onlara, ilerleme ve uygarlaşmada önder olmaktır. İşte ben milletimizi böyle görüyorum. Binaenaleyh, muhtelif meslekler erbabının menfaatleri birbirine karışmış olduğundan, onları sınıflara ayırmak imkânı yoktur ve heyeti umumiyesi halktan ibarettir.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, s. 97-98

Bizim halkımız, menfaatleri birbirinden ayrılır, sınıflar hâlinde değil, bilakis mevcudiyetleri ve çalışmalarının bileşkesi birbirine lazım olan sınıflardan ibarettir.”

İzmir İktisat Kongresi, Açış Nutku - 1923

DEVİMLERİN AYAK BAĞI

Atatürk'ün bu konuşmaları, onun, Batı'daki sınıfları çok iyi tanıdığını açıkça gösteriyor. Eğer Türk toplumu sınıfsız bir toplum ise, böyle bir toplumda devrimlere ayak bağı olacak sınıfsal bir güç yok demektir. Ama, başka bir ayak bağı var, bunu da Atatürk'ün konuşmalarında görüyoruz; gericilik...

“Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılapların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti Halkını tamamen çağa uygun ve bütün mana ve şekilleriyle medeni bir toplum hâline erdirmektir. İnkılaplarımızın asıl dayanağı budur. Bu hakikati kabul edemeyen anla-

yışları yıkmak zaruridir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran bu uyuşturucu anlayışta bulunanlar olmuştur. Herhâlde anlayışlardan, mevcut hurafeler sürüp çıkarılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça beyne hakikat nurlarını sokmak imkânsızdır.”

30 Ağustos 1925,

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c. II. s. 214

“Milletin dimağını paslandıran ve uyuşturan” bu zihniyeti Atatürk'ün nasıl yere serdiğini ilerde göreceğiz. Millete gösterdiği amaç ise, “Muasır medeniyet seviyesine erişmek” (çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak). Peki, bu muasır medeniyet seviyesine nasıl erişilecektir?... Bizi bu seviyeye erişmekten alıkoyan ne varsa onları söküp atmak, bu hedefe hızla ulaştıracak ne varsa, onları alıp bünyemize katmak yolu ile...

Bunu nasıl yapacağını da ilerde göreceğiz... Fakat nasıl yapmayacağını, yine kendi dilinden dinleyelim:

“Son yüz senelik devlet hayatını, millet hayatını ve siyasi hayatını gözönüne getiriniz... Sultan II. Mahmut memleket idaresini ıslah etmek, ilerlemek için teşebbüste bulunmak istedi. Fakat vukubulan teşebbüsler Avrupa'yı taklit etmek oldu. Avrupa kanunlarını almak, Avrupa nizamlarını almak, Avrupa elbisesini giymek gibi birtakım düzeltme teşebbüsle-

rinde bulundu. Fakat, bu hakiki, müsbet bir netice vermedi, veremezdi. Çünkü ıslahat için taklitçiliğe gidilmişti... Sultan Mahmud-u Adli devrinde ve ondan sonra Sultan Abdülmecit zamanında belki Reşit Paşaların teşviki ile daha doğrusu memlekette isyan ocağını körüklemekte olan gayrimüslim unsurları memnun etmek zaruretiinden, bunların memnuniyetini gerekli sayan Avrupa'nın ve Batı'nın karşısında bir şey yapmak lazım geldi; Gülhane Hattı Hümayunu, meydana çıktı. Bu Gülhane Hattı Hümayunu, Devleti Aliyye-i Osmaniye'ye uygulanması bakımından hakiki ıslahat denecek bir sonuç vermedi. Dâhili isyan devam ediyordu. Sultan Hamit tahta geçtiği zaman, Avrupalılar, Bosna ve Hersek memleketlerini ele geçirmek, ıslahatın mutlaka iki ay zarfında uygulanmasını temin etmek için tazyiklerde bulundular. Artık Avrupalılar, Bu devleti Osmaniye'nin başlı başına kendisini idareye gayrimuktedir telakki edilmesi lazım geldiğini ve binaenaleyh, vesayet altına almak icap ettiğini kafi bir surette beyan ettiler!... İşte o zaman efendiler, bir paşanın başkanlığı altında, üçü Hristiyan olmak üzere on altı memur, 10 ulema ve iki askerden kurulu bir heyet Bâb-ı Ali'de toplandı. (Elindeki Kanunu Esasiye'yi göstererek) ve bu kitabı yazdı. Bu kitap, milleti memnun etmek için, milletin arzu ve hakiki emelleri için, müspet, maddi bir makas-i tecelli (görünme yeri) değildir. Efendiler bu ki-

tap (Birinci Meşruiyet Anayasası) düşmanlarımızı geçici olarak olsun memnun etmek gayesini gözetmiş bir kitaptır.”

1 Aralık 1922

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c. 1, s. 203-206

BATICILIKTA ERİMEK DEĞİL BATICILIKTA BELİRMEK

Bu nutkundan, Atatürk'ün, Osmanlı Batılılaşmasına nasıl baktığını kolaylıkla anlıyoruz. Burada işaret ettiği yanlışları elbette yapmayacak, Batıcılığı, bir “kopyacılık” gibi görmeyecektir. Atatürk Batıcılığı, Batı ile yüzeysel benzemeler sağlamak değil, Batı dinamizmine erişmek yolu ile, onun gibi olmaktadır.

Eğer Atatürk'ün başlattığı “Muasır medeniyet seviyesine ulaşmak” savaşı, çok talihsiz bir dönemde liderini kaybetmek durumuna düşmeseydi ve İkinci Dünya Savaşı afetinden daha akıllıca çıkmak marifetini gösterebilseydik; uygarlık çizgimiz elbette bugünkü yerinde olmayacaktı. Hele 1950'den sonra başlayan sanayileşme hamlemiz, 1961 Anayasası'nın getirdiği Millî İrade Devalüasyonu, ile çelmelenmeden yürüyebilseydi, bugün dünyanın imrenilen güçlü ülkelerinden biri olabileceğimizden şüphe etmiyorum.

Şimdi sırası ile devrimlerimizi gözden geçirebiliriz.

TOPLUMA DÖNÜK DEVRİMLER

TOPLUMA DÖNÜK DEVRİMLER

Laiklik, ilkemizi anlatırken de söyledim; toplum yapısına uygun olmayan devlet yaşamaz; fakat toplum her zaman, kendi yapısına uygun devleti kurabilir... Atatürk bu gerçekten hareket ettiği içindir ki, devlet yapımıza dönük devrimlerde “yumuşak” metod kullanmış, fakat toplum yapımıza dönük devrimlerde “sert ve köklü” devrim yolunu tercih etmekte tereddüt etmemiştir; doğru olan da budur. Toplumu değiştirebilirsen devleti kendiliğinden değiştirmiş olursun; fakat devleti değiştirirsek toplumu biçimlemek mümkün değildir.

Marksist teorinin sakat yanı da budur; toplumu değiştirmek için, devleti değiştirmekten medet ummaktadır! Metodolojiyi bir kere daha kullanarak fikrin doğruluğunu kontrol etmek, zaman alacağı için, burada bunu yapmayacağım, isteyenler bunu kolaylıkla kendileri yapabilirler.

Atatürk'ün toplum yapımıza dönük devrimlerinin en önemlisi, MEDENİ KANUN'un kabulüdür ve tam anlamıyla bir Devrim niteliğini taşır. Çünkü bir toplumu, Doğu hukukundan Batı hukukuna getiriyor, örfe kadar uzanan ve yüzyılların oluşturduğu yapısını değiştiriyor, onun yerine yeni bir TOPLUM YAPISI kuruyor. Şimdi bu konu üstünde bir parça durabiliriz.

MEDENİ KANUN

İnsanın, ana karnındaki hukukundan başlayarak ölümden sonrasına kadar uzanan bilfiil ve bilkuvve hayatını içine alan, medeni kanun dediğimiz Vatandaş Yasası, toplumun belkemiği yasalardan biridir. Böyle bir kanunu Batı'dan alıp uygulamak demek, Doğu'nun bütün değer yargıları yerine, Batı'nın bütün değer yargılarını koymak demektir.

Bilmem neden, bugün bazı hukukçularımız, Medeni Kanun'un, "Mecelle"den farklı ancak birkaç hüküm getirdiğini ve bunların veraset hukuku ile evlenme hukukunun birkaç maddesini değiştirmekten ibaret olduğunu söylemek ihtiyacını duyarlar!... Bu tutumları eğer, medeni kanuna reaksiyon gösteren çevreleri yatıştırma mazeretine dayanmıyorsa, beni bağışlamalarını rica ederek, kendilerine katılmadığını söylemek zorundayım.

Batı toplumları ile Doğu toplumlarının temelde çelişik olduklarını daha önce söylemiştim. Batı top-

lumları, egoist ahlaka dayanırlar. Doğu toplumlarının dayandığı ahlak ise, altüreist ahlakıdır. Bunların birbirlerinin zıddı olduklarını söylemeye gerek yoktur. Hukukun temel kaynaklarının başlıcası ahlak olduğuna göre, hatta bazı hukuk teorisyenlerinin söylediği gibi, "Ahlakın yasalaşması" olduğuna göre, bütün değer hükümlerinde farklılık olacağı ortadadır. Ceza Hukuku'nda, Ticaret Hukuku'nda da böyle olmakla birlikte, bu hukuk dallarının toplum tarafından sindirilmesi nispeten kolaydır. Fakat Medeni Kanun, özellikle "İnsan"ın insanla ve toplumla ilişkilerini ifade ettiği ve düpedüz bir toplum ahlakını yasalaştırdığı için, bunu değiştirmek, ihtilal yapmaktan farksızdır.

TOPLUMA TAZE KAN

Sadece miras hukukunda kadın-erkek eşitliğinin benimsenmesinin toplumda nasıl dalgalar yaratacağını bir düşününüz... Derhâl toplumun ekonomik ilişkilerinde bir değişiklik olacak, miras hukukunda benimsenen eşitlik, evlenme hukukuna yansıyacak, kadının iş hayatına girmesine, seçme-seçilme hakkının doğmasına tek kadınla evlenme müessesesinin kurulmasına mesnet teşkil edecek; velhasıl, toplumun yansına ait statü, baştan aşağıya yeniden değişecektir. Bir maddesinin tesir alanı, bu kadar geniş olan bir kanun, baştan aşağı değişirse, toplum yapısının bir depremi geçirmemesine

imkân yoktur. Aradan elli yıl geçmiş olmasına rağmen, Medeni Kanun'un hâlâ oturmuş olduğu söylenemez. Babasız görünen çocukların nüfusa kayıtlarının yaptırılabilmesi için zaman, zaman çıkarılan kanunlar, boşanmanın kolaylaştırılması için yapılan başvurular, yakıntılar, bu büyük devrimin sosyal tabana daha iyice oturmadığını gösterir. Çünkü bu kanun, toplumu hücrelerine kadar değiştiren nitelikte bir kanundur. Büyük bir toplum operasyonudur ve sosyal bünyede yapılan bir kan değişimidir.

Medeni Kanun üzerinde bu kadar durmamın sebebi, bu kanunun, toplumumuz için hayati bir ehemmiyet taşımasındandır, sosyal devrimlerimizin, en radikal olanıdır. Çünkü temele inmiştir ve yeni bir toplum yapısı oluşturmaya dönüktür. Öyle bir toplum yapısı ki, batı tefekkürünü tercüme etmeyecek, kendi diliyle söyleyecektir. Batı düşünce tekniğini alıp uygulamayacak, kendi düşüncesinin ürünü yapacaktır.

MEDENİ KANUN

TOPLUMUN MİZACINI YARATIR

İşte Atatürk'ün "kopyacılıktan kurtulma" dediği budur!... Çünkü her toplum düşüncesini, düşüncesinin ürünü olan tekniği, kendi bünyesinden çıkarır. Otomobil ihtiyacı duymadan otomobil yapmak mümkün değildir. Önce bunun ihtiyacı duyul-

lacak, sonra onu yapma tekniği aranıp bulunacaktır. Ancak bu ihtiyacın duyulması için, o toplumda mevcut taşıtların hız bakımından, kullanış elverişliliği bakımından yetersiz hâle gelmesi beklenir. Bu yetersizliği ortadan kaldırmak için çareler düşünmeye başlanır ve sonunda otomobil ortaya çıkar. Atatürk'ün "Medeniyet yolunda başarı, yeniliğe bağlıdır." * sözü işte bunu anlatır.

Bir toplumda insanın insanla, insanın devletle ilişkileri, o toplumun mizacını yaratır. Bu ilişkilerin biçimi, çalışkan toplum-tembel toplum, kaderine razı olan toplum-kaderini yaratan toplumu ortaya çıkarır; kısaca, uygarlığın, ya da geri kalmışlığın baş etkenidir!... Eğer toplumun mizacını değiştirmek ihtiyacını duyuyorsak, insanın ekonomik ve sosyal ilişkilerini değiştirmekten başlamak zorunludur. Bunu başardığımız ölçüde, özlediğimiz toplum biçimine yaklaşmış oluruz. Medeni Kanun bunun için getirilmiştir.

Eğer Medeni Kanun'un -bir iki noktadan başka- Mecelleden farkı olmasaydı, Medeni Kanun getirilmez, Mecelle'nin bir iki noktası düzeltilmekle yetinilirdi. Medeni Kanun da Mecelle de ayrı ayrı birer dünya görüşünü, ayrı ayrı birer yaşam biçimini ve uygarlıkları temsil ederler. Biz Medeni Ka-

* "Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri", c. II, s. 81 (30.8.1924)

nun'u benimsemekle, Doğu uygarlığından, Batı uygarlığına geçmeye kararlı olduğumuzu ortaya koymuş olduk. Bunun için büyük devrimdir, derin devrimdir, diyebilirim.

ÖĞRETİM BİRLİĞİ (TEVHİD-İ TEDRİSAT)

Bizde Tanzimat'la başlayan Batılılaşma, -Atatürk'ün çok güzel belirttiği gibi- toplumun kendi istek ve ihtiyaçlarından değil, Batılı ülkelerin zoru ile ve yine Batılıları memnun etmek için başlattırıldı. Osmanlı İmparatorluğu'nun Batılılaşmaya ihtiyacı yoktu, demek istemiyorum; tersine, çok ihtiyacı vardı, fakat Tanzimat'ın Batılılaşmaya yaklaşım biçimi yanlış olmuştur. Çünkü, -Atatürk'ün de işaret ettiği gibi- günlük bir devlet gailisini savuşturmak için Batıcılık akımı başlattırıldı. Böyle bir uygulamanın Osmanlı Devleti'ne ne kazandıracağı, ne kaybettireceği hesap edilmedi, "nereden" ve "nasıl" başlanması gerektiği araştırılmadı; yangından mal kaçırır gibi, Tanzimat Fermanı'nı ilan ettik.

Konumuz Tanzimat olmadığı için, bu nokta üstünde fazla durmak istemiyorum; ancak Tanzimat'la başlayan Batıcılık, toplum ve devlet bakımından birçok sorun ortaya çıkardı. Bunlardan biri de BÜTÜNLÜK şartını içinde taşıyan eğitimin, Batı ve Doğu eğitimi olmak üzere ikiye ayrılması, ikisinin de ayrı ayrı, ama yan yana uygulamaya konulması ve yürütülmesidir.

Devletin var olabilmesi için, nasıl önce belli sınırları olan bir ülkenin, sonra da özgür bir toplumun var olması zorunlu ise, toplumu yaratan fertlerin de ortak bir kültürü ve dünya görüşü olması, ister istemez zorunludur. Oysa Tanzimat, Medrese'nin yanına Mekteb'i koymuş, toplumun okur-yazar takımını "Mektepli", "Medreseli" diye ikiye bölmüştü. Medrese Doğu dünya görüşüne göre eğitim yapıyor, Mektep (okul) Doğu-Batı dünya görüşünü karmaşık olarak eğitime sokuyordu. Bu uygulamalar, toplumu birbirinin dilinden anlamaz iki cepheye bölmüştü. Milletin özgür yaşaması, devletin ayakta durması için, Doğu ve Batı uygarlıklarından birinin seçilmesi ve eğitimin bütünleştirilmesi zorunluydu.

Atatürk, AKIL'cı, DENEY ve BİLİM'e değer veren bir insan olduğuna göre, elbette Batı uygarlığının seçileceği ortadadır. Nitekim, Atatürk, daha barış kurulmadan Ekim 1922'de Bursa'da kabul ettiği İstanbul Öğretmenleriyle yaptığı konuşmada fikrini kesin biçimde açıklıyordu:

"Hiçbir mantığa dayanmayan birtakım geleneklerin, inançların korunmasında direnen milletlerin ilerlemesi çok güç olur, belki de hiç olmaz... İlerlemede var olan şartları aşamayan milletler, hayatı, akıl ve tecrübeye dayanarak değerlendiremezler...

Bugün ulaştığımız nokta, hakiki kurtuluş noktası değildir. Milleti, millet yapan, yükselten ve ge-

liştiren kuvvetler vardır. Fikir kuvveti ve toplumsal kuvvet... İlk önce, fikir ve toplumsal kaynakların temizlenmesi ile işe başlamak lazımdır. Memleketi, milleti kurtarmak isteyenler için yurt ve insanlık fazileti, iyiniyet, fedakârlık gerekli vasıflardandır. Fakat toplumun hastalığını görmek, onu tedavi etmek, toplumu çağın gereklerine göre geliştirebilmek için bu vasıflar yetmez; bu vasıfların yanında bilim ve teknik lazımdır. Bilim ve tekniğin kaynadığı yerse, okullardır. Öyleyse, okul lazımdır.

"İslâm Ansiklopedisi" c. 1, s. 778

ATATÜRK KAMUOYU OLUŞTURUYOR

Atatürk'ün, kamuoyu oluşturmak için yaptığı bu konuşmalarda düşüncesi açık seçiktir; AKIL, BİLİM ve DENEY temellerine oturmuş bir toplum yaratmak kararında olduğunu söylüyor, bunu da eğitimle oluşturulacağına işaret ediyor. Bu eğitim ve öğretimi yapmanın yolu da elbette öğretim birliğinin kurulmasından geçecekti. Nitekim, bu konuşmayı yaptığından birkaç ay sonra, 1 Mart 1923 günü B.M.Meclisindeki konuşmasında şu sözlerle, Meclis'i tek öğretim konusu üzerinde durmaya ve çalışmaya çağırıyordu.

"Memleket evlatlarının ortaklaşa ve eşit olarak edinmeye mecbur oldukları ilimler ve fenler vardır. Yüksek meslek ve ihtisas erbabının ayrılabilceğı tahsil derecelerine kadar, eğitim ve öğretimde bir-

lik, toplumumuzun ilerlemesi ve yükselmesi bakımından çok önemlidir. Bu sebeple, Şeriye Vekâleti ile Maarif Vekaleti'nin bu hususta fikir ve iş birliği yapması temenniye şayandır.

"Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri" c. 1, s. 300

Atatürk, Şeriye Vekaleti ile Maarif Vekaleti'nin iş birliği yaparak öğretim birliği konusunu düzenlemelerini isterken, bu iki bakanlığın bu konuda anlaşamayacaklarını çok iyi biliyordu. Çünkü Tanzimat'tan beri anlaşamamışlardı, o gün de anlaşamayacaklardı. Ancak hatırlanmalıdır ki, 1923 yılı, henüz barışın kurulmadığı bir yıldır. Medrese eğitiminden gelen milletvekilleri, Meclis'te ezici bir çoğunluk sağlayabildiği için, hükûmette "Şeriye Vekaleti" vardı. Bu çoğunluk, öğretim birliğine karşı çıkmazdı ama, laik bir öğretim birliğine karşı rahatça birleşebilirdi. Her ne kadar saltanat kaldırılmışsa da Hilafet yerinde duruyordu. Bu yüzden Atatürk, yumuşak bir devrim politikasıyla konuya yaklaştı ve iki bakanlığın anlaşmasını teklif etmekle yetindi.

YENİ ŞARTLAR YENİ ÜSLUP

Fakat Lozan Anlaşması'nın yapıldığı ve barışın kurulduğu 1924 yılında şartlar değişmişti. Değişen şartlarla birlikte Atatürk'ün konuşma üslubu da değişiyordu. Bu yılın 1 Martında yaptığı Meclis konuş-

masında “Öğretim Birliği” konusuna şu cümlelerle temas ediyordu:

“Memleketin kamuoyunda tespit olunan eğitim ve öğretimin birleştirilmesinin, an kaybetmeksizin uygulanması lüzumunu müşahede ediyoruz. Bu yolda gecikmenin zararları ve bu yolda acele etmenin ciddi ve derin faydaları, hızlı kararınıza vesile olmalıdır.”

“Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri” c. 1, s. 329

Hedef “Laik eğitim” idi. Bu hedefe ulaşmak için Hilafet’in kaldırılması, Hükümet’ten Şeriye ve Evkaf bakanlıklarının çıkarılması medrese, tekke ve zaviyelerinin kapatılması gerekiyordu. Hedefe giden yolu açmak hedefe ulaşmak kadar güçlü.

Bu fikirler, o günün toplum düşüncesine ters düştüğü gibi, B. M. Meclisi çoğunluğuna da ters düşüyordu. Ayrıca, bundan da önemli bir engel vardı; O güne kadar Atatürk’le birlikte hareket etmiş ve Milli Mücadele’yi gerçekleştirmiş olan takımın lider seviyesindeki bazı kimseleri de Hilafet ve medrese konusunda tam anlamıyla Atatürk gibi düşünmüyordu.

DEVİRİM KONUŞUYOR

Bu düşüncede olanlara verilen ilk gözdağı, Kurtuluş Savaşı’nın gerçekleştirilmesinde büyük hizmetleri yatan Rauf Orbay’ın parti grubunda he-

saba çekilmesiyle başladı. 22 Kasım 1923'te parti grubu toplanmış ve aralıksız sekiz saat süren müzakeresi sırasında, Atatürk'ün sözcülüğünü yapan İsmet Paşa, Rauf Orbay'a acımasızca hücum etti. Rauf Orbay'ın karşılığı da o ölçüde cesur ve namuslu olmuştur. Bu tarihî tartışmanın hangi çizgide yürüdüğünü belirtmiş olmak için, her iki konuşmanın sadece birer paragrafını buraya alacağım. İsmet Paşa şöyle diyordu:

“Tarihin herhangi bir devrinde bir Halife, bu devletin mukadderatına karışmak arzusunu zihninden geçirirse, o kafayı behemahal koparacağız.”

Bunu söylediği tarihte İstanbul'da Halife resmen sarayda oturuyor, tantanalı cuma selamlıkları düzenliyordu. Ayrıca B.M. Meclisi'nde medreseden gelen milletvekillerinin birçoğu “Hilafeti İslamiye ve Büyük Millet Meclisi” adlı bir broşür çıkararak, “Meclis Halife'nin, Halife Meclis'indir” diyen bir Hoca Efendi'nin düşüncesini paylaşıyordu.

İsmet Paşa'ya cevap veren Rauf Orbay kanaatlerinde samimi olduğunu, hata yapmış olacağına inanmadığını kesin bir dille açıkladıktan sonra, sözünü şöyle bitirdi:

“Mutlak, muhalif parti kurmamı istiyorlar. Yapmayacağım! Hüküm sizindir! Karar sizindir! Vicdar benimdir! Beni fırkadan ihraç ederseniz, yapacağım şey mezuniyet alıp gitmektir. Ben buradan çıkıp gidiyorum. Kararınızı serbest olarak veriniz. Hemen

Cenab-ı Hak milletimize saadet versin. Şahıslar payidar değildir, fikirler her zaman payidardır.”

Hilafetin kaldırılması kararı, Mart 1924'te alınmıştır ama, bence Hilafet 22 Nisan 1923 günü yapılan şu konuşmalar sırasında kaldırılmıştı; bir yıl sonra alınan karar, formaliteden ibarettir.

Konumuzun dışına taşmamak için tekrar ifade edeyim; homojen devrim “Öğretimin birleştirilmesi” devrimidir. Hilafetin kaldırılması, medrese, tekke ve zaviyelerinin kapatılması, Hükûmet'ten Şeriye ve Evkaf bakanlıklarının çıkarılması, Batı uygarlığına giden yolun, engellerden temizlenmesinden başka bir anlam taşımaz. Çünkü bu müesseseler kaldığı sürece, laik eğitime geçmenin ve bu yolla yeni bir Türk insanı yetiştirmeye çalışmanın imkanı yoktu.

Nitekim daha sonra yapılan Harf Devrimi, Kıyafet Devrimi, Takvim Devrimi, Hukuk Devrimi de laik eğitimin başarıya ulaşması için katlanılmış temel toplum düzenlemelerinden başka bir şey değildir; Atatürk metodolojisinin zorunlu sonuçlarıdır.

BATI MODELİ TOPLUM
OLABİLDİK Mİ?

BATI MODELİ TOPLUM OLABİLDİK Mİ?

Metodolojiyi işletenler göreceklerdir ki, buraya kadar yapılan devrimlerde bir metot kayması, bir hata payı yoktur. O zaman, ister istemez şu soru karşımıza çıkar; Acaba tam anlamı ile Batı modeli bir toplum olabildik mi?...

Bu soruya ilk ağızda “evet” demek mümkündür.

Formasyonumuz Batılıdır.

Hukukumuz Batılıdır.

Rejimimiz Batılıdır.

Ekonomik yapımız Batılıdır...

Batı gibi “akla” ve “laboratuvara” inanıyoruz.

Eğitimimiz, Batı modeli üstünde işliyor.

Toplumumuzun büyük bir bölümünde sosyalizasyon canlıdır; öteki bölümleri de kapsamı içine alacağından kuşkulu değiliz.

Ürünlerimizi memleketimizde işleyen bir sanayi kurmuşuz, ağır sanayiye doğru geliyoruz.

Toplum, dernekler ve sendikalar hâlinde örgütlenmiş.

Ekonomide ve eğitimde fırsat eşitliği, Batı ölçülerinde gelişmiş.

Öyleyse Batı modeli bir toplum hâline geldik, demek yanlış olmaz; evet, Batı modeli ve gelişmekte olan bir toplumuz.

Biliyorum, bu konuda bazı kötümserler, “Elli yıl içinde Sovyetler Birliği, elli yıl içinde Japonya?” diyecekler ve Atatürk metodolojisinin bizi, öteki ülkeler kadar başarıya götüremediğini ileri süreceklerdir... Hemen kendilerine cevap vereyim: Niçin Sovyetler Birliği, niçin Japonya?... Bu iki ülke, Birinci Dünya Savaşı’na girerken, Osmanlı İmparatorluğu’ndan zaten daha sanayileşmiş ve ileri idiler... Doğru bir mukayese yapabilmek için, küçük zaman farkları ile Osmanlı İmparatorluğu’ndan kopmuş öteki ülkelerde bu günümüzü karşılaştırmalıyız... Yunanistan, Bulgaristan, Suriye, Irak, Suudi Arabistan, Mısır... Bizim eş koşulacağımız ülkeler bunlardır. Eğer bazı noktalarda küçük farklar varsa, sebepleri de vardır, bazı noktalarda da bizim onları geçtiğimiz söylenebilir... Atatürk metodolojisinin bizi gerektiği yere getirip getirmediğini söylemek mümkün değildir. *

* Bu değerlendirmelerin 1978 yılında yapıldığı hatırlanmalıdır.

BATICA DÜŞÜNÜP, BATICA KONUŞMAK

Yalnız...

Evet, yalnız bir nokta var...

Çok önemli olduğu için bunu hatırlatmak istiyorum; biz Batı toplumu çerçevesine girdik ama, Batı kültürü bizde daha mahsul vermeye başlamadı...

Batı tekniğini yaratan laboratuvar konuşmaya başlamadı, tek tük kelimeler düşüyor ağızdan, hepsi o kadar... Kitaplıklarımızdan da, arşivlerimizden de yeni bir ses yükselmiş değil... Küçük mırıltılar, söylen-tiler...

Batı uygarlığı içindeki hâlimiz, Türkçe düşünüp İngilizce konuşan bir insana benziyor. Oysa Batı'ca düşünüp Batı'ca konuşacak hâle gelmeliydik. Laik eğitimin, Batı kültürüne dayanmanın amacı buydu.

Bu noktaya gelememiş olduğumuza göre, iki ihtimal var: ya laik eğitim metodlarımızda bir eksiklik var, ya da bu uygarlığın yerleşmesi için gerekli zamanı geçirmemiştir.

Dilerim ki, ikinci ihtimal gerçek olsun. Böylece yakın bir gelecekte Atatürk'ün amaçlarına varmış oluruz.

**ÖZGÜRLÜĞÜMÜZÜN VE
ÇIKARLARIMIZIN SINIRI**

Başka bir nokta daha beni düşündürüyor;

Batı'nın egoist ahlakı ile Doğu'nun altürist ahlakı

memleketimizde bir süre boğuştı... Sonra, ikisi birden ortadan çekildiler! Nerdeyse, günümüzde çıplak egoizm kaldı diyeceğim... Politika adamlarımızdan tutun da köydeki çobana kadar herkes kendi çıkarı peşinde görünüyor... Gerçi Batı toplumu, herkesin kendi çıkarını düşünmesinin bir dengelenmesidir. Ancak, kuralları vardır, sınırları vardır, herkes bu kurallar, sınırlar içinde kendi çıkarını gözetler.

Özgürlüğünüz, nasıl başkasının özgürlüğünün başladığı yerde biterse, çıkarımız da başkasının çıkarının başladığı yerde sona erer. Kişi çıkarları olduğu gibi, toplum çıkarları, ülke çıkarları da vardır. Bizim kendi çıkarımızın, kişi çıkarı, toplum çıkarı, ülke çıkarı ile çatışmaması zorunludur. Batı toplumunda yaşayan bir sanayici, başka bir sanayicinin vergi kaçırdığını duyarsa, onu hemen hükûmete ihbar eder; çünkü haksız rekabet imkânına kavuşmuş olur, vergi kaçırmanın haksız rekabeti bir ekonomik suçtur.

Bizde, şahsi düşmanlıklardan kaynaklanan vergi kaçakçılığı ihbarları yapılır ama, haksız rekabet sebebi-ne dayanan ihbar -varsa bile- çok azdır.

Bir fikir parantezi açarak bütün bunları sayıp dökmemin sebebi, toplumumuz üzerinde araştırma yapan araştırmacılarımızın, dikkatini çekmek ve onların bu konu üstünde de çalışmaya teşvik etmektir. Eğer bunların özel sebepleri varsa, bu sebepleri eriterek da-

ha kısa bir zamanda Kemalist düşüncenin toplum zafetine ulaşabiliriz, diye düşünüyorum.

DESTEK DEVRİMLER

Devrimlerimizin üzerinde teker, teker durmadığımızı herhâlde fark etmiş olacaksınız. Çünkü bu çalışmamızın amacı, Devrimlerimizi anlatmak değil, Atatürk metodolojisini ortaya koymak ve bunu ortaya koymak için Atatürk'ün eylemlerini bu açıdan değerlendirmektir.

Toplum yapımıza dönük eylemlerimizin bir tek hedefi bulunduğunu ve hedefin Batı uygarlık düzeyine ulaşmak olduğunu gördük. Bu amaca ancak, laik eğitimle ulaşabilirdik; bunun için de Hilafet'i kaldırdık, Tekke ve zaviyelerle birlikte Medreseyi kapattık, Hükûmetin içinden, Şeriye Vekaleti ile Evkaf Vekaleti'ni çıkardık, böylece laik eğitim yolunu tutmuş olduk.

Ayrıca, laik eğitimi güçlendirmek ve hızla yaymak için Harf Devrimi yapıldı. Arap harflerinin öğrenilmesi zordu, latin harflerinin öğrenilmesi daha kolay olduğu için, eğitimi köye kadar ulaştırmanın bir çaresidir diye, yeni alfabe yapıldı. Millet mektepleri açıldı, askere gelen okumasız vatandaşlar, bölüklerdeki kurslarla okur-yazar hâle konuldu, her köye bir okul yapmanın seferberliğine girildi.

Batı takviminin, uzunluk ve ağırlık ölçülerinin kabulünü de bu tasnife sığdırabiliriz. Bütün bunların,

Atatürk metodolojisinin gerçek ürünleri olduğu ortadadır. Dileyenler, 1922 Türkiye'sinin çizdiği toplum tablosunu gözönüne alarak "Tarih laboratuvarı"na girebilir, Atatürk metodolojisi ile varacakları tek sonucu, Atatürk'ün verdiği sonuçlar olduğunu bir kere daha görebiliriz. Biz, zaman alacak bu araştırmayı burada tekrarlamayacağız.

TOPLUMU MİLLET YAPAN DEVRİMLER

Atatürk, Türk milletini tarif ederken, "Dil, kültür, ülkü" birliğini milletin vazgeçilmez üç ana vasfı olarak belirtmişti. Bunlar, bir toplumun millet olması için elbette yeter; ancak, milletlerin de ; "büyük millet" olabilmesi için, dil ve kültürlerinin zengin, ülkülerinin, kendi toplumları ve dünya toplumları için yararlı olması gerektir.

İşte Atatürk'ün dil ve tarih üzerinde yıllar süren sürekli ve derin çalışmasının sebebi budur; Türk milletinin "Büyük millet" olduğuna kesinlikle inanıyordu, bu inancını başkalarına belgelemek istemesi elbette tabiidir. Şimdi, önce dil ve sonra da tarih devrimimizi gerekçeleriyle birlikte inceleyelim.

DİL DEVRİMİ

Osmanlı Devleti, bir imparatorluk yapısı idi. İmparatorluğu kuran millet hangi millet olursa olsun, imparatorluk sınırları içine alınan uygarlıkların tesirin-

den kurtulamaz. Çünkü medeniyetler, sürekli olarak birbirleriyle kültür alışverişi yaparlar. Osmanlı sınırları içine girmiş Arap ve Fars medeniyetleri de bu yüzden Osmanlı Türk Medeniyetini sürekli olarak etkilemiştir.

Millet, nasıl “Dil, kültür, ülkü birliğine” dayanırsa, imparatorluk da süreklilik kazanabilmesi için, dil, kültür, ülkü birliğine dayanma ihtiyacı duyar. Bu yüzden Osmanlı toplumu, içine aldığı toplumların ortak dilini, tarihini, ülküsünü yarattı. Tatalım dil tatalım kültür, “Türk” damgalıdır ama imparatorluk yapısı gibi mozaik bir dildir, mozaik bir kültürdür. Osmanlı dilini ele aldığımız zaman, bunun gerçekten işlenmiş güçlü bir dil olduğunu görüyoruz. Cümle yapısı Türk’tür, fakat kelimelerin önemli bir kısmı, Arap ve Fars dillerinden devşirilmiştir, tam anlamı ile mozaiktir.

Osmanlı dili, Türk halkından kopmuş bir dildi, doğru... Halk, ana dilini kullanıyor, bürokratlar Osmanlı dilini kullanıyorlardı. Ama bu imparatorluk olmanın zorunluluğundan gelir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu, Türk milleti tarafından kurulmuş olmasına rağmen, Türk İmparatorluğu veya Türk Devleti adını almamış, “Devlet-i Aliyye” Büyük Devlet, Osmanlı Devleti gibi isimleri tercih etmiştir. Böylece kendi içine aldığı yabancı milletleri potasından eritebileceğini hesaplıyordu.

“Osmanlıcaya karşı Türkçe” fikrinin, imparatorluğun tam bir parçalanmaya yuvarlandığı 20. yüzyıl başlarında çıkması boşuna değildir. İmparatorluğun içindeki milletler, bağımsızlık sevdasıyla ayaklanmalara başlayınca, Türkler de kendi milliyetlerini dilde, kültürde yaşatabilmek için yeni akımlar ortaya attılar. “Konuşulan Türkçe ile yazmak”, “Sade Türkçe kullanmak”, “Dili sadeleştirmek” bu davranışın çeşitli formülleridir. Bu hareketler, gerçekten, Türkçenin canlanmasına yararlı olmuşlardır, fakat yeterli değildiler. Çünkü konuşulan Türkçenin içinde kullanılan kelimelerin önemli bir kısmı Arap ve Fars dillerinden geliyordu.

BÜYÜK TÜRK DİLİNE DOĞRU

Atatürk, imparatorluk tabanından millet tabanına geçerken, nasıl imparatorluk çimentosu olan saltanat ve hilafeti kaldırmış ve millet tabanının tabii yönetim biçimi olan cumhuriyet yönetimini kurmuşsa, aynı sebeplerle imparatorluk dili olan Osmanlıcayı bırakıp yeni Türk dilinin temellerini atmıştır. Eğer bir Türkiye Cumhuriyeti Devleti varsa, eğer bir Türk milleti varsa, canlı ve diri bir Türk dilinin de olması zorunludur.

Atatürk’e göre, dil, milliyet duygusuna sıkı sıkıya bağlıdır. Milliyetçiliğin güçlenmesi için, dilin güçlenmesi gereklidir. 29.09.1930 tarihinde el yazısıyla yazdığı şu satırlar, onun bu görüşünü, derinliği ve genişliği ile açıklar:

“Millî his ile dil arasındaki bağ, çok kuvvetlidir. Dilin zengin ve millî olması, millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerinden; yeter ki bu dil şuurla işlensin

Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk Milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtaracaktır.”

Gazi Mustafa Kemal

Bu fikrini, 1935 yazında, Florya Köşkü’nde yaptığı bir sohbet sırasında daha da genişleterek açıklar. Diplomatik dil olarak tanınan Fransız dili ile Türk dili arasında bir mukayese yaparken şunları söylüyor:

“Fransız dilinde” “vuzuh” dediğimiz bir açıklık var. Bir fikri, hiçbir yorumla değiştirilemeyecek biçimde yazabilirsiniz. Milletlerarası diplomatik dil oluşunun bir sebebi de budur, sanıyorum. Oysa Türkçe, yorumla her zaman zorlanabilir. Birçok diller de böyledir. Vuzuh dediğimiz açıklığı ve aydınlığı sağlayacak “Kesin sınırlı anlam”ı yaratmak ve Türk dilinin zenginliği yanına, sağlamlığını da koymak, dilcilerimizin, edebiyatçılarımızın görevidir. Zamanla bunu da başaraçımıza inanıyorum.” *

Dil, bir milletin varlığına vücut verir. Her dilin dinamizminde, o milletin karakteri yatar, Sanat, tefekkür,

* ‘Atatürk’ün Sofrası’, İsmet Bozdağ, s. 210.

bilim ve yaratmanın her biçimi dil ile olur. Bir milletin sağlam ve zengin bir dili yoksa ne edebiyatı, ne fikriyatı, ne ilmi olur... Atatürk bu derin sebeptendir ki, “kesin sınırlı anlam” konusunda direnerek duruyor, Türk dilinin zenginliği yanına, sağlamlığı da koymayı özlüyor.

Dilin dinamiğinde, bir milletin karakteri yatar, dedim. Atatürk'ün Türk milletinin karakteri üzerinde sayısız konuşmalarını hatırlarsınız... Bu sözleri, topluma moral vermek için söylenmiş sözler değildir. Samimi inançlandır, sarsılmaz kanaatleridir. Bu kadar yüksek karakterli bir milletin, parça bohçası gibi bir dilinin olmasına elbette razı olamazdı. Türk milleti, yarattığı eserlerle olduğu kadar, dili ile de övünebilmeliydi... Öyleyse, halkın arasına girip yaşayan diri kelimeleri toplamak, bunlar yetmezse, Orhun kitabelerine kadar uzanıp dilin köküne inmek ve böylece başka dillere borçlu olmayan bağımsız bir dil yaratmak lazımdı. Toplum, o zaman bu dille, yeteneği ölçüsünde eserler verebilir, bu eserler bu eserleri veren dili ile gurur duyabilirdi. İşte, dil devriminin gerekçesi budur.

NASIL BİR BATILILAŞMA

Bu devrimin bir başka ve daha derin sebebini de şöyle anlatabilirim, sanıyorum;

Atatürk'ün, toplum yapımıza dönük devrimlerinde amacın, Batı uygarlığına yaklaşım olduğunu gör-

müştük; Türk toplumunu, Batılı bir toplum yapısına kavuşturmak istiyordu. Bunun için toplumun eski kuruluşunu yıktı ve yerine yepyeni bir toplum yaratacak bir kuruluş getirdi. Türkiye, Batılılaşmaya kararlı idi ama, nasıl bir Batılılaşmaya?... İşte üstünde durulması gereken nokta budur...

Atatürk Türk toplumunu Batı toplumlarından biri yapmak veya toplumumuzu batı potasında eritmek niyetinde değildi. Atatürk, Batılılaşmak derken, Batı toplumunun fikir dinamizmine ulaşmayı anlıyordu. Akla dayalı eğitim, Batı'yı nasıl bugünkü çizgisine getirmişse Türk milletini de bu çizgiye getirecek ve Türk toplumu bu çizgide kendi milletinin hasletlerine dayanarak Batı'yı aşan bir toplum hâline gelecekti. Amaç buydu ve bu amaca ulaşmak için devrimlerle yola çıkmıştı.

Oysa Türk milleti, bin yıldan beri kendi özkaynaklarından kopmuş, bir süre Arap-İslam İmparatorluğu, daha sonra Selçukiler ve Osmanlılar olarak millet yapısından, imparatorluk yapısına dönüşmüştü. İmparatorluk yapısının gereği olarak, Yûnûs Emre gibi şairleri çıkarabilen işlenmiş dilini feda etmiş, onbinlerce yıla dayanan tarihini rafa kaldırmıştı. Oysa, milleti millet yapan dili, tarihi, etnografyasıdır. Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti ile yeni baştan millet tabanına dönerken, dilini, tarihini, folklorunu kendi özköküne

oturtmak zorunluydu. İşte Atatürk, yüzeysel devrimleri tamamladıktan sonra, bu temel devrimlere döndü.

Atatürk Batı Roma İmparatorluğu'nu söndüren Hun yayılmasının tecrübesinden yararlanmasını bilmiş bir devlet adamıdır. Hunlar, Batı Roma İmparatorluğu'nu yıkarak, bütün Avrupa'yı ellerine geçirecek kadar güçlü oldukları hâlde, Avrupa milletleri içinde eriyip kaybolmuşlardı. Atatürk'ün Batılılaşmaktan beklediği, elbette bu olamazdı. O, Türk milletini, TÜRK olarak batı toplumlarının arasına sokmak, onların arasında Türk olmanın gururunu yaşayarak en az eşit şartlarla bir arada bulundurmak istiyordu. Bunun yolu, sanat ve bilim alanında eserler vermeye elverişli sağlam bir dilden ve zengin tarihten geçer. Atatürk, Türk milletine işte bunları vermek için toplumun temel devrimlerine girişmişti.

Bu fikrimi, şöyle de anlatabilirim sanıyorum; Atatürk, Türk toplumunun, imparatorluklar döneminde uzaklaşmak zorunda kaldığı eski ve doğal yapısını yeniden canlandırmak istiyordu. Bu yüzden, imparatorluk dilini, imparatorluk tarihini ve imparatorluk geleneklerini bir kenara çekerek, toplumu özkaynaklarına yeniden oturttu. Toplum, bu kaynaklardan beslenerek yeni bir yapıya kavuşacak ve bu yapı, milli yapı olacaktır. Batılılaşma, bu milli yapıya vurulmuş bir aşı niteliğindedir. Atatürk, Türk milletinin çekirdeğinde ta-

şıldığı cevhere ve bu cevherin dinamik gücüne yüzde yüz inanıyordu. Yapılacak iş, on binlerce yıllık tarihin gür kaynaklarla beslediği gövdeyi, Batı'nın yeni çiçekleriyle donatmaktan ibaretti.

TARİH DEVRİMİ

Tarih devrimi de aynı gerekçeye dayanır; toplumu temel yapısına oturtmak ve geliştirmek...

Osmanlılarda tarih, Osmanoğulları tarihi idi... Her şey, Söğüt'te bir uçbeyi olan Ertuğrul Gazi ile başlıyordu. Namık Kemal'in güzelce özetlediği gibi;

“Cihangirane bir devlet çıkardık, bir aşiretten” mısraına rahatça oturur. Osmanlı tarihçileri, Orta Asya Türklerinin kurdukları Hun İmparatorluğu, Cengiz İmparatorluğu, Moğol İmparatorluğu'ndan söz açmak gerektiği zaman, tıpkı Batı tarihçileri gibi davranıyorlar ve bunları “barbar” olarak gösteriyorlardı. Bunun sebeplerini araştırmak lazımdır, inancındayım. Timurleng'in Ankara Muharebesi'nde Yıldırım Bayazid'i esir etmesi ve Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamasının tarihçiler üzerinde ne tesir yaptığını araştırmadım, bu yüzden Osmanlı tarihçilerinin kendi öz kardeşlerine karşı bu tutumlarını da değerlendiremiyorum. Belki de Batı ve Bizans kaynaklarının etkisi altında kalmış olabilirler.

Onbinlerce yıllık bir tarihi olan milletin, sadece birkaç yüzyıllık tarihin içine sığdırılmak istenmesi,

gerçekten akıl almayacak bir yanlışlıktır. Çünkü milleti besleyen tarihtir. Millî şuur, onbinlerce yıllık bir tarihin içinden süzülerek billurlaşır. Bernard Shaw'un Amerikalılara "Bizim biraz paraya, sizin biraz maziye ihtiyacınız var" sözü anlamlı olduğu kadar doğrudur.

Atatürk, Türk milleti için, Osmanlı tarihinin dar çerçevesini parçaladı ve Cumhuriyet tarihine, taa Orta Asya'ya kadar uzanan onbinlerce yıllık bir Türk tarihini teorik olarak bağladı. Pratikteki kopuklukları ortadan kaldırmak, Atatürk'ün eseri olan Türk Tarih Kurumu'na düşer. Bu kurumun konu üzerine ne ölçüde eğildiğini, yazık ki bilmiyoruz.

Atatürk metodolojisinin devrimlere nasıl bağlandığını özetlemiş oldum sanıyorum. Devrimlerin nasıl uygulandığı ve hangi sonuçları verdiği ayrı bir konudur ve bu çalışmamızın dışında kalır. Bu sebeple, konunun bu yanına hiç girmeyeceğiz. Bizim yapmamız gereken, Atatürk metodolojisi içinden günümüze bakarak çalışmamızı bağlamaktır. Ancak, bu son araştırmaya girmeden, üzerinde çok durulan KEMALİZM doktrinine kısaca bir göz atmak istiyorum.

ATATÜRK DEVRİMLERİ SİSTEM Mİ, DOKTRİN Mİ?

Bazı üniversite çevreleri -Atatürk'ün sağlığından başlayarak günümüze kadar- Atatürk devrimlerini sis-

temleştirmeye çalışmışlardır. Daha önce de belirttiğim gibi, Atatürk, bütün hayatı boyunca sistemlerden hoşlanmamış ve hele yaptıklarından bir sistem çıkarmaya hiç çalışmamıştır. Bizim, Atatürkçü olarak bu konuda kesin ve gerçekçi bir görüşümüz olması gereklidir.

Buraya kadar yaptığımız açıklamalardan kolayca anlaşılacağı gibi, Atatürk'ün amacı, Türkiye'yi, antiemperyalist olan milliyetçi bir Batı ülkesi hâline getirmekti. Bütün devrimlerin tek hedefi budur. Bu formül bir sistem değil, bir ülkeyi değiştirilmiş bir sisteme yaklaştırma formülüdür. Yani Batı'ya gidilecektir, evet... Fakat, millî değerlerimizi koruyarak ve üstelik emperyalizme özenmeden...

Sanıyorum ki aydınlarımızın bir kesimini yanıltan, sistemlerin tarifidir. "Sistem, toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik yapıyı temelinden değiştiren bir fikir sentezidir." * Sistemin bu tarifine dayanan bazı araştırmacılar:

"Atatürk devrimleri, Medeni Kanun, laik eğitim vb. devrimleriyle sosyal yapıyı; yine lâik dünya görüşü, tekke ve zaviyelerin kapatılması, Doğu kültürü yerine Batı kültürüne yöneliş gibi davranışlarla kültürel yapıyı; saltanatın kaldırılması, cumhuriyetin kabulü ve demokratik sistemin benimsenmesi gibi devrimlerle

* Wilbert, E. Moore, "Social Change", s.20.

politik yapıyı değiştirmiştir. Öyleyse, bir sistemdir!" diye düşünüyorlar...

Ancak, bu düşüncede gözümüzden kaçan çok önemli bir nokta olduğunu hatırlatmak isterim. Evet, bütün bu değişiklikler yapılmıştır ama, yeni bir sistemin gereği olarak değil, esasen var olan Batı sistemine yaklaşabilmek için yapılmıştır. Postulat'ı da yoktur. Böyle olunca Atatürk devrimlerine bir "sistem" gözü ile bakmak yanlış olur.

Ancak, bir "doktrin" olarak değerlendirebiliriz. Nitekim bu sonuca ulaşan araştırmacılarımız da vardır.

Sanırım, Atatürk'ün düşüncesinden yansıyan devrimlerine bakıp onu bir sisteme götürmek isteyenlerin asıl gözden kaçırdıkları başka bir nokta, toplumsal yapının değişmesinde en büyük etken olan ekonomik ilişkilerin temel bir değişikliğe uğratılmamasıdır. Oysa, sistemleri karakterize eden, ekonomik yapı üstündeki fikirlerdir. Bir sistemin, özel mülkiyetin karşısında veya yanında olması, onun karakterini tespit eder.

Atatürk, özel mülkiyetin yanında yer almakla komünizm, Marksizm, sosyalizmden ayrılmış ve Batı ekonomi görüşünün yanında yer almıştır. Ancak Atatürk'ün benimsediği Batı ekonomisi, 18. yüzyıl liberalizmi değildir. Ekonomik ilişkilerde devletin müdaha-

le hakkı olduğunu benimseyerek, çağdaş ekonomiye öncülük etmiştir. Nasıl ki Atatürk, devletçiliği de, devlet kapitalizmi olarak benimsememiştir.

Atatürk, sistem peşinde değil, Türk milletinin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını sağlamak peşindeydi. Bunun için ne gerekiyorsa onu yapmıştır.

Atatürk doktrinini, öteki doktrin ve sistemlerden ayıran baskın fikir, hem Batı ekonomik görüşünü kabul etmesi, hem de Batı ekonomisinin tabii sonucu olan emperyalizme karşı oluşudur. Bilindiği gibi Batı ekonomisi, kapitalizmi doğurmuş, kapitalizm de, tabii sonucu olan emperyalizme bağlanmıştır. Hem Batı ekonomik yapısını benimsemek, hem onun tabiatının gereği olan emperyalizme karşı olmak, birçok kimseyi şaşırtabilir...

Hemen söyleyeyim ki Atatürk'ün karşı olduğu emperyalizm, militarist emperyalizmdir. Batı Avrupa ülkeleri, ürettikleri mallara pazar bulmak ve bu yoldan milletleri sömürmek için silah gücü ile ülkeleri sömürge hâline getiriyorlardı. Osmanlı Devleti'nin başına gelen de bundan başkası değildi. Atatürk, milletlerin bağımsızlığına saygısı olan bir devlet adamı olarak bu fikrin karşısına çıkan ilk insandır. Bu haysiyetsiz dünya yağmasını hem durdurmuş, hem yenmiş, hem de bütün mazlum milletlere örnek olmuştur. Günümüzde emperyalizmin biçim değiştirmesinin başlıca sebebi,

ilk defa Atatürk tarafından ortaya atılan ve başarılan bu direnişin, bütün mazlum milletler tarafından benimsenmesi ve tekrarlanmasıdır. Bakınız, 7 Temmuz 1922'de Atatürk ne söylüyordu:

“Türkiye'nin bugünkü mücadelesi, yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı, belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye, büyük ve önemli bir çaba harcıyor. Çünkü savunduğu, bütün mazlum milletlerin, Doğu'nun davasıdır ve bunu sonuçlandırıncaya kadar Türkiye, kendisiyle birlikte olan Doğu milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir. Türkiye şimdiye kadar mevcut tarih kitaplarının gereklerini değil, tarihin hakiki gereklerini takip edecektir. Gerçekten mevcut tarihlerin kaydettiği hadiseler, milletlerin hakiki fikirleri ve emelleri, hareketleri değildir.”

Atatürk'ün Söylev Demeçleri c. II, s. 40

“Bugün, günün nasıl ağardığını görüyorsam, uzaktan, bütün Doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum” diyen de Atatürk'tür. Görülüyor ki o, kozunu karşısındaki Yunan ordusu ile değil, onun arkasındaki Batı emperyalizmiyle paylaşıyor. Emperyalizm, silah gücü ile yenilmedikçe, mazlum milletlerin uyanamayacaklarını, bağımsızlığa kavuşamayacaklarını çok iyi biliyordu...

Ve yine ayrıca biliyordu ki, ekonomisini ve kültürünü geliştirmemiş ülkelerin -bağımsız da olsalar- eninde sonunda ekonomik ve kültürel emperyalizmden yakalannı kurtaramayacaklardır. İşte bu yüzden toplum ve devlet üstünde devrimlere girişti; laik eğitim sistemiyle fikir üreten ve millet yaratmaya, bağımsız bir ekonomi, bağımsız bir kültür ortamı kurmaya, var gücü ile çalıştı. Çünkü, Batı'nın ekonomi ve kültür emperyalizminden kurtulmanın başka çaresi olmadığını çok iyi biliyordu. Atatürk, Batı ekonomik görüşüne büyük bir yorum getirmiş devlet adamımızdır.

Şimdi, günümüz Türkiye'sine bakmanın, onun gösterdiği politik, ekonomik ve toplumsal yapısının tablosunu -Atatürk metodolojisi ile- incelemenin sırası gelmiştir.

ATATÜRKÜN TOPLUMA BAKIŞI VE BUGÜN

ATATÜRKÜN TOPLUMA BAKIŞI VE BUGÜN

Gerçekçi olmak kolay değildir. Çünkü gerçekler durmadan değişir; yeni bilgilerle, yeni buluşlarla, toplumun yeni aşamaları ile durmadan biçim değiştirir. Doğru düşünebilmek için gerçek, her an elimizin altında olmalı ve onu sık sık yoklamalıyız. Başka milletlerin sosyal ve ekonomik şartları içinde oluşan bir gerçek, bizim toplumumuz için gerçek olmayabilir.

Bakınız bunu büyük Atatürk, daha 1922 yılında halk ve aydın konusunu açıklarken nasıl dile getiriyor:

“İslam dünyası, iki ayrı çeşit topluluktan meydana gelmiştir. Biri, çoğunluğu teşkil eden halk, diğeri, azınlığı teşkil eden aydınlar.

Bozuk zihniyetli milletlerde büyük çoğunluk başka amaca, aydın denilen kısım başka düşünceye sahiptir. Bu iki bölüm arasında tam bir karşıtlık, eksiksiz bir

muhafele vardır. Aydınlar temel kitleyi kendi hedefine götürmek ister; halk kitlesi ise, bu aydın sınıfa tabii olmak istemez. O da, kendisine başka bir yön seçer. Aydın kesimi, telkinle, aydınlatma ile çoğunluğu kendi maksadına göre inandırmaya muvaffak olamayınca, başka vasıtalarla başvurur. Halka tahakküm ve zor göstermeye başlar; halkı, istibdatla bulundurmaya kalkar. Artık burada asıl tahlili noktaya geldik; halkı ne birinci usul ile, ne de tahakküm ve istibdat ile kendi hedefimize sürüklemeye muvaffak olmadığımızı görüyoruz... Neden?

“Arkadaşlar!

Bunda muvaffak olmak için, aydın sınıf ile halkın zihniyet ve hedefi arasında tabii bir ahenk olmak lazımdır. Yani, aydın sınıfın halka telkin edeceği ülküler, halkın ruh ve vicdanından alınmış olmalı. Hâlbuki bizde öyle mi olmuştur? O aydınların telkinleri, milletimizin ruhunun derinliğinden alınmış ülküler midir?

Şüphesiz ki hayır!... Aydınlarımız içinde çok iyi düşünenler vardır. Fakat umumiyet itibarıyla şu hatamız da vardır ki, inceleme ve okumalarımıza zemin olarak çok kere kendi memleketimizi, kendi tarihimizi, kendi geleneklerimizi, kendi özelliklerimizi ve ihtiyaçlarımızı almayız. Aydınlarımız belki bütün dünyayı, bütün diğer milletleri tanır, lâkin kendimizi bilemeyiz.

Aydınlarımız, milletimizi en mutlu millet yapayım, der, başka milletler nasıl olmuşsa, onu da aynen

öyle yapayım, der... Lakin düşünmeliyiz ki, böyle bir nazariye, hiçbir devirde muvaffak olmuş değildir. Bir millet için saadet olan bir şey, diğer millet için felaket olabilir... Aynı sebep ve şartlar, birini mesut ettiği hâlde, diğerini bedbaht edebilir. Onun için bu millete gideceği yolu gösterirken, dünyanın her türlü ilminden, keşiflerinden, ilerlemelerinden yararlanalım; lakin unutmayalım ki, asıl temeli kendi içimizden çıkarmak zorundayız.”

*Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c. II, s. 140-141,
20 Mart 1923*

NUTKUN AYDINLIĞINDA GÜNÜMÜZ...

Bu nutkun tarihi, 20 Mart 1923'tür. Yani, günümüzden 55 yıl önce.

Fakat çizdiği tablo, bütün özellikleriyle günümüzü yansıtmıyor mu?

Bugün de aydın ile halk arasında bir uçurum yok mu?

Bugün de aydınlar, başka ülkelerde olup bitenlere özenip, bunları memleketimizde uygulamaya heves etmiyorlar mı?...

Bunu sağlayabilmek için önce gazeteler, dergiler, kitaplar, konferanslarla halka dil dökmemişler midir?

Bundan bir sonuç alamayınca, zor kullanıp maksatlarına ulaşabilmek için anarşi ortamını yaratmamışlar mıdır?

“Baskı grupları” denilen kuruluşlar, seçimden kaynaklanan meşruiyetin inkârından başka bir anlam taşır mı?

Eğer parlamentoya baskı grupları yön verecekse, “seçim meşruiyetinin” bir değeri mi kalır? “Azınlığın”, “çoğunluğa” tahakkümüne, bundan daha hazin bir örnek bulmak mümkün müdür?

Bir iş bölümü kargaşalığı, bir görev kargaşalığı ortamında yaşıyoruz! İşçi haklarını korumak için kurulmuş bir sendika, işçisinin hakkını korumak için değil, işçisi ve kendisi ile hiçbir ilgisi olmayan bir kanunun parlamentodan çıkmaması için grev yapıyor ve kendisine bağlı işçilerin ekmek parasıyla oynayarak onların işinden olması pahasına- direnişe geçebiliyor. Bu iş bölümü kargaşalığı, görev kargaşalığı değil de nedir? Kanun çıkarmak, parlamentonun görevidir... İşçilerin haksızlığa uğramasını engellemek, sendikanın görevidir.

Hâl böyleyken, kendisiyle hiçbir ilişkisi olmayan bir kanunun parlamentodan geçmemesi için, ülkenin ekonomisini altüst edebilmeyi göze alabiliyor ve kendisine her ay aidat veren işçisinin işinden kovulmasına seyirci kalıyor. Kendilerine baskı ve haksızlık yapılması için örgütlenmiş bir kitle, devletin temeli olan parlamentoya baskı yapmayı nasıl düşünebilir ve buna cesaret edebilir...

Eğer o kitle, devlete baskı yapmayı göze alıyorsa, her şeyden önce devletin o kitleye baskı yapmak hak-

kı olduğunu kabul ediyor demektir! Baskı bir şahsa veya kitleye karşı gayrimeşru ise, milleti temsil eden parlamentoya karşı nasıl meşru olabilir?

Daha önemlisi, kimden gelirse gelsin, “baskı” nasıl meşru olabilir? Ve buna cesaret eden kimse, bunu övünerek söyleyebilir. Baskı, kimden ve nereden gelirse gelsin suçtur ve hiç kimse, yaptığı suçla övünemez!

Tabii, akıl göğsü henüz çekilmemişse!...

SÖZDE AYDINLAR

Silahlı çatışmalar, insanların boğazlanması, banka soygunları, devlet kasası soygunları, okuma özgürlüğünün ortadan kalkması, her gün patlayan sayısız bomba, şehrin göbeğindeki ana caddeyi petrol dökerek ateşleme, namuslu insanların sokağa çıkmaktan korkar olduğu bir ortam, köşebaşı soygunları... Ve... Bunlara saklıdan gizliden arka çıkan sözde aydınlar!...

Söyleyebilirler mi, yapmak istedikleri nedir?... Eğer devleti parçalamaksa, ben kendilerine hemen haber vereyim mi, BAŞARAMAYACAKLARDIR. Parçalamayı umdukları devletin yerine kendileri parçalanacaklardır! Ben Türk milletinin ne amaçsız günlerini yaşadım. Devletin başındakiler birer haindi; ordu yoktu, silah yoktu, para-pul yoktu, elini uzatacak dost, dönüp hâline bakacak kimse yoktu! Üstelik düşmanlar yurdumuzu çizmeleri altına almıştı.

Ama ordunun da kurulduğunu, silahın da bulun-

duğunu, paranın da sağlandığını, düşmanın da denizleri doldurduğunu herkes bilir! “Ama o zaman bir ATATÜRK vardı” diyeceksiniz... Doğru, bir Atatürk vardı, belki bugün yok... Fakat ATATÜRK’ÜN SİLAHLARI var!... Atatürk’ün silahları, onun METODOLOJİSİDİR. Onun düşüncesini ve düşünce biçimini paylaşanlar, özgürlük azgınlığının yarattığı bu çirkin tabloyu paramparça edecekler ve herkese, Atatürk Türkiye’sinde yaşadıklarını kesinlikle hatırlatacaklardır, bundan bir an bile kuşku duymuyorum...

Devleti parçalamak mı istiyorlar, demiştim... Sonra da bunu başaramayacaklarını söyledim. Ama sırf akılları başlarına gelsin diye anlatıyorum, bir an için devleti parçalamayı başarmış olduklarını farz etsek, acaba ellerine ne geçeceğini biliyorlar mı? Cennette yaşayıp da cehennemi özleyenlerin ellerine ne geçecekse, işte o... Ateşle çevrilmiş akrebin sonu!... Ölüm, kan, işkence, sömürü ve çılgınlıklar içinde bir yok oluş!...

Ama üzülmeyinler... Bu millet onları, gafletlerinin cehennemine düşmekten kesinlikle koruyacaktır, çünkü Atatürk Türkiye’sinde yaşamaktadırlar.

HANI TÜRK SOSYALİZMİ?

Burada dönüp, öteki takıma, yani memleketi parçalamak pahasına sosyalizme, bilimsel sosyalizme ve düpedüz komünizme götürmek isteyenlere sormak isterim; bunca aceleleri ne?... Atatürk’ün söylediği gibi,

tanımışlar mı memleketi?... Halkımızı iyice incelemişler mi?

Sömürü dedikleri bir şey var mı?...

Varsa, kimle kimin arasında işliyor?...

İşçi dedikleri, “İşçi Sınıfı”, zengin dedikleri “Burjuva sınıfı” mı? Nerede bu sınıfların fikriyatı, sanatı, edebiyatı?...

Acaba kendi gerçek yapılarını yansıtan bir kitap mı yazmışlar, bir tablo mu çizmişler, yoksa bir heykel mi yontmuşlar!...

Hadi, vazgeçtim hepsinden, bari kendi çıkarlarını korumak için kurulmuş partilere oy vermesini öğrenmişler mi; bunu öğrenmişler mi hiç olmazsa?... Eğer bunu bile öğrenememişlerse, ne yapmak istiyorlar, bu sosyalist aydınlarımız? Zenginlerimizi işçi düşmanı, işçilerimizi refah düşmanı mı yapmak istiyorlar?

Buradan davrananların, kendileri için de, memleketimiz için de varacakları yararlı bir yer yoktur...

Ben sosyalist aydınlarımıza şunu hatırlatmak isterim; imrendikleri rejim, bugün dünyanın birkaç memleketinde uygulanmaktadır. Her memleket, kendi yapısına yatkın bir model bulmuş ve bunu uygulamaya koymuştur. Bu ülkelerin her biri Marks'tan hareket ettiklerine göre, aynı model koymalarının sebebi nedir?...

Kendi memleketlerinin toplum yapıları, ekonomik yapıları değil mi?...

Elbette bir sistem, uygulandığı toplumun yatkınlıklarına, özellikle ekonomik yapısına ters düşmemelidir. Sol fraksiyonlar bu sebepten doğmuştur...

Peki, bugün memleketimizdeki sol kanatta da birçok fraksiyonlar var; bu görüş ve bu yorum ayrılıklarının kaynağı nedir?...

Memleketimizin sosyal ve ekonomik yapısı mı?

Üzülerek ifade edeyim, maalesef hayır!... Bu fraksiyonlar, sosyalizmin dıştaki fraksiyonlarının paralelinde başka bir şey değildirler. Kopyacılık, sosyalist aydınlarımızın iliklerine kadar işlemiş görünüyor... Bizim sosyalistlerimiz, İskandinav sosyalizminden başlayarak, Lenin, Mao, Tito, Che Guevara'ya kadar asıllarına uygun biçimde bölünmüşlerdir. Şimdi soruyorum kendilerine, nerede Türk sosyalizmi?...

Türk sosyalizmi yok!...

Türk sosyalizmi yok, çünkü bizim sosyalistlerimiz Türk toplumunun ne olduğunu ve ne olmadığını bilmiyor ki!...

Bu gerçeğe bir kere olsun dönüp bakmamışlar ki!...

Tanzimat Batıcılığı -Atatürk'ün dediği gibi- ülkemizde nasıl kopyacılık olarak başlatılmışsa, o günün aydınları, nasıl Batı'ya benzemekten medet ummuşsa, bugünün aydınları da sosyalist ülkelerden birine benzemeyi yeterli görüyor ve bu benzemekten ülkesi ve kendisi açısından yarar ve medet umuyor...

Şunu söylemek isterim: Ben her zaman, daha iyi-yi, daha güzeli, daha doğruyu aramadan, araştırmadan yana olmuşumdur.

Eğer insanlar daha iyiyi, daha güzeli, daha doğruyu aramamış olsalardı, insanlık yerinde sayardı. Fakat aramanın, araştırmanın metotları vardır. Bütün hastalara ve hastalıklara iyi gelen tek ilaç olmadığı gibi, bütün milletlere ve toplumlara iyi; gelen tek reçete de henüz yazılmamıştır. Doktor nasıl önce hastayı muayene ediyor, hastalığı teşhis ettikten sonra reçetesini yazıyorsa, toplumlarına reçete yazmak hevesinde olan aydınlarımız da önce ülkelerini iyice tanıyacaklar, toplumun hasta mı sağlam mı olduğunu anlayacaklar; eğer hasta ise, hastalığına uygun olan ilacı bulacaklar, sonra reçeteyi yapacak eczaneyi arayacaklardır. Yoksa ilk gördüğü eczaneye dalıp, ilk eline geçen kavanozu ilaç diye avuçlayan zavallı bir hastanın hâline düşmüş olurlar...

AYDININ DÜŞTÜĞÜ SÜREKLİ YANILGI

Az önce de Atatürk'ün örnek gösterdiğim konuşmasından bir paragrafı, burada tekrarlamaktan kendimi alamıyorum; çürükü günümüzden 55 yıl önce söylenen bu sözler, günümüzde bir kitap kuvvetinde ve taptaze yaşadığı gibi daha uzun yıllar doğruluğundan bir şey kaybetmeyecektir. Bakınız ne diyor:

"Aydınlanmız, 'milletimi en mutlu millet yapayım' der, 'başka milletler nasıl olmuşsa, onu da aynen

öyle yapayım' der... Lakin düşünmeliyiz ki, böyle bir nazariye, hiçbir devirde muvaffak olmuş değildir... Bir millet için saadet olan bir şey, diğer millet için felaket olabilir. Aynı sebep ve şartlar, birini mesut ettiği hâlde, diğerini bedbaht edebilir. Onun için, bu millete gideceği yolu gösterirken, dünyanın her türlü ilminden, keşiflerinden, ilerlemelerinden yararlanalım; lakin unutmayalım ki, ASIL TEMELİ KENDİ İÇİMİZDEN ÇIKARMAK ZORUNDAYIZ."

Modern sosyolojinin, sosyal antropolojinin hareket noktası bu değil mi? Toplumun temeline inip araştırmalar yapmıyor mu? Bu araştırmaların amacı, toplum yapısını iyice belirlemek değil mi? Toplum yapısı, en ince ayrıntılarına kadar bilinmeden bir ülkeyi yönetmek bile mümkün değildir, kaldı ki, onun üstüne bir sistem uygulamak, elbette hiç değil!...

Belki bu noktada bana, ülkemizde yapılan araştırmalardan haberim olmadığını söyleyenler olacaktır. Doğrudur... Üniversitelerimizde ve öteki kuruluşlarımızda bu yolda yapılan çalışmaların çoğunu görmüş değilim. Ancak elime geçen birkaç tanesinin de bana ümit vermediğini söylemek zorundayım. Ankara'nın, çoğunluğunu göçmenlerin oluşturduğu bir köyüne gidip anket yolu ile sosyoantropolojik araştırma yapmak, sonra da bu köyden alınan verileri bütün ülke için geçerli saymak bana pek ciddi görünmüyor. Bakanını değiştikçe politikası da değişen bir Kültür Bakanlığı

ğımız var. Nelerle uğraşır, pek bilmiyorum ama, asıl çalışma alanının bu çeşit araştırmalar olduğuna inandığımı samimiyetle söylemeliyim. Eğer ülkemizin sosyoantropolojik zemini acelesiz ve yanlışsız ortaya çıkarılabilse, devlet yönetimi de kolaylaşır, toplumun gelişme hızı da artar inancındayım.

Anarşinin yerli kaynakları üzerinde durmaktayım ve buraya kadar hep sol kanadın davranış ve amaçları üzerinde konuştum. Bana sorabilirler; “Marksizm’i memleketimiz için tehlikeli görüyorsun da, faşizmi tehlikeli görmüyor musun?” Hemen cevap vereyim: Evet... Fakat önce “Faşizm” deyiminin anlamı üzerinde anlaşmalıyız.

MARKSİZM-FAŞİZM

Marksistler, genellikle, kendilerinden olmayan kimselere “faşist” derler, hatta, kendilerinden olduğu hâlde başka fraksiyonlarda bulunan arkadaşları için de bu terimi rahatlıkla kullanırlar, eğer bu anlamda faşizmden söz ediliyorsa, elbette cevabım evet değildir. Şimdi faşizm suçlaması çerçevesini, biraz daha genişleterek sorayım ve daha müşahhas (somut) bir noktaya geleyim: Eğer 1961 Anayasası’nın ülkemize getirdiği laubali özgürlükten yararlanarak o tarihten bu yana kurulmuş hükûmetler için kullanılan faşizm suçlaması anlamında ise, yine tekrar etmeye mecburum, kendileriyle beraber değilim. Çünkü, bir gece içinde bü-

t n sokaklarının, meydanlarının, tarihsel anıtlarının, camilerinin ve devlet binalarının duvarlarını “Kahrolsun faşizm” yazılarıyla donatabildikleri bir ülkenin faşizm ile yönetildiğini kabul edebilecek kadar safdil bir insan bulmak çok güçtür... Biliyorum ki, faşizm ile yönetilen bir ülkede, değil böyle bütün bir ülkenin duvarlarını, hatta kenar mahalledeki tek yangın duvarının üstüne böyle bir cümle yazmaya cesaret edebilecek bir çılgın çıksa, onun, ertesini günü görünebileceği tek yer darağacıdır. Kimse duvarlara yazı yazdı diye şafak vakti ipe  ekilmedięine göre, bu suçlama ile de beraber olmadığımı belirtmek isterim.

Kalıyor geride bilimsel faşizm! Bu sözüme marksistlerin  fkeleneceklerini biliyorum. Çünkü onlar, bilimsel kelimesiyle faşizm kelimesinin yanyana gelmesine tahammül edemezler. Fakat ne yapayım ki, bilimsel sosyalizm ne kadar bilimselse, bilimsel faşizm de o kadar bilimsel görünüş içindedir. Çünkü ikisinin de teorisyenleri vardır, ikisi de toplum bilim verilerine dayanırlar. İkisi de, -biri bir süre için, biri süresiz-devleti, en üstün g   ve amaç bilirler. Belki de birbirlerini amansız biçimde suçlamalarının sebebi budur; bir yerde birbirlerine çok benzemeleri...

KOMANDOLAR-DEVİRİMCİLER

Evet, eğer söz konusu edilen faşizm, Marksizm’e -dikta karakteri ve hürriyeti yok edişini ile -pek benzeyen

faşizm ise, tıpkı komünizme karşı olduğu gibi buna da karşıyım. Ülkemde böyle bir rejimin kurulmasını kesinlikle reddederim!

Bu noktada Marksist geçinenlerin yeni bir soru ile karşıma çıkacaklarını biliyorum. Diyecekler ki, “Söyleyin bakalım, komandoları da devrimciler gibi suçluyor musunuz?”

Ben, deyimlerin temeldeki anlamlarına değer veririm, yoksa bu deyimlere sonradan sığdırılmış anlamlara değil!... “Komando” deniyor; nedir bu komando? Özel metodlarla yetiştirilmiş dövüşken insanlar mı?

Ben, memleketimizde kurulmuş kamplarda da, Filistin kamplarında da özel metotlarla dövüşmesini bilen insanlar yetiştirildiğini gazetelerde okuyorum. Bu bakımdan “Komando” deyiminin her iki tarafın bazı gençlerini belirleyeceği görüşündeyim. Fakat bu deyimle, Anayasa düzeninden yana çıkan gençler murat ediliyorsa, her ikisini aynı çizgide görmediğimi söylemek vazifemdir.

Çünkü devrimciler, yüzlerindeki masumiyet maskelerini çoktan kaldırıp atmışlar ve memleketimizi parçalamak amacıyla olduklarını çırılçıplak ortaya koymuşlardır. Bunu sağlamak için otomatik silahlar, bombalar kullanıyorlar. Bunların hakkından gelmek, elbette devletin görevidir. Ancak devlet, hangi sebepten olursa olsun, bu saldırganları tesirsiz hâle getiremiyor, okullarda eğitim huzurunu sağlayamıyor, top-

lumda asayışı gerektiği biçimde kuramıyorsa, bu saldırılara muhatap olan insanların, ellerini kollarını bağlayarak olaylara seyirci kalmaları gerekeceğine de kesinlikle inanmıyorum.

Bir yerde kanun kaçağını yakalayacak polis ve emniyet görevlisi yoksa, nasıl halk kendiliğinden harekete geçip kanun kaçağını yakalar ve karakola teslim ederse, kanunları hiçe sayan ve devleti bölmeye çalışan bir suçluyu da, üstelik bu kanunsuzluklara muhatap olan insanların zararsız hâle getirmek istemelerini, yani düzenden ve anayasadan yana çıkmaları, elbette suçlu ile aynı hizaya gelmelerini gerektirmez. Biri aksiyondur, biri reaksiyondur. Aksiyonla reaksiyonu bir gören hukuk anlayışına dünyanın hiçbir yerinde rastlanmaz.

Ancak hemen ilave edeyim ki, hangi mazereti olursa olsun, hiç kimsenin devleti parçalamaya hakkı olmadığı gibi, kendisini devletin yerine koyup örgütlenmeye de hakkı yoktur. Eğer bir yerde kendiliğinden devlete saldıranlar var, kendilerini devletin yerine koyup örgütlenenler varsa, orada suçlular vardır! Kimse kendisini devletin yerine koyup örgütlenemez!

VAYMAR ANAYASASI

Almanya'nın, özgürlükçü Vaymar Anayasası döneminde nasıl bir çalkantıya düştüğünü, o günleri yaşamış bir insan olarak yakından biliyorum. Hemen

bütün Avrupa, Almanya'da sosyalistlerin iktidara gelmesini beklerken, bir avuç nasyonal sosyalistin devleti ele geçirdiğini unutmuş değilim. 1961 Anayasası'nın getirdiği gevşek yönetim ve sınırsız özgürlükler, korkanın ki ülkemizi de bu çizgiye yaklaştırmaktadır. Atatürk'ün devlet ve toplum görüşlerinden uzaklaştıkça, Atatürk metodolojisine sırt çevirdikçe, bağımsız son Türk devletini de tehlike ortamına sürüklediğimizi kaygı ile görmekteyim.

Bu konudaki düşüncelerimi özetlemiş olmak için şunu da ifade edeyim: Ben ülkem bakımından komünizm ile faşizmi aynı ölçüde bir tehlike olarak görmekteyim. Faşizm, dünyada defteri durulmuş bir sistemdir. Kolayca devrilebildiği, tasfiye edilebildiği, dünya yüzündeki sayısız örnekleriyle ortadadır. Bir an için memleketim böyle bir tehlikenin içine düşse, toplumumuzun diri güçleri onu kısa bir zamanda hallaç pamuğu gibi atabilir. Ayrıca, bu sisteme sahip çıkıp dışarıdan onu besleyecek, destekleyecek bir büyük güç de yoktur.

Fakat komünizm, hiç de böyle değil. Bu sistem, bugüne kadar girdiği ülkelerin hiçbirinden çıkarılabilmiş değildir. Üstelik bu sistemle yönetilen ve bütün dünyada bu sistemi destekleyeceğini Anayasasına koyan büyük bir devletin sınırında yaşıyoruz. Ülkemizde böyle bir denemeye razı olmak, ancak komünizme razı olmakla mümkündür. Böyle olunca, faşizm ile ko-

münizmi de memleketimiz bakımından aynı ölçüde ve ağırlıkta birer tehlike görmeyi düşünemem.

HASTALIĞIN MİKROBU

Şimdi, anarşi ortamı üzerindeki düşüncelerimi böylece özetledikten sonra, toplum huzurunu sağlamakla görevli olan devletin durumuna geliyorum.

Devletin ilk varoluş sebebi, asayıştır. Asayışı kura-mayan devlet, varoluş sebebini inkâr etmiş olur. Bugün Türkiye’de hem anarşi en büyük boyutlarıyla vardır, hem de bir devlet mevcuttur. Böyle bir durumu -teorik olarak- benimsemenin imkânı olmadığını söylemek zorundayım. Çünkü devlette tedbir tükenmez! İşte size, teori ile pratiğin çatıştığı son derece önemli bir nokta...

Neden bu böyle?... Neden teori, pratikle çatışıyor?... Neden devletin elinde sonsuz tedbirler zinciri varken, anarşi bütün ülkede kol gezer hâle gelmiştir? Devlet makinesinde bir arıza yoksa, kanunsuzluk yaşayamaz! Parlamantonun ve hükûmetin anarşi karşısında hangi tedbirlere başvuracağı, bütün anayasalarda yazılıdır. Hükûmet, elindeki yetkileri sonuna kadar kullandıktan sonra, yine de asayışı sağlayamamışsa, Meclise gider ve “Sıkıyönetim” kararı ister. 1960’dan beri anarşi, merdiven merdiven tırmanarak bugün ülkeyi yaşanmaz hâle getirdiği hâlde, bu dönem içinde seçimle gelen hiçbir hükûmet, parlamentodan sıkıyönetim kararı istememiştir. Neden?...

“Anarşinin kaynağı politik değil, ekonomiktir” fikrine katılmıyorum. Anarşinin kaynağı politiktir ve üstelik kaynakları yurt dışına kadar uzanan bir politika çizgisi içindedir.

12 Mart sonrası, sıkıyönetimin anarşiye ilaç olmadığını ortaya koymuştur” sözüne de katılmıyorum. Sıkıyönetim bu dönemde pekâlâ anarşinin üstesinden gelmiş ve birkaç patlamayı, faillerini ele geçirerek bastırmıştır. Eğer bir af kanunu çıkarılmamış ve anarşistler sokağa dökülmemiş olsaydı, toplumun huzuru bir nisbet içinde sağlanmış olacaktı. Herhâlde anarşi ortadan kalkacaktı demiyorum. Çünkü anarşi her iki ucundan düzeni değiştirmek isteyenlerin marifetidir, fakat bugün olduğu gibi açıktan örgütlenip ülkeyi karıştırmak fırsatını bulamayacak, yeraltının sınırlı imkânları içinde zararsız biçimde yaşayacaktı. Af Kanunu, sadece gırtlığına kadar eyleme girmiş insanları yenden eylem alanına dökmekle kalmadı, başkalarının da -isteyerek, istemeyerek- kendilerine katılmalarına yol açtı. Devlet, vatandaşlarına karşı şefkatli olacaktır, evet; fakat şefkat vatandaşı anayasa çizgisi içinde tutabilecekse... Öyleyse, hükûmetler, niçin sıkıyönetim gibi “Güvenlik Mahkemesi” gibi tedbirlerden kaçıyorlar ve anarşi ortamını kurutmak için bütün devletlerin başvurduğu bu tedbirleri uygulamak istemiyorlar?

Sadece bir ihtimal olduğu için -biraz da üzülerek- ifade ediyorum: 1960 hareketinin tekrarlanacağından

mı endişeleri vardır? Yoksa, ordunun komuta zinciri içinde tam bir bütünlük teşkil ettiğinden kuşku mu duyuyorlar?...

ORDUMUZ ATATÜRKÇÜDÜR

Hemen söyleyeyim ki, bunların en iyi bilineceği yer, elbette hükûmettir. Benim bugünkü durumumda olan insanlar, konuya, ancak teorik olarak yaklaşabilirler; ben de -zorunlu olduğu için- öyle yapacağım.

Ordumuz, ATATÜRK ORDUSUDUR, ATATÜRKÇÜDÜR ve kumanda zincirinde tam bir bütündür. Dışta ve içteki düşmanlarımıza -dün olduğu gibi bugün de- korku salmaktadır. Parlamentonun müeyyidesi olarak cumhuriyet rejimini kollayan, yurdu koruyan odur. Türk milletinden başka kimseye borçlu değildir. Tam anlamıyla MİLLÎ ORDU'dur. Ordumuz için dün de böyle düşünüyordum, bugün de böyle düşünüyorum.

Ordudan kaynaklanan 1960 "Fiili Durumuna gelince: Bu konudaki düşüncelerimi daha önce belirtmiştim. Burada ayrıca ele almayacağım. *

1960 Hareketi, elbette memleketimize pahalıya mal olmuştur. Hele, 1924 Anayasasıyla tasfiye edilmiş bulunan asker-sivil-aydın kadrosunun devlet ortaklığı

* "Başvekilim Menderes", Celal Bayar, (Ön söz)

hakkını yeniden uyandırmış olması, zararların en büyüğü olarak ortada kalmıştır.

Bu devlet ortaklığının 1961 Anayasasına tescil edilmiş olması, daha vahim bir hata olarak gözümüzün önünde yaşamaktadır. Bu, Atatürk metodolojisinden ve tefekküründen tam bir sapmadır. Bununla beraber, 12 Mart Muhtırası, Millî Güvenlik Kurulu yolu ile aydının asker kanadına verilmiş devlet ortaklığının, şahsi yorumlarla genişletilerek kullanılmasını ifade ettiği hâlde, “müdahale”yi, parlamento çizgisine kadar götürmemiş oluşu, dikkate değer bir vakıadır. Bu, ordunun, yönetime gövde olarak girmeye özenmediğini gösterir.

Böyle olunca, ülkeyi parçalamaya, devleti güçten düşürmeye dönük bir anarşi yangınına bastırmak için, hükûmetlerin “Sıkıyönetim”e başvurmamaları insana, görevlerini tam yapmadıkları kuşkusunu veriyor. Hangi mazerete dayanırsa dayansın, -teorik olarak- sıkıyönetime gitmeden anarşiye pes eden hükûmetleri anlamamanın imkânı olmadığı söylemek zorundayım. Hele, bir Anayasa müessesesi olan “Devlet Güvenlik Mahkemeleri’nin kurulması için gerekli kanunun parlamentodan geçmemesi, üstelik bir partinin kanunun çıkmaması için engellemelere girişmesi, ibretle üzerinde durulacak bir sorundur.

Görülüyor ki, tam bir görev ve yetki kargaşalığı içine düşmüş bulunuyoruz. Hükûmet yetkilerini kul-

lanamıyor. Parlamento görevini yapamıyor, baskı güçleri, yetkilerinin dışına taşarak kanunsuz eylemlere girişebiliyorlar. Anayasaya dayalı devleti temsil eden müesseseler daha ne beklemektedir; yollarda barikatların kurulmasını mı?

ATATÜRK METODOLOJİSİ AÇISINDAN DURUM MUHAKEMESİ

Önce, bugünkü anarşi olaylarını temellerine indiririm. Ülkenin bütün şehirlerini saran anarşi yangının kaynağı, politik mi, ekonomik mi, sosyal mi, yoksa sosyoekonomik veya sosyopolitik mi? Patlama nereden geliyor, kısaca araştıralım.

ANARŞİ KAYNAĞI EKONOMİK MİDİR?

Hızla gelişmekte olan ülkeler arasındayız. Geçen yıla kadar kalkınma hızımız, yüzde 7-8 gibi imrenilecek çizgideydi. Sanayimiz, hızla gelişiyor. Mamullerimiz, toplumun tüketim iştahını karşılamaktan başka, yabancı ülkelere de satılır hâle gelmiş... Ülkenin her yanında fabrika bacaları tütüyor. O kadar ki, yapılmış bunca barajlara, termodinamik santrallere rağmen, enerji buhranını şiddetle yaşıyoruz.

Büyük bir nüfus patlamasına rağmen, millî gelir hasılası her yıl biraz daha büyüyor. Toprak ürünlerimizin kapasitesi artmış! Nüfusu, 15 milyonken dışardan buğday satın alan ülke, 45 milyona ulaştığı hâlde,

dışarıya buğday satmaya çalışan ülke hâline gelmiş... Maden ihracatımız artmakta. “Büyük Türkiye” sloganına hak kazandıracak bir gelişme içinde bulunduğumuz orta yerdedir.

Teferruata girmiyorum; dileyenler, Planlama Kurulu ve Sanayi Bakanlığı yayınlarını gözden geçirebilirler.

Ancak, yıllardan beri bütçemiz açık vermekte, sekiz yıl gibi kısa bir zaman içinde iki defa paramızı devalüe etmek zorunda kalmışız. Ekonomimiz, tam anlamıyla bir darboğazdan geçiyor. Döviz yokluğundan, bazı fabrikalarımız kapalı, bazıları yan kapasite ile çalışmakta... Bütçe açığımız, yeni yatırımlardan değil, petrol satın almak zorundan kaynaklanıyor.

Şu birkaç satırla çizdiğim kabataslak tablo bile ekonomimizin dar bir boğazda olduğunu açıkça gösteriyor. Ancak hemen söylemeliyim ki, bu darboğazın aşılması, hiç de bir mucizeye ihtiyaç göstermez. Tedbirleri vardır, alınır ve düzelir. Ekonomide çare tükenmez. Ben, yetmiş yıllık devlet hayatımda, çarelerin tükenmediğini nefsimde yaşamış bir insanım.

Evet, ekonomideki huzursuzluğun, toplumu huzursuz edeceğini bilirim; nitekim günümüzde böyle bir huzursuzluk da vardır. Fakat bu huzursuzluk, anarşiye kaynak olmamaktadır. Ekonomik bunalımın en ağır yükünü çeken sabit gelirli vatandaşlarımız yollara dökülmüş değildir. Ekmek parasını bulamayan insanlar, köşe başlarında rastgelenin gırtlığına sarılmıyor; tersi-

ne, birbirlerini otobüs duraklarında, okullarda, çarşı-pazarda kurşunlayanların ellerinde, servet sayılabilecek değerde otomatik silahlar olduğunu milletçe biliyoruz.

ANARŞİNİN KAYNAĞI SOSYAL MİDİR?

Evet, gelişmekte olan bir ülkeyiz, sanayileşiyoruz. Sanayileşen bütün ülkelerde köyden kente bir akın olur. Kentler, bu akını ememezlerse, gecekonduların önümüze düşer. Bu insanlar, ister kentte, ister gecekonduda yaşasın, kısa bir süre sonra, okur-yazar olurlar. Girdikleri yeni hayata uyabilmek için, olup biteni öğrenmeye çalışırlar; haberleşmeler, onları bazı davranışlara sürükler. Hele televizyon gibi bir haberleşme aracını izliyorlarsa, gelişmeleri daha da hızlanır, içine yeni girdikleri toplumda daha iyi bir yer edinebilmek için çevrelerini zorlamaya başlarlar.

Çağdaş sosyoloji, böyle söyler. Gerçekten Batı ülkelerinde sanayileşme süreci sosyal alanda kentleşmeye yol açmış, okur-yazar sayısını arttırmış, gazeteler, kitaplarla bilinçlenen insanlar toplumdaki yerlerini alabilmek için sokaklara dökülmüştür. Batıda bütün 18. ve 19. yüzyılı kaplayan patlamaların kaynaklarından biri budur.

SINIFLI TOPLUM YAPISI

Fakat daha önce, Batı toplumları ve Doğu toplumları için söylediklerimi hatırlayacak olursanız, ül-

kemizdeki sanayileşmenin kentleşmeyi yarattığını, fakat toplum patlamalarına gerekçe olmadığını hemen göreceksiniz. Çünkü Batı'nın sınıfa dayanan toplum yapısı, sınıflar arası kaymalara izin vermez. Herkes, kendi sınıfı içinde yaşamaya zorlanır. Sınıf değiştirmek mümkün olmadığı için, sınıfına yeni haklar sağlamak yolu tutulur ve bu ancak ayaklanmalarla elde edilebilir. Bu yüzden Batı'da sanayileşme, toplum patlamalarına yol açmıştır.

Memleketimize gelince, Batı anlamında sınıflaşmadığı için, köyden gelen bir vatandaş, eğer becerikli ve çalışkan ise, kısa bir süre sonra kentli olur, mal mülk edinir ve toplumun zengin bölümüne kolayca atlar. Türkiye'de bir insanın, refahını kanı ile satın almasına ihtiyaç yoktur. Çünkü ne meşru yoldan zengin olmasının yolu kapalıdır, ne de yolunu kesen bir sınıf vardır. Böyle olunca bugünkü anarşi aktörlerini, gecekondu ahalisi arasında aramak, ancak Batı hayranlarının yapabileceği bir iştir. Nitekim 12 Mart kovuşturmalarında anarşistlerin gecekonduarda değil, en lüks mahallerin büyük apartmanlarında yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bugün de durum daha değişik olmasa gerektir.

Ancak, çağdaş sosyolojinin toplum patlamaları üzerindeki bir teşhisi, günümüze ciddi bir ışık tutabilir sanırım. J. Levy: "Bir toplumda insanlar, elde edemeyecekleri şeyleri istedikleri veya toplumun ekono-

mik gücü, insanların istediklerini vermeye elverişli olmadığı zaman, toplum karışır” diyor. Günümüzün anarşik hareketlerinde bu teşhisin bir payı bulunduğunu kabul ederim. Özellikle gençlerimizin bazısı haberleşme imkânlarının büyük ölçüde yaygın olması yüzünden, Batı ülkelerinin refah ve kolay yaşama şımarıklığına özeniyorlar. Bunlara okumak, sıkıntılı geliyor... Otomobilli bazı arkadaşlarına bakıyorlar. Kotralarda gezenlere bakıyorlar, diskoteklerde bol para harcamaya, kızlı-erkekli topluluklar hâlinde hayatın tadını çıkarmaya imreniyorlar. Ellerindeki imkânlar bunları yapmaya elvermeyince, kabahati toplumda bulup düzene düşman kesiliyorlar. Ruhsal yapıları bu çeşit zayıf gençlerimizin, anarşiye kaydıkları fikrine ben de katılıyorum.

Bu çeşit sayıları sınırlı zayıf gençler, provokatörlerin eline geçince “eylem” dedikleri şey başlıyor. Eminim ki bu gençler de eylemin kışkacına düşünce, umdukları sorumsuz yaşama yemişinin nasıl dikenli bir yemiş olduğunu anlıyorlar ama, o zaman da iş işten geçmiş oluyor!

RÜŞVET GEREKÇESİ

Bu eğilim, yalnız gençlerimizde değil, hemen hemen toplumun her kesiminde göze çarpıyor. Batının egoist ahlakının, “ahlak”ını bırakıp “egoizmini” benimseyenler, bu toplumun kendilerine verebildiği ve vere-

bileceğinin çok ilerisinde istekler peşine düşmüşlerdir. Meşru ve gayrimeşru bütün yollar, bu hırsla yoklanmakta, hatta zorlanmaktadır. Komşusunun yaşama standardına imrenen bazı kimseler, kendisini de bu standarda koyabilmek için, normal yollarla edindiği geliri buna elverişli değilse, normal olmayan yollardan da bu çizgiye ulaşmakta beis görmeyecek hâle gelmiştir. Bugün toplumda yaygınlaşmış bir hastalık hâline gelen rüşvet alıp vermenin altında, maalesef bu hazin gerekçe yatıyor.

Toplumun öteki kesimlerinde -ister bir meta sat-sın, ister emek satsın- bu “Çok kazanma, kolay kazanma” hırsı giderek daha da yaygınlaşmaktadır. İşçi kesimi, her iki yılda bir toplu sözleşmelerle yeni haklar elde ettikçe, onun paralelinde esnaf ve zanaatkârlar, her çeşit işyeri sahipleri, yaptıkları veya sattıkları metaların üstüne daha büyük kazançlar koyarak, namuslu dar gelirli vatandaşlar için hayatı yaşanmaz hâle getirmeye devam ediyorlar. Devletin ve belediyelerin fiyat düzenleme çalışmaları, yok denecek kadar azdır. Rekabet mekanizması, işlemez hâle gelmiştir. Hatta günümüzde rekabetin, fiyatları düşüreceği yerde, ters işleyerek, fiyatları yükselttiğini söylemek yanlış olmaz.

Bütün bunların elbette sosyopsikolojik kaynakları vardır. Ancak politika ve hukuk bütün, bu olup bitenlerin karşısında ellerini bağlayamaz. Emeğin ve hünlerin meşru piyasasını kurmak, devletin vazifesidir.

Eğer düzenli bir piyasa kurulmamışsa, hükûmetler görevlerini yapmamış olurlar. Yahut da görev ve yetki kargaşalığının böylece sosyal yapısı düzensiz bir topluma yol açtığı ortaya çıkar.

Aslında bizi bu çizgiye getiren, içine girdiğimiz tüketim ekonomisidir. Bir yandan moda, bir yandan reklam, durmadan, ferdi tüketime zorlamakta, haberleşme kolaylıkları ise bu eğilimleri hızlandırmaktadır. Oysa, tüketim ekonomisinin muslukları devletin elindedir. Turalım, bugün reklam, yapan müesseseler, bu masraflarını vergi defterlerine geçirebilmekte, böylece hem daha az vergi ödemek imkânı sağlamakta, hem de fiyatların artmasına yol açmaktadır. Devlet reklamı, belli maddeler üzerinde kabul edebilir, belli maddeler üzerinde kabul etmeyebilir. Bunun gibi devletin elinde tüketim ekonomisini kontrolü altında bulunduracak çeşitli imkânları vardır.

Konumuzun dışına taşmamak için özetleyeyim: Üzerine eğildiğimiz anarşik ortamın kaynaklarında belki sosyal yapının bu çeşit rahatsızlıkları vardır ama, bu rahatsızlıklar, bugünkü cadı kazanını kaynatacak güçte değildir.

ANARŞİNİN KAYNAĞI POLİTİK MİDİR?

Politika, toplumu yönetme sanatı olduğuna göre, politikacının konusu toplumdur. Toplumun içinde bazı kuruluşlar var. Turalım aile, turalım sosyal ve

mesleki dernekler, tatalım piyasa dediğimiz, toplumun ekonomik örgütlenmesinden doğan ortam, siyasi partiler vb... Bu kuruluşlar, toplumun hem hoparlörleri, hem ayarlama cihazlarıdır. Devlet adamı, burarlardan gelen seslere kulak verir, toplumun nerede olduğunu nereye gitmekte bulunduğunu kavrar, gerekirse bu gidişlere müdahale ederek yön verir. Bu kuruluşlar, birbirleriyle olduğu gibi, devletle de sıkı ilişki hâlindeirler. Âdeta aralarında organik bir bağ vardır. Birindeki rahatsızlık, hemen öteki kuruluşlarda kendisini duyurur. Özellikle “aile”, tesiri en geniş olanıdır.

“Ön söz” de bu konuya kısaca değinmiştik. Fakat yeri, burası olduğu için, biraz daha yakından bu kuruluşları incelemeliyiz.

AİLE

Medeni Kanun’la Türk ailesinin önemli bir operasyon geçirdiğini söylemiştim. Özellikle kadının ailedeki yeri ve değeri değişmiş, geleneksel-pederşahi (Babaerkil) karakteri bozulmakla beraber, ailenin, baba otoritesine dayanan düzenine bir yumuşama getirilmiştir.

Batı toplumlarında modernleşme gerçekleşdikçe, aile otoritesinin çözüldüğü görülmüştür. Bugün, memleketimizde de bu çözülmeyi görüyoruz. Ancak hemen söyleyeyim ki, Batı ailesi ile Doğu ailesi arasında da büyük farklar vardır. Batı ailesi, bir üreme çe-

kirdeği, bir üreme ortamı gibi bir şeydir. Çocuk belli yaşa geldikten sonra, aile onun sorumluluğunu taşımaktan kurtulur. Yapısı budur. Doğu ailelerinde otorite sürekli. Çocuk hangi yaşa gelirse gelsin, ailenin gözetimi altındadır ve aile fertlerinden birinin başına gelen, öteki fertler tarafından paylaşılır. Batı toplumlarında sınıfların oynadığı rolü, doğu toplumlarında âdeta aileler oynarlar. Kanaatimce bunun sebebi, feodalite döneminden geçmiş Batılı toplumlarda otoritenin, aileden değil, feodaliteden kaynaklanmasıdır. Çocuklar, babanın değil, feodalitenin damgasını taşıdıkları için, aile, elbette bir otorite kaynağı olamazdı. Bu yüzden çocuklar eli ekmek tutunca, aileden kopmakta ve toplumda ferdiyetin temelini oluşturmaktadır.

Ancak bugün memleketimizde aile çerçevesi içinde görülen manzara şaşırtıcıdır. Özellikle büyük şehirlerimizde, tıpkı Batı toplumları gibi, aile, çocuklar üstündeki otoritesini büyük ölçüde kaybetmiştir. Bu kaybedişin sebebi, çocukların kendi hayatlarını kendi başlarına kazanmaları değil, babaların eline bakan çocuklar da baba ve aile otoritesini benimsemez hâle gelmişlerdir. Her çağda babalar ve çocuklar problemi yaşanmıştır ama, günümüzde bir çatışmaya dönüşmüştür. Gençlerimizin bir bölümü, hem harçlıklarını evden almakta, hem de onların en yumuşak müdahalelerini bile reddedebilmektedirler.

İşte Türk ailesindeki bu yeni manzara, okul-aile eğitiminin çatışmasından kaynaklanıyor. Aile, başka bir eğitim modeli sürdürüyor, okul başka bir eğitim modeli ile ailenin karşısına çıkıyor. Aile eğitimi ağır bastığı zaman, çocuk okulla çatışma hâline geliyor, okul eğitimi ağır bastığı zaman da çocuk ister istemez ailesinin dışına kayıyor.

Hemen belirteyim ki, bu çatışma aile kültürü ile okul müfredat programlarının birbirinden farklı kültüre dayanmalarından değil, bu müfredat programlarını uygulayan öğretmenlerin, kişisel düşünce yapılarını, müfredat programlarını zorlayarak çocuklara aktarmalarından doğmaktadır. Böylece çocuk, hocasının fikir yapısına göre, ya Marksist ya da Turancı kesilivermekte, ailesiyle böylece istemeden bir çatışmaya girmektedir.

Görülüyor ki, Batı ülkelerinde modernleşmenin aile bağlarına getirdiği gevşeklikle, bugünkü Türk ailesinin içine yerleşmeye başlayan gevşeklik veya gerginliğin sebepleri başka başkadır. Bizde okul-aile eğitimi çatışması, kültürden değil, öğretmenin siyasi kanaatlerinden kaynaklanmaktadır. Bir başka deyimle, öğretmenlerin, görev ve yetki sınırlarını karıştırmış olmaları ve kanışıklığı ortadan kaldıracak devlet otoritesinin bir türlü kurulamamasıdır. Yani, devlette bir otorite buhranı hüküm sürmektedir.

BÜROKRASI

Okul-aile çatışmasının bu incelenmesi, bizi ister istemez bürokrasinin bugünkü yapısına bir göz atmaya zorlar. Çünkü öğretmenler, bürokrasinin bir parçasıdır; bir kuruluşun, bir parçasında görülen hastalığın, öteki parçalarında görülmemesi düşünülemez. Bürokrasiye topluca bir göz atmazsak, bugün bir anarşi yangınına düşmüş toplumumuz üzerinde güvenilir bir “teşhis”e ulaşamayız.

Doğu toplumlarının oldum olası bürokrasi ile yönetildiğini daha önce söylemiştim. Doğu toplumlarında, devlet tefekkürünü en iyi kavrayan en iyi uygulayan kuruluş bürokrasidir. Devleti, düşüncesi ve bazen da yanılmaz sağduyusu ile korur ve ayakta tutar. Aca ba bugünkü görünüşü böyle midir? Bence, “hayır”... Fakat sebeplerine geçmeden, bürokrasinin bir özelliğine işaret etmeliyim: Bürokratlar, toplumun ve devletin güçlü ve gelişmiş oluşunda pay sahipleri oldukları için, işler yolunda gitmedi veya yeterince iyi gitmedi mi, hemen telaşa düşerler ve çabucak hayal kırıklığına uğrarlar. İşlerin neden iyi gitmediğini veya yeterince iyi gitmediğinin sebeplerini arayacak yerde, izledikleri metotdan veya rejimden kuşkuya düşerler. Ve daha hızlı bir gelişme yolu aramaya başlarlar. Bu dönemde bürokrasi, kendi dışındaki aydınla kolayca iş birliği yapar. Bütün dünyadaki aydınların ve bizde bürokrasinin bir özelliğidir bu...

Bugün, dünyanın en hızlı gelişen ülkeleri arasında olduğumuzu biliyoruz. Kalkınma hızımız, yüzde 7-8 çizgisinde yürüyor. Petrol gibi olağanüstü bir yeraltı zenginliğimiz olmadığına göre, bizim ve bizim gibi herhangi bir ülkenin kalkınma hızı, yüzde 10'u geçmez.

Fakat aydın ve bürokrasimiz, Atatürk'ün pek çok şeyini unutmuş veya unutmuş görünmüştür ama, bir sözüne sıkı sıkıya yapışmıştır: "Çağdaş, uygarlık düzeyine ulaşmak." Aydınımız ve bürokrasimiz, gelişmekte olan bir ülke olarak bizim yüzde 7-8 kalkınmamızın, turalım, Amerika'nın yüzde 3,5-4 kalkınma hızından çok geri olduğunu, potansiyel farkının aradaki mesafeyi kapatmaya engel teşkil ettiğini fark ediyor. O zaman, Atatürk gibi kendi toplum yapımızın içinden bir çare arayacak yerde, yeni bir sihirli değnek bulmak hayaline kapılıyor. 1960'dan bu yana Marksizm'in aydın çevrelerde yayılmasının bir sebebi, 1961 Anayasası'nın sınırları kesin belirlenmemiş özgürlük motifi ise, bir ikinci sebebi de aydının kalkınmada bir sihirli değnek bulmak telaşıdır.

Ne kadar hazindir ki Türk aydınının bir bölümü elinde Atatürk metodolojisi gibi sihirli bir değnek bulunduğunu unutarak, yapısı ile kuruluşu ile iç dinamiği ile hiçbir ilişkisi olmayan yabancı ülkelerin bastonlarından hâlâ medet ummak gafletini yırtıp çıkarmıştır.

Yetkiyi başka ellere, görevi başka ellere veren ve böylece yetki ve görev kargaşalığının doğmasına yol açan 1961 Anayasası'nın yarattığı toplum ortamında bürokrasi, devletle olan bütünlüğünü tamamıyla kaybetmiştir. Her gelen partinin kendi hesabına yeni bir bütünlük yaratmak için bütün devlet kadrolarını hal-laç pamuğuna çevirmelerinin bir sebebi, partizanlık ise; bir sebebi de bürokrasimizde partizanlığa çok el-verişli, böyle, devletle bütünleşmekten uzak bir orta-mın ortaya çıkmasıdır. Bürokrasiler, hükûmetlerle de-ğil, devletle bütünleşmek zorundadır. Bunun tersi bir tutum, varoluş sebebini ortadan kaldırır. Bürokrasi, hükûmetler için değil, devlet içindir.

MESLEKİ VE SOSYAL DERNEKLER

Bu dernekler, toplumu amaçlarına göre örgütle-yen kuruluşlardır: yönetimde barometre görevi yapar-lar. Bazı kitle ve toplulukların huzur ve huzursuzluğu-nu da yansıtırılar. Politika dışındadırlar ama toplumun içinde bulunduğu şartları gösterdikleri için politikacı-lara yönetimde kolaylık sağlarlar. Mesleki ve sosyal derneklerin bugün on bini aştığı söyleniyor. 45 mil-yonluk bir ülkede on bin dernek yadırganacak bir ra-kam değildir ama bu derneklerin yarısına yakın bir bö-lümünün sadece İstanbul'da kurulmuş olması, politi-kacıları uyarıcı bir durumdur.

Mesleki, sosyal ve kültürel amaçlarla kurulan der-

neklerin, aslında vatandaşların boş zamanlarını faydalı yollara kanallı etmek ve toplumdaki dalgalanma ve huzursuzlukları emmek faydaları vardır; fakat bugün gösterdikleri manzara, hiç de bu değildir. Tersine, toplumda sesini duyuran derneklerin büyük bir bölümü, yasalarla sınırlanmış faaliyet alanlarını bırakmış, politik görüşlere sözcülük etmek yolunu tutmuş görünüyorlar. Daha önce de dediğim gibi, devlet binalarından anıtlarımıza kadar bütün duvarları dolduran politik sloganların altında, derneklerimizin imzalarını görmekteyiz.

Sadece bu dar tespitimiz bile bazı derneklerin kuruluş amaçlarından saptırılmış olduğunu, daha fenası, siyasi bir borazan hâline getirildiğini gösterir. Dernekler, kendi üyelerinin kuruluş gayelerine uygun düşüncelerini yansıtacak yerde, aktif bir politika mihrakı hâline dönüşürse, “yetki ve görev” kargaşalığı, burasını da avucunun içine almış demektir. Hükûmetler, bu toplum mihraklarıyla dalgalanmaları ve huzursuzluğu giderecek biçimde ayarlamalar yapacağı yerde, bu mihrakların politik baskısı altına düşer ve iş göremez hâle gelirler. Bugünkü hükûmetlerin durumu -maalesef- budur; hepsi bu özgürlük buhranı içinde -âdetayapacaklarını şaşırmışlardır.

SENDİKALAR

Aslında sendikalarımızı, -bizim toplum yapımıza göre- mesleki kuruluşlar arasında incelememiz gere-

kirdi. Fakat 1960'dan sonra, sendikalar, grev silahı ile donatılmış, "toplulu sözleşme" hakkına kavuşturulmuş oldukları için, yeni bir kişilik kazanmışlardır. Hükümetlerin ve yargı organlarının kararlarını da aşarak grev yolu ile haklarını, yasaların dışına taşmış görünmeden savunabilmektedirler. Burada da Batı örnekleri esas alınmıştır. Devlet, fertler, arasında düello hakkına karşı çıkarken, kitleler arasındaki düelloyu yasallaştırmıştır. Devletin, hükümet gibi yürütme organı, adalet cihazı gibi yargı organları varken, işçi ve işveren dediğimiz insanların örgüt hâlinde, kendi aralarında kıyasıya hesaplaşmasını kabul etmesi, aslında, devlete vücut veren ana fikirlere ters düşer. Çünkü grev ve lokavt, yasal bir zorbalıktan başka bir şey değildir.

Bu konu üstünde, iki sebepten ötürü biraz durmak istiyorum; bu sebeplerden biri, Demokrat Parti iktidarının neden grev ve lokavt müesseselerini benimsemediğini açıklamak, diğeri, grev-lokavt düellosunun kaynaklarına eğilmektir.

GREV VE LOKAVTIN KAYNAKLARI

1789 Fransız ihtilali, Batı'nın KILIÇ HAKKI'na dayanan meşruiyetini, SEÇİM HAKKI'na kaydırıldı. Fakat sonradan öyle bir seçim mekanizması kuruldu ki, yönetim, toplumun çoğunluğuna geçeceği yerde, -bazen köylüyü, bazen orta sınıfı yanına çekmesini bilen-burjuvazinin eline geçti. 18 ve 19'uncu yüzyıllarda Ba-

tı Avrupa'sında yapılan bütün ayaklanmalarda işçiler, ön safta vuruştukları hâlde, sonunda yönetimi hep burjuvaya kaptırdılar.

Yönetim, bir azınlığın eline geçince, çoğunluk elbette kendisini güvende görmez. Yasa dışı grevler, Avrupa ekonomisini altüst etmeye başladı. Ekonomiyi ve yönetimi kurtarmak için, burjuva ve soyluların oluşturduğu iktidar, işçi sınıfına GÜVENCE vermek istedi ve bundan GREV-LOKAVT özel hukuku doğdu. Burjuvazi demek istiyordu ki, "Ben sana bir haksızlık etmeye kalkarsam, sana kendini savunma hakkını da tanıyorum; rahat et!" işte, devlet tefekkürüne ve temel kaynaklarına ters düşen grev ve lokavt müesseselerinin doğmasına yol açan zorunluluğun kabataslak ve özet gerekçesi...

Böylece hukuk, "Bizzat ihkak-ı hak", yani, kişinin -kendi başına- hakkını ele geçirme teşebbüsü ile kişinin, bir başka kişi ile kozunu paylaşması demek olan "düello"yu yasaklarken, işverenle işçilerin düello etmelerine cevaz vermiş oldu.

BİZDEKİ DURUM

Bizdeki durum, hiç de böyle değildir. Ne toplum, sınıflara bölünmüştür ve ne de toplumda bir sınıf çatışması vardır. Memleketimizde işçiler, çoğunluk değil, azınlık hâlinedirler. Bugün sendikalara kayıtlı işçi sayısının üç milyona bile varmadığı ortada-

dır. Sendikalar, Batı'da olduğu gibi, yasa dışı başkaldırmalarda dökülen kanların üstüne temel atmamış, tersine hükûmetin teşviki ve yardımlarıyla kurulmuştur. İktidar, bir azınlık sınıfının elinde değil, millet tabanının hücrelerine kadar uzanan tam bir çoğunluğun elinde olduğuna göre, hiçbir zümreye veya topluluğa güvence vermek zorunda değildir. Nasıl fertleri ve öteki toplulukları arasındaki anlaşmazlıkları mahkemeler ve hakem kurulları yolu ile çözüyorsa, işçi ve işveren arasındaki anlaşmazlıkları da bu yolla ve pekâlâ çözebilir.

Güçlü ve adaletli devlet anlayışı ile, grev-lokavt hakkını yan yana getirmek mümkün değildir. Grev ve lokavt hakkı, devletin kendi adaletinden şüphe etmesidir. İşte bu yüzden Demokrat Parti iktidarı, işçiyi, işverene karşı korumayı benimsemiş, fakat bunların kendi hesaplarına çatışmasını şiddetle reddetmiştir. Her hukuk müessesesi, toplumun bir ihtiyacına karşılıktır. Hâkimiyeti, kesin biçimde çoğunluğun emrine vermiş bir rejimde, bazı topluluklar için özel hukuk yaratmanın yeri ve anlamı yoktur.

BUGÜNKÜ DURUM

Bugün sendikalar, "Toplu sözleşmelerle, emek piyasasını yaratıyorlar. Böylece, ekonomiye hem katkıları, hem müdahaleleri vardır. Piyasayı tesir alanlarının içine çekmişlerdir.

Atatürk'ün benimsediği, karma ekonomi prensibi, günümüzde de gelişerek sürüyor. Hükümetler, plan amaçlarına uygun olarak piyasayı sürekli olarak denetliyorlar. Ancak hemen söyleyeyim ki, emek piyasası, bu denetlemenin dışında kalmıştır. Oysa emek, "malîyet" in en önemli unsurlarının başında gelir. Bu piyasanın devlet denetimi dışına çıkması, güdümlü ekonominin başarısızlığına yol açabilir, arz ve talep dengesinin kurulmasını güçleştirebilir, dış mallarla rekabeti zorlaştırabilir ve daha saymakla tükenmeyecek sakıncaları vardır.

Hele para piyasasının dengesini kaybettiği, enflasyonun hızlandığı dönemlerde ekonominin yaşaması veya çökmesi, emek piyasasını yönetenlerin idrakine ve insafına kalmıştır. Bu piyasanın devlet denetimi ve düzenlemesinden çıkması, özellikle gelişmekte olan ülkeler için, son derece kritik bir konudur.

Devlet açısından emek piyasasının ehemmiyetine böylece işaret ettikten sonra, sendikalarımızın bugünkü sosyal ve ekonomik fonksiyonlarına bir göz atalım ve önümüze düşen gerekleri, bilim, deney ve akıl yolu ile değerlendirelim.

SENDİKALARIN SOSYAL TESTİRLERİ

Bir kısım sendikaları içine alan bir konfederasyonun, ülkemizde "sınıf mücadelesini amaçladığını" açıkça söyler-gezer hâle gelmesi karşısında, anayasal

kuruluşların, basının, adalet cihazının ve hükûmetin, nerede olduğunu sormak zorunda kalıyorum. Toplum hangi gevşekliği taşımış olursa olsun, Anayasamız, sınıf mücadelesine karşıdır. Ceza Kanunu'muz, bu yoldaki bütün çalışmaları ceza tehdidi altına almıştır. Fakat öyleyken, turalım 1 Mayıs Bayramı'nda Taksim Meydanı, Kremlin Meydanı'na döndürülebilmektedir. Türk bayrağı yerine kırmızı bayraklar dalgalandırmakta, Marks'ın, Lenin'in, Stalin'in resimleri göklere çıkarılmakta, "Bu kan denizinin üstünde kırmızı bir güneş doğacak" yazılı bir bayrak, başlar üstünde taşınabilmektedir.

Dahası, bu konfederasyon başkanının konuşmasını sık sık kesen sloganların, milletin bütünlüğünü parçalamaya yönelik olmasıdır. Yabancı bir ülkenin desteğinde kurulan ve yabancı ülkelerde, Türkiye'yi parçalamayı amaçlayan -sözde Türk-Komünist Partisi için özgürlük isteyenler, daha doğrusu isteyebilenler, acaba kimden cesaret almaktadır? Bu, bütün unsurlarıyla noksansız teşekkür etmiş ağır suçun takipçisi olmak durumunda bulunan hükûmet başbakanının ağzıyla, "Toplantının sükûnet ve başarı ile sonuçlandığını" nasıl söyleyebilir? Eğer söylüyor, söyleyebiliyorsa, bu hükûmet, "Cumhuriyet Hükûmeti" vasfını koruyabilir mi? Anayasa karşısındaki meşruiyeti ne olur?

İktidar partisi, hiçbir teşekkürle organik bağı olmadığını söylerken, partisinin 25 milletvekilinin Tak-

sim mitingine gösterişli bir topluluk hâlinde katılmasını nasıl izah edecektir? Sadece CHP'ye bağlı milletvekillerinin toplantıya katılması, toplantının partiler arasında sadece CHP tarafından desteklendiğini ortaya koymaz mı? Hele, mitingde söylenen sloganlar, taşınan pankartlar, yurdumuzu kasıp kavuran anarşistlerin sözlerinin tıpkısı olduğuna göre, anarşinin kaynağını uzaklarda aramak, gaflet olmaz mı?...

Açık söylüyorum: Bir süreden beri memleketimizde ihtilal provaları yapılmaktadır. Her seferinde hükûmetler, durumun vahametini görmezden gelerek tehlikeyi savuşturacaklarını sanmışlardır. Bir avuç militanla hükûmetlerin başedememesi, ya yönetenlerin ehliyetsizliğini, ya da düzenin yanlış kurulmuş olduğunu gösterir. Ancak her ikisi de, meşru mazeret vafında değildir; ya ehliyetlisi iş başına gelir, ya düzenin aksayan noktaları düzeltilir... Başka seçeneğimiz kalmamıştır.

BİR AVUÇ MİLTAN

Şimdi, toplumu ve devleti böylesine tehlikeli bir maceraya sürükleyenleri, niçin, "Bir avuç militan" olarak gördüğümü anlatacağım.

Ülkemizde, bir buçuk milyona yakın sendikalı işçi var. Bunların üçte ikisinden fazlası Türk-İş Konfederasyonuma bağlı, üçte birine yakın bir bölümü de DİSK Konfederasyonu'nda toplanmış. Türk-İş, anaya-

sa çizgisinde bir konfederasyon. Atatürk temellerine bağlı. Siyasal ve sendikal felsefesiyle DİSK'in karşısında yer almış.

DİSK, yöneticilerinin çeşitli vesilelerle açıkladıkları fikirlere göre, Marksist kökenli, sınıfsal bir örgüt. Seçimlerde, kendisine şemsiye olabilecek partiyi destekliyor, politik amaçlı grevler yapıyor, bazı kanunların parlamentodan çıkınmaması için genel greve gidebiliyor, her yılın 1 Mayıs'ında Taksim Meydanı'nı, Moskova'nın Kızıl Meydanı'na çeviriyor.

Bizim gibi bir ülkede yarım milyon işçi, Marksist ve Moskova yanlısı ise, bu bir felaket olur. Çok şükür ki durum böyle değildir ve böyle olmadığı da, Taksim mitinginde bir kere daha görülmüştür. Koparılan kocaman yaygaraya karşılık, konfederasyonun Taksim'e getirebildiği insanlar, meydanı bile dolduramadılar. Hem de bu insanların 20 bini emniyet görevlileri olduğu hâlde!... Gelenler, kendilerine görev verilenlerle, işinden, ekmeğinden olma korkusu ile kerhen gidenlerdir.

İstanbul'un temizlik amelesi, eski ve yeni belediye başkanlarının, sendika başkanının katıldığı bir toplantıya nasıl gitmezlik edebilir? Bu, ekmeğin parasından sürüklenen kimselerin evlerine döndükleri zaman yaptıkları konuşmalar ve dostlarına anlattıkları üzüntüler bugün herkesin bildiği bir şeydir.

Nitekim konfederasyonun başkanı, ertesi günü, Hürriyet gazetesine verdiği özel demeçte: "DİSK, sen-

dikal bir örgüttür. DİSK üyesi sendikalar da esas olarak, siyasal inançları aynı olduğu için değil, ekonomik çıkarları aynı olduğu için bir arada bulunurlar" diyor. Böylece DİSK başkanı, sendikalar arasında siyasal inanç bütünlüğü olmadığını, fakat bir çıkan, bütünlüğü etrafında toplandıklarını açıkça ortaya koymuş bulunuyor.

Benim de kanaatim odur. Sendikalarda sınıf mücadelesi sloganı etrafında toplanmış birkaç yüz militan, ancak vardır. Bütün gürültüyü koparan, kitleleri, kendileri gibi düşünüyormuşçasına gösteren, Türk işçisi adına akıl almaz demeçleri veren hep bu bir avuç militandır. Ancak vakit geçirmeden bu militan güçlerin önü kesilmezse, tehlikenin, felaket noktasına kadar yürüyeceğini benim gibi herkes görebilir. Söylendiği gibi hükümet, bu militanlardan yana değilse, bu macera heveslileri bir haftada hizaya getirilir. Militanları, içine sızdıkları kitleden dikkatle ayıklamak lazımdır. Sadece, bunu yapacak bir hükümete ihtiyacımız vardır.

MEŞRUIYET HER ŞEYİN TEMELİDİR

Evet, meşruiyet her şeyin temelidir, hatta ihtilalin!

Marks'ın, sınıf ihtilali için koyduğu gerekçeye bakınız; "Burjuva, işçi çoğunluğunu eziyor ve haklarını çalıyor. Orta sınıf erimekte ve işçi sınıfı hâline dönüşmekte. Toplumun çok büyük bir çoğunluğu, küçük bir azınlığın zulmü ve baskısı altına düşmüş. Çoğun-

luğun baş kaldırması ve kendisini ezenleri alaşağı etmesi haktır.”

Marksiz'min ihtilal fetvası budur. Eğer böyle bir toplumda yaşasaydım, ben de ihtilalcilerle beraber olurum. Çünkü meşruiyetin kaynağı çoğunluktur.

Türkiye’de sınıf mücadelesi yapmak isteyenlere soruyorum: Türkiye’nin nüfusu kaç milyon, işçisi kaç milyon?... İşçisi, nüfusunun yüzde kaçıdır? Hatta Marks’tan daha cömert davranayım ve toprak işçilerini de sanayi işçileri üzerine koymalarını kabul edeyim; kaç milyon çıkarabilecekler ve çıkardıkları bu miktar, Türkiye nüfusunun yüzde kaçını olacak? Marksın şiddetle reddettiği lümpen proletaryayı (ayak takımını), Marksizme platonik olarak gönül vermiş aydınları da bu buldukları rakama eklesinler; nüfusun yüzde kaçını oluşturdular?... Bu rakam taş çatlasa yüzde onu geçmez!...

O hâlde?... O hâlde nasıl bir sınıf mücadelesine koşulmuşlardır! Bir ülkenin yüzde onu, yüzde doksanının üstünde kayıtsız şartsız bir hâkimiyet kuracak ve hiç kimseye hesap vermeden yüzde doksanın ensesinde boza pişireceklerdir, öyle mi?... Karl Marks bile böyle düşünenleri herhâlde siyasi nesebinden silerdi.

PIYASA

Ekonomi, küstümotu gibi hassas bir varlıktır; biraz dokundunuz mu, hemen yapraklarını büzer. Bu

yüzden, daha önceden hazırlanmış kanallar içinde serbestçe gelişmesini sağlamak lazımdır. Atatürk, karma ve güdümlü ekonomisi ile bu kanalları sağlıklı hazırlamıştır. Bu kanallar içinde geliştikçe ona dokunulmaz; ancak şu veya bu sebeple kanalların bazı yerlerini zorlamaya başlarsa, zorladığı noktalarda toplum yararına müdahale zorunlu olur.

Piyasa, ekonominin barometresidir. Hassas olduğu kadar canlıdır. Burada toplumun nabızı çarpar. Devlet adamı, bu nabızı elinde bulundurarak yönettiği toplumun, içinde bulunduğu şartları öğrenir. Ona göre tedbir alır, ona göre geleceğin hesaplarını yapar.

Piyananın nabızı, ancak duyulacak kadar hafif vurmalıdır. O zaman işler yolunda gidiyor demektir. Nabız hızlandı, atış sayısı yükseldi mi bir hastalık var demektir. Bugün piyananın nabızı budur; hem telaşlı, hem hızlı çarpıyor...

Bir yandan, döviz darlığı yüzünden yedek parça ile ilkel madde getirememek ve böylece ya makineleri durdurmak, ya da kapasiteyi düşürmek, bir yandan toplu sözleşmelerle her yıl yükselen işçi ücretlerinin maliyeti arttırmasının sakıncalarını gidermek, bir yandan enerji yokluğu, bir yandan genel grevler, politik grevler, velhasıl piyasa çeşitli baskıların altında yaşıyor. Enflasyon korkusunun getirdiği sorunlardan başka, devletin aldığı bazı kararlar ve hazırladığı bazı vergi tasarılarıyla doğan huzursuzluk, anarşik ortamın ekonomiye yansıma-

lan, istikrarlı hükûmetlerin yokluğu vb... çeşitli tesirler, piyasayı demir pençesine almış...

Hele, iki dönemden beri seçim sandıklarından tek başına bir iktidar kuracak partinin çıkmaması ve sürekli olarak koalisyon hükûmetleriyle yürütülen işler ise, bütün bu engellerin kaynağı olduğu için piyasa bir ucundan politikaya bulaşmış, böylece içinde yaşadığımız ekonomik huzursuzluk ortaya çıkmıştır.

Alınacak tedbirler, verilecek kararlar bellidir ama, bu tedbirleri alacak, bu kararları verecek güçte hükûmetler yoktur. Koalisyon hükûmetlerini oluşturan partiler, seçim öncesi halka verdikleri sözleri tutmuş olmak için bütçelere taşınamayacak yükleri getirmişler, sürekli açıklarla devletin mali kaynaklarını işlemez hâle koymuşlardır. Bugün, koalisyonu gerektirmeyen yeni parlamento aritmetiğine ihtiyacımız var. Bu aritmetiği bize nisbi seçim getiremez. Toplumdaki fikir tonlarını parlamentoya yansıtmak uğruna, parlamento kendi içinden hükûmet çıkaramaz hâle düşürmek, aklın alacağı iş değildir. Toplumun bütün kesimlerinde olduğu gibi, burada da Anayasa'dan ve seçim kanunlarından kaynaklanan buhranlar olduğunu gözümüzle görmekteyiz.

TOPLUMUN HABERLEŞME ORGANLARI

Toplumun haberleşme organları dediğim zaman, bu deymi burada dar anlamıyla kullanıyorum ve sa-

dece “Günlük Haberleşme Organları”nı yani, günlük gazetelerle, radyo ve televizyonu ele almak istiyorum. Çünkü, toplumun günlük hayatı, uğultudan, çığlığa kadar bu organlara yansır. Bu organlar iyi çalışıyorsa, demokratik düzen içindeki bir devlet adamının yolu- nu, büyük bir projektör-sürekli olarak- aydınlatıyor, demektir. Böyle bir ortamda devlet adamına düşen iş, birtakım düğmelere basıp devlet güçlerini -bu aydınlığın altında- harekete geçirmekten ibaret kalır.

Gerçi, haberleşme organlarının ilki ve böylece anası olan GAZETE, ilk defa, devletin kendisini halka anlatmak, daha doğrusu, halk ve devlet ilişkisini kurarak yönetimi kolaylaştırmak ihtiyacından doğdu. Ünlü Roma İmparatoru Sezar, İmparatorluk Senato’sunun aldığı kararları ve yaptığı çalışmaları halka duyurmak için “Acta Senatus” adlı bir duvar gazetesi yayımlayarak işe başladı ve işte bu girişim, bugünkü günlük gazeteleri doğurdu.

Görülüyor ki Sezar’ın gazeteye verdiği görev, KAMUOYUNU YANSITMAK değil, KAMUOYUNU OLUŞTURMAK’tır. Halkı, imparatorluk tefekkürü içinde birleştirmeyi hedef tutuyordu... Fakat çok geçmeden, yönetimin -halkın düşüncelerini bilmek açısından- karanlıkta olduğunu fark etti ve halk arasında olup bitenleri yansıtan bir başka gazete daha çıkardı: “Acta Diurna”. Böylece, yöneticiye yolunu iyice görebilmesi için, bir projektör vermiş oldu. İşte -o gün bugün- birtakım rejimlerde gazeteler KAMUOYU OLUŞ-

TURMAK, birtakım gazeteler de **KAMUOYU YANSITMAK** için çıkar oldular.

İlk bakışta bu, gereksiz gibi görünebilecek tafsilatı vermemin sebebi, günümüzde, bazı gazetelerle radyo-televizyon gibi haberleşme araçlarının **KAMUOYU OLUŞTURMAK** gibi bir görevi yüklendiklerini sanmaları ve bu istikamette yayın yapmalarıdır.

İlk haber gazetesi **ACTA DIURNA**'nın çıktığı günden bu yana bini aşkın yıl geçti ve köprülerin altından çok sular aktı; bugün haberleşme organları içinde yaşadıkları rejime göre yerlerini çoktan buldular. Parlamenter demokrasi rejimlerinde yaşayan gazeteler kendilerine, "kamuoyunu yansıtma" görevini seçerken, komünizm ve faşizm gibi totaliter sistemde yaşayan ülkelerin gazeteleri de "kamuoyunu oluşturma" görevine sahip çıktılar.

Bu, başka başka biçimde yer alışı anlamı açıktır. Demokratik parlamenter rejimde devlet, kamuoyunun isteklerine uygun bir yönetim izler; totaliter sistemde ise devlet, kamuoyunu kendisi gibi düşünmeye zorlar. Kamuoyunu yansıtan devletin de kamuoyunu yansıtan basına ihtiyacı vardır; kamuoyunu kendi düşünce biçimine göre zorlayan, kendi anlayışına göre oluşturan basına ihtiyacı olması doğaldır.

ÜLKEMİZDEKİ BASIN ÇIKMAZI

Bugün ülkemiz, 1961 Anayasası ile yöneltildiğine ve bu Anayasa, -kişilere ve kuruluşlara- sonsuz dene-

bilecek özgürlükler tanıdığına göre, demokratik parlamenter sistemin, en geniş boyutları içinde yaşıyoruz demektir. Böyle bir ülkenin haberleşme organlarının - rejim yapısının bir zorunluluğu olarak- KAMUOYUNU YANSITAN bir sistem içinde işlemesi icap eder.

Oysa durum, hiç de böyle değildir. Basınımızın büyük bir bölümü, ayrıca radyolarımız, televizyonumuz, -yaptıkları yayınlarda olsun, sayfalarında ve saatlerinde işledikleri yorum ve açıklamalarda olsun- kendilerini KAMUOYUNU OLUŞTURAN organlar olarak ilan ediyorlar. Bu, her türlü kuşkuyla ve tereddüde kaynak olabilecek şaşırtıcı bir sonuçtur! Özgür bir insanın, tutsak bir insana özenmesi ne kadar şaşırtıcı ise, kamuoyunu yansıtan bir basın olmak dururken, kamuoyunu oluşturan bir basın olmayı tercih etmek de o kadar akıl almaz bir iş olur.

Böyle bir tutum, yani, kamuoyunu yansıtmak varken, kamuoyunu oluşturmak görevini yüklenmek, rejimin yapısına ters düştüğü gibi, bu organların gerçek çıkarlarına da ters düşer. Çünkü, haberleşme organları, yalnız parlamenter demokrasi ile yönetilen ülkelerde DÖRDÜNCÜ KUVVET'tir. Dördüncü kuvvet sayılmasının sebebi, haberler karşısında tarafsız kalması, yalana başvurmaması ve bu tutumu ile devletin, yasama, yürütme ve yargılama organları üzerinde eleştiriler yaparak, toplumda olup biten adaletsizlikleri, yanlışları, saptırılmış uygulamaları kamuoyu önüne

koymasıdır. Bu yüzden, devlet yapısı dışında kalmışlar ve BAĞIMSIZ KURULUŞ HAYSİYETİNE kavuşmuşlardır. Güçlerinin kaynağı, TARAFSIZLIKLARIDIR.

Oysa bu organlar, kamuoyu oluşturmaya başlar başlamaz, önce tarafsızlıklarını yitirirler, sonra devletin bir parçası hâline gelirler. Böyle bir haberleşme kuruluşu, DÖRDÜNCÜ KUVVET değil, DEVLETİN MEMURUDUR. İster bugünkü devletten yana kamuoyu oluştursun, ister gelecekteki bir devletin kamuoyunu oluşturmaya çalışsın, fark etmez; haberleşme organı olarak, ÖZGÜRLÜĞÜ REDDETMIŞ ve devletin bağımlı bir MEMURU olmayı kabul etmiş olurlar.

Fakat şu garabete bakınız ki bugün Türkiye'de basın ve radyo-televizyon, kendilerine anayasa ile tam bir özgürlük ve bağımsızlık tanınmış olmasına rağmen, dördüncü kuvvet olarak görev yapmaya değil, devletin memuru olmaya şiddetle özenmektedir. Kendi kalemleri ve kendi ağızlarıyla görevlerinin, KAMUOYU OLUŞTURMAK olduğunu yazıyorlar ve söylüyorlar.

TELEVİZYONDAN BİR HAZİN ÖRNEK

Bir süre önce, televizyonun yurdumuzda kuruluşu yıldönümü münasebetiyle yapılan bir haber-röportajda hem sunucu, hem konuşmacı, televizyonumuzun KAMUOYU OLUŞTURMASI GÖREVİNİ tam anlamıyla yapamadığını yana yakıla anlatıyor, fakat giderek bu

konuya ağırlık verileceği tesellisi ile programı kapatıyordu; şaşım kaldım! Ya bu sunucu ve konuşmacı hangi rejimde yaşadığını ve nereden konuşmakta olduğunu bilmiyor, yahut görevlerinin ne olduğunu yanlış bellemiş. Doğrusu, her iki ihtimali de kendilerine yakıştırmak istemedim ama, üçüncü bir ihtimal aramaya da gönlüm razı olmadı.

Bazı büyük gazetelerimizin başyazılarında da bu kamuoyu oluşturmak görevinin savunulduğuna sık sık rastladığımı hatırlıyorum. Bugünlerde, bu görevlerin - özendikleri ölçüde- yapamadıkları için onlara hayıflanmak, bana da acı acı gülmek düşüyor.

Şimdi asıl soruna geliyorum: peki, bu niçin böyle? haberleşme organlarımızın büyük bir bölümü, neden, devrimci dedikleri şehir eşkiyasının yanı başına çömelmiş, neden öteki bölümü, adı komandoya çıkan birtakım örgütlenmiş kanunsuz güçlerin başarısı için duaya çökmüştür? Bunları arkalamanın suç olduğunu, elbette bu gazeteler pekâlâ ve çok iyi biliyorlar. Öyleyse, bu bölünmeye ve yurttaşları bölmeye nasıl razı olabilmektedirler?

Açık bir deyişle ama kabataslak belirteyim: bir bölümü, Marksizm'in ticaretine oturmuşlar, bir bölümü, faşizmin esnaflığına heveslenmişler ve arada kalan birkaç büyük gazete de -tarafsız yayın olmak telaşı ve meslek dayanışması mazeretiyle- orta yerde sıkışıp kalmışlardır. Açıkça görünen budur; ancak bunun, saymakla

tükenmeyecek kadar pek çok sebebi olduğunu, benim gibi herkes de bilmektedir.

Söyledim, yine de söyleyeceğim; Hürriyet, hürriyetlerin tahribi için kullanılamaz; basın hürriyeti de hürriyetlerin suiistimaline siper olamaz. Bugün Türkiye'de basın özgürlüğü, tam anlamıyla bir buhran geçiriyor; tıpkı yukarda saydığım öteki kuruluşların geçirdikleri gibi...

Güçlü devletten yoksun, laubali ve gevşek. Bugünkü yönetim, haberleşme organlarımızı tam bir SORUMLULUK ve GÖREV buhranına düşürmüştür. SORUMLULUK fikri tümüyle bir kenara itilmiş, GÖREV anlayışı tam bir anarşiye sürüklenmiştir. Herkes kendi türküsünü çağırmakta ve kendi sesiyle sarhoş olmaktadır. Ismarlama elbiseye, fakat konfeksiyon fikre meraklı aydınlarımız, basın ve yayında köşeleri ve dönemeçleri tutmuşlar, patronlarına, sürüm cazibesi şekerini göstererek, kendi hazırlop fikirlerinin stratejisini, bulundukları haber organlarına uygulamasını becermişlerdir.

Görülüyor ki basınımızdaki buhranın kaynağı da ne sosyal, ne ekonomiktir. Tersine buhran, bütün çıplaklığıyla politik eğilimlerden ve politikamızın çalkantılarından kaynaklanıyor.

SIYASİ PARTİLER

Toplum çalkantılarının en büyük ölçüde yansıdığı sosyal mihraklar, siyasi partilerdir. Partiler, sosyal

çalkantıları, kendi düşünceleri açısından değerlendirip yansıtukları için, önce düşüncelerini tanımakta fayda vardır...

Partilerimiz, sağdan sola, bir fikir yelpazesine yerleşmiş görünmektedirler. Ancak bu görüntü, oldukça aldatıcıdır. Batı ülkelerinin siyasi partileri, ekonomik görüşleriyle birbirlerinden ayrıldıkları ve sağdan sola sıralandıkları hâlde, bizim partilerimizin ekonomik görüşlerinde bir temel fark bulmak oldukça zordur. Turalım, aşın sağ düşünceyi yansıttığı ileri sürülen Saadet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi ile, sol düşünceyi yansıttığı ileri sürülen Cumhuriyet Halk Partisi arasında, yüzeyde, ciddi bir ekonomik görüş aykırılığı görmek oldukça zordur. Diyelim ki CHP, memleketin ekonomik ve sosyal kalkınması için “halk sektörü” ve “köykent” mi teklif ediyor, MHP’de bunların adı, “tarım kentleri” ve “millet sektörü”dür... Ama bunlar, ekonomideki bu yakınlığa rağmen, birbirlerinin karşısındadırlar; biri diğerine “faşist”, öteki “komünist” demekle sakınca görmez.

Yine en sağ uçta gösterilen MSP’nin CHP ile koalisyonla girdiği günlerde ekonomik açıdan herhangi bir anlaşmazlığa düştüğünü hatırlamıyorum. Fakat bu iki parti de birbirlerini “sağcılık”, “solculuk”la şiddetle suçlamaktadırlar...

Merkez partisi görünümünde olan Adalet Partisi’ne gelince, bu partinin de muhafazakâr bir ekono-

mik görüşü olduğu söylenemez. Tersine bu parti, kendisini sol bir parti ilan eden CHP'nin cesaret edemediği bir çok sosyal ve ekonomik reformları başarmıştır. Toprak Kanunu'nun çıkarılması ve uygulamaya konulması, işletme vergisi ile lüks tüketim maddelerini denetim altına alması, taban fiyat politikası ile üreticiyi desteklemesi, Sosyal Sigorta kapsamını genişleterek BAĞ-KUR'u kurması, 65 yaşını geçmiş kimsesiz vatandaşları devlet aylığına bağlaması, şoförleri, araba sahibi olabilmeleri için krediye kavuşturması hep bu partinin icraatıdır. Bu sebeple, bu iki parti arasında, yüzeyde, bir ekonomik görüş ayrılığı olduğu söylenemez. Ama bu partiler de birbirlerini amansız biçimde sağ ve sol olmakla suçlamaya devam ediyorlar...

Bu, parlamentoda grupla temsil edilen belli başlı partilerimiz arasında gözle görülür bir ekonomik uçurum yoksa, bunları amansız biçimde birbirlerinin karşısına getiren dinamik nedir?...

Ben söyleyeyim: Bugün Türkiye'de mevcut düzeni korumak isteyen partiler vardır, mevcut düzeni değiştirmek isteyen partilerde vardır. Ve kavga buradan kaynaklanmaktadır:

Kimdir düzeni korumak isteyen partiler, kimdir düzeni değiştirmek isteyen partiler?... Bunların kimler olduğunu -çok şükür- bugün en sade vatandaşımıza kadar herkes biliyor. "Bu düzen değişmelidir" sloganı,

parlamento kürsülerinden, gazetelere ve evlerimizin duvarlarına kadar her yerde söylenmiş, yazılmıştır. Düzeni değiştirmek isteyen partilerimizin parlamento-daki temsilcisi, bugün iktidar partisi olmuştur...

Bazı vatandaşlarımız, belki bu partinin beş aydan beri * iktidarda olduğunu, düzeni temelden değiştirecek hareketleri görülmediğini söyleyeceklerdir. Ben, kendilerine şunu hatırlatayım: çekildiğim köşemden olup bitenleri görmekteyim. Özellikle Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığı yolu ile programlarını nasıl yürürlüğe koyma çalışmaları içine girdiklerini biliyorum. Öteki bakanlıkların da Halk Partisi programı istikametinde hazırlıklar içinde olduğu bellidir. Ve belki, bütün bu çalışmaların gölgelemek için parti liderinin 2 Nisan 1978 günü yaptığı konuşmada: "CHP'nin demokratik sol görüşünün kaynağı Marksizm değildir (...) sosyal demokrat hareket, temelde Marksist kökenlidir. Fakat CHP sosyal demokrat değil, demokratik sol bir partidir" sözlerini söylemesi, sadece ilerdeki çalışmaları sislemek içindir.

Çünkü, programında açıkça Marksizm'i amaçlayan bir partinin lideri, yandaşlarına göz kırpmadan, programına bu ölçüde aykırı sözleri söyleyemez. Söylediği an tepetaklak olur, tepetaklak olmazsa, parti yoktur!

* Bu yazı dizisi, Mayıs 1978'de hazırlandı.

CHP'nin, daha üç yıl önce kurultayından geçmiş ve yayınlanmış programını dikkatle okudum. İtiraf ederim ki, ilk okuyuşumda hemen hiçbir şey anlamış sayılmam. Dumanlı bir üslup içinde kaleme alınmış maddelere serpiştirilmiş bazı terimlerin gerçek anlamlarını bilmedikçe maddelerden de, programın bütününden de doğru bir sonuç çıkarmak mümkün değil... Çoğu, sosyalist öğreti kökenli olan bu terimlerin anlamlarını araştırmak zahmetine katlandım. O zaman, her şey apaçık ortaya düştü: CHP, programıyla, Marksist'tir ve Türkiye'de bir Marksist düzen kurmaya karardır.

Biraz sabrınızı suiistimal edeceğimi biliyorum ama -maalesef başka çaresi yok- CHP programından sadece bir maddeyi birlikte gözden geçirmeye katlanmanızı rica ediyorum. "CHP, parti içi eğitim çalışmalarını el kitabının 21. Sayfasından, DEVRİMCİLİK'le ilgili şu paragrafı birlikte okuyalım:

"Çağımızda gelişmenin gereği olan sanayi devrimini bunalıma yol açmaksızın hızlandırırken, bu devrimin de ötesindeki ve çağdaş uygarlık düzeyinin üstündeki üretim biçimine ve ilişkilerine toplumu önceden hazırlamaya, zorunlu olmayan evreleri bilimsel, teknolojik ve siyasal atılımlarla aşarak o yoldaki toplumsal dönüşüm sürecini kısaltmaya çalışır. Bu amaçlara yönelen devrimciliği, sürekli demokratik halk devrimciliğidir."

Tam bir Marksist düşünce ve terminolojisi ile kalem alanan bu paragraf, Marksizm'i iyi bilmeyen bir insan tarafından tam manasıyla, açık-seçik kavranamaz. İtiraf ederim ki ben de kavrayamadım. Fakat, "Birleşik gelişme yasası", "Toplumsal dönüşüm süreci", "Sürekli devrim teorisi" gibi tabirlerin ne anlama geldiklerini öğrenince iş kolaylaştı.

Önce CHP devrimci olarak Türkiye'de ne yapmak istiyormuş, onu madde madde yazalım:

1- Sanayi devrimini bunalıma yol açmaksızın hızlandırmak.

2- Sanayi devriminin de ötesinde ve çağdaş uygarlık düzeyinin üstündeki üretim biçimine ve ilişkilerine toplumu önceden hazırlamak.

3- Zorunlu olmayan evreleri (merhale) bilimsel, teknolojik ve siyasal atılımlarla aşmak.

4- Toplumsal dönüşüm sürecini kısaltmak.

5- Bu hedefleri amaçlayan devrimciliğin adı, sürekli demokratik "Halk Devrimciliği"dir...

1- Sanayi devrimini buhrana düşürmeden nasıl hızlandıracağız? Bunun, bir tek yerde reçetesi vardır, o da Karl Marks'da. Marks diyor ki; "Kapitalist ülkelerde sanayi planlı bir gelişme içinde olmadığı için, bir zaman gelir ki, üretim çoğalır, tüketim azalır, bu yüzden sanayi buhranı kopar. Sosyalist ülkelerde üretim de tüketim de planlı olduğu için, bu rejimde sanayi buhranı olmaz..." Bunu öğrendikten sonra, artık CHP'nin sa-

nayi devrimini, buhrana düşürmeden nasıl hızlandıracığını biliyoruz; Marksist ülkelerde olduğu gibi, üretimi de tüketimi de planlayacak...

2- Peki, CHP'nin toplumu önceden hazırlayacağı, "çağdaş uygarlık düzeyinin üstündeki üretim biçimi ve ilişkileri" nedir? "Çağdaş uygarlık düzeyi" Atatürk'ün hedef aldığı muasır Avrupa medeniyeti ise onun üretim biçimi ve ilişkileri de özel mülkiyete dayalı üretim biçimi ve ilişkileridir. Böyle olduğuna göre, "Bunun üstündeki üretim biçimi ve ilişkileri" de elbette "Marksist üretim biçimi ve ilişkileri" olacaktır. Başka türlü anlaşılmasına imkân var mı?...

3- "Zorunlu olmayan merhalelerin" ne demeye geldiğini kolayca kavrayamazsınız. Çünkü klasik ekonomi ve sosyoloji, her toplumsal ya da ekonomik merhalenin tekâmülde bir payı olduğuna inanır. Belki tekâmül merhalesinin zamanını kısaltmak mümkündür, ama atlamak mümkün görünmez. Fakat Marksistlerin Sovyet Devrimi'nden sonra yaptıkları yoruma göre, "Diyalektik sıçramalar" vardır. Buna "Birleşik gelişme yasası" derler. Trokçi'nin yorumudur: "Tekâmülde eşitsizlik, birleşik gelişmeyi yaratır." Yani, sosyalist toplum biçimine girince tekâmül bir arada olur. Şimdi, "Zorunlu olmayan merhalelerin bilimsel, teknolojik ve siyasal atılımlarla nasıl başarılabileceği, sanırım anlaşılmıştır.

4- “Toplumsal dönüşüm sürecini kısaltmak, toplumun, komünist toplum hâline gelme süreci kısaltılacaktır. Bunun, açıklamayı gerektiren bir yanı var mı?

5- Yukarıda anlattığım hedeflere Cumhuriyet Halk Partisi, “Sürekli demokratik halk devrimciliği” ile ulaşacağını söylüyor. Bunun ne demeye geldiğini yine Troçki’den öğrenelim. “Sosyalist devrim, ulusal arena- da başlar, uluslararası arenada gelişir ve dünya arena- sında tamamlanır. Böylelikle sosyalist devrim, kelime- nin daha yeni ve daha geniş manasıyla, “sürekli dev- rim” olur. Buna ayrıca bir söz eklememe gerek var mı?...

Şimdi sanırım, parlamentoda grubu bulunan partilerden üçünün neden bir yana, CHP’nin bir başına neden öteki yana geçtiğini herkes daha kolaylıkla anlayacaktır. Komünizm tehlikesine karşı milliyet- çî cephe... Milliyetçî Cephe demek, enternasyonal ol- mayan cephe demektir. Cumhuriyet Halk Partisi, bu programın sahibi bulunduğu sürece, demeçleri ne olursa olsun, icraatı hangi çizgiden giderse gitsin, va- tandaşa güven vermeyecek ve komünizme razı olma- yanlar Cumhuriyet Halk Partisi’nin karşısında ister istemez birleşeceklerdir. Ben, CHP programından bu DEVRİMCİLİK maddesini cımbızla arayıp çıkarma- dım; programda bunun gibi Marksist terminoloji ile yazılmış pek çok madde var, dileyen bakabilir... “Toprak işleyenin, su kullananın” sözü, CHP’nin bu-

günkü liderinin genel sekreterliği zamanında söylenmişti. Dün akşam (11.5.1978) notlarımı hazırlarken televizyonun 20.30 haberler servisinde aynı partinin Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı aynı sözü tekrarlamaktaydı. Eğer toprak işleyenin, su kullananın ise, fabrika da çalışanın, ev oturanındır! Ama Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı'nın -partisinin felsefesi içindepek haklı olarak ilave ettiği gibi, "sadece toprağı işleyene, suyu kullanana vermek ve onu bir yük altına koymak yetmez, bunları kardeşçe işleyecekleri kooperatifleri kurmak, sudan ve topraktan köylü vatandaşları ortaklaşa yararlandırmak gerektir." Bunlar acaba, köykent projesinin yeni ayrıntıları mıdır?...

"Kalmasın âlemde Rabbim. Hiçbir hakikat nihan". Çok şükür bugün Türkiye'de her şey ortadadır, gözler önündedir, olaylar, sebepleri ve neticeleri ile aşikârdır.

Yukarıdaki fikrimi bir kere daha tekrarlayalım: Şimdi sanırım, parlamentoda grubu bulunan partilerden üçünün neden bir yana, CHP'nin -tek başına- neden öteki yana düştüğünü herkes kolayca anlayacaktır: KOMÜNİZM TEHLİKESİNE KARŞI MİLLİYETÇİ CEPHE... Milliyetçi cephe demek, enternasyonal olmayanların cephesi demektir. Yani, ATATÜRK TÜRKİYESİ'nin değişmez cephesi...

Bir parti lideri, programının dışına düşemez. "Sosyal demokrat partiler Marksist kökenlidir, CHP

sosyal demokrat değil, demokratik soldur” gibi aldatmaca sözler, kimseyi kandıramaz. Programını reddediyor mu, etmiyor mu?... Onu açıklasın! Türk milleti bu programın karşısındadır. Bugüne kadar oyalayıcı sözlerle aldatılmış olanlar, alınlarını avuçladıkları zaman, kimsenin kimseyi kandırmaya gücü yetmediğini herkes görecektir...

Bu açıklamadan sonra anarşinin kaynaklarını aramaya gerek kalır mı?...

ATATÜRK METODOLOJİSİNİN
AYDINLIĞINDA SEBEP VE
NETİCE

ATATÜRK METODOLOJİSİNİN AYDINLIĞINDA SEBEP VE NETİCE

Sosyoloji açısından bütün toplum mihraklarını- aileden partilere kadar- bir bir elden geçirdik ve toplumdaki huzursuzluğun kaynaklarını araştırdık...

Özetlersek, gördük ki, ekonomide bir buhran var ama bu buhran kendi bünyesinden değil, politikadan kaynaklanıyor.

Toplumda sosyal dalgalanmalar var ama, bu dalgalar huzursuzluğun ruhu olan anarşiyi besleyecek ölçüde değil...

Ailedeki baba-oğul çekişmesi, sosyal kökenli olması gerekirken, politik kökenli...

Devletle bütünleşeceği yerde, partilerle bütünleşmeye çalışan bürokrasideki huzursuzluk, organik olmaktan çok politik zorlamaların sonucu...

Mesleki ve sosyal dernekler, politika aracı hâline geldiği için tedirgin...

Sendikalarımızın bir bölümü, politik eyleme kaymış ve anarşinin sloganlarını arkalıyor.

Partilerimiz, düzeni değiştirmek isteyenlerle, düzeni korumak isteyenler olarak ikiye bölünmüş. Düzeni değiştirmek isteyenler, amaçlarına ulaşınca, Türkiye'nin ne hâle düşeceğinin hesabını yapmamış! Düzeni korumak isteyenler, laçkalaşan politik yapıyı nasıl restore edeceklerini açıklamamışlar...

İşte bu sosyal ortamda anarşi, hem içten hem dıştan körüklenerek ülkeyi bir yangın gibi sarmış... Anarşistler, polisle, birbirleriyle, halkla çatışıyorlar! Amaçları, ülkeyi güçten düşürmek, ekonomik çıkmaza sokmak, milleti zümreler ve mezhepler hâline bölmek, böylece halk ve devlet bütünlüğünü parçalayarak ülke topraklarını da parçalayacak noktaya gelmek: milleti bezdirip, usandırıp ilk gelecek düzene boyun eğmesini sağlamak!...

Bugün anarşi kendisini besleyecek sefaleti yurttan yaratıp geliştirmek için var gücü ile çalışıyor: sonra sık sık provasını yaptığı halk ihtilalini sefalet kamçısı ile gerçekleştirecek...

Fakat yine bu araştırmamız sırasında gördük ki, anarşi, organik, bünyemizden kaynaklanan tabii bir hastalık değil, dışardan sokulmuş bir mikrobun, bünyemizde tutuşturmak istediği bir yangın... Bünyemiz

sağlam olduğuna göre, bu mikropla kolayca mücadele edebiliriz. Yeter ki, bünyemizin mücadele elemanlarını harekete getirebilelim. Durum, önemlidir ama, ümitsiz değildir. Bu hastalığın kolayca hakkında gelebiliriz: ancak netice alabilmek için gerçek sebepten harekete geçmeliyiz.

GERÇEK SEBEP

Toplum mühraklarını gözden geçirirken, bir “görev ve yetki” kargaşası içinde olduğumuzu ve bunun “Hürriyet buhranı”ndan kaynaklandığını gördük. Bazı toplumsal müesseseler ve kişiler, ya girdikleri politik yörüngenin tesiriyle görevlerini ve yetkilerini aşmakta, ya da görev ve yetkilerinin gerisinde kalmaktadır. Anayasa’nın -iyi tarif edilmemiş- düşünce ve vicdan hürriyeti kavramı, toplum ve devlet kesiminde bir kargaşalık oluşturmuştur.

Her seviyede öğretim üyesinin bir bölümü, kendi siyasi kanaat ve düşüncelerini okuttuğu gençlere aktarırken, Anayasal haklardan yararlandığını ileri sürebilmiş ve böylece hem “görev” hem de “yetki”sini aştığı hâlde, kendisini arkalayan siyasi partiler bulmuştur.

Demeklerin bir bölümü, yasalarla sınırlandırılmış yetkilerini aşarak politik demeç ve eylemlere girmişler, fakat karşılarında müessir bir denetim gücü bulamamışlardır.

Sendikaların bir bölümü, sınıf kavgası ilan etmişler, parlamentonun kanun çıkarmasını engelleyen genel grevlere gitmişler, Marks'ın, Engels'in, Lenin'in, Stalin'in resimleri ve kırmızı bayraklarla toplantılar ve yürüyüşler yapmışlar, fakat bu toplantıları, yürüyüşleri, grevleri düzenleyenler, hiçbir yargı organı önünde mahkûm olmamışlardır.

Bürokrasinin her kesiminden bazı kimseler, mutlak görevleri tarafsızlık iken taraf tutmuşlar, görev ve yetkilerini aşmışlar, siyasi kanaatleri istikametinde eyleme girmişler, sadece bürokrasinin asker kesimi disiplin uygulamasını yapabilmiş, fakat öteki kesimlerdeki, iktidarda bulunan partinin siyasi kanaatine göre, ya yaptıklarına göz yumulmuş ya da yerleri değiştirilmekle yetinilmiştir.

Siyasi partilerimiz, "düzeni değiştirmek isteyenler" ve "istemeyenler" diye ikiye bölünmüş, düzeni değiştirmek isteyenler, bu isteklerini -gölgeyi biçimde olsa bile- siyasi programlarına koymuşlar, fakat hiçbir denetim ve yargı organı bunun hesaplaşmasını yapmak görevine sahip çıkmamıştır.

Örnekleri çoğaltmakta hiçbir yarar yok. Bunlar gözlerimizin önündedir ve daha nicelerini her gün görmekte ve işitmekteyiz. Bir hürriyet buhranı geçirmekte olduğumuzdan kimsenin kuşkusu kalmamıştır. Bir görev ve yetki kargaşalığı içinde bocaladığımızı herkes biliyor ve görüyor. Bunun sebebi ne?

Bunun en belli başlı sebebi BÜNYEMİZE UYGUN OLMAYAN BİR ANAYASA ELBİSESİ İÇİNDE OLUŞUMUZDUR”

1924 VE 1961 ANAYASALARI

Hatırlayacaksınız, Atatürk, 1924 Anayasası’nı yaparken bazı noktalar üzerinde büyük bir titizlik göstermişti. Özellikle titizlik gösterdiği noktaların başında, Anayasa’nın, toplumun tabii eğilimlerine uygun olması idi. Devlet meşruiyetinin, -Türk toplumunda- tek başına seçimden kaynaklandığını görmüş ve bu yüzden HÂKİMİYETİN KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİN olduğunu -hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde- Anayasa’ya yerleştirmiştir. Türk toplumunun on binlerce yıldan beri “Devlet Baba” tefekkürü içinde yaşadığını ve doğu toplumlarının temel eğiliminin bu olduğunu görerek “KUVVETLİ DEVLET” esasını, temel fikir olarak Anayasa’ya getirmiştir.

Yine hatırlayacaksınız, devlet yapısında BATI KOPYACILIĞI’ndan kesin biçimde kaçmıştır. Çünkü batı toplumlarıyla doğu toplumlarının başka, başka yapıları olduğunu biliyordu.

Bu üç temel fikir, 1924 Anayasası’na vücut vermiştir. Hâkimiyeti, kesin biçimde B.Ė.M.M’de toplamış, yürütmeye ve yargılamayı yumuşak biçimde Meclis’ten ayırmıştır. Bu konuda daha önce gerektiği kadar bilgi verdim sanıyorum.

1961 Anayasası'na gelince:

Bu anayasa, Atatürk Anayasası'nın tam zıddıdır. Atatürk Anayasası, meşruiyetin tek kaynağını seçim yolu ile halk hâkimiyetinde mi görüyordu: 1961 Anayasası, hâkimiyeti, seçim yolundan gelen parlamento ile kıdem ve terfi yolundan gelen bürokratların oluşturduğu birtakım müesseseler arasında böler.

Atatürk Anayasası, güçlü devlet temeline mi dayanıyordu: 1961 Anayasası devletin gücünü, parlamento, hükümet, cumhurbaşkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Milli Güvenlik Kurulu ve özerk müesseseler arasında bölüştürür. (Bunu söylerken, Almanya seyahatim sırasında beni Anayasa mahkemeleri üzerinde uyaran Sayın Adenauer'in bir sözünü hatırladım. Bana: İşittim ki, Anayasa Mahkemesi kuracakmışsınız. Aman yapmayın!... İşlerinizi güçleştirmekten başka hiç bir şeye yaramaz" demişti. (O tarihte CHP Anayasa değişiklikleri arasında "Anayasa Mahkemesi"nin de kurulmasını istemişti)

Atatürk Anayasası, Batı kopyacılığından mı uzak kalmıştı: 1961 Anayasası, Batı Almanya'nın -Amerikan işgali altındaki günlerde hazırlanan- Anayasası'nın kopyasıdır. Görev ve sorumluluk hükûmetin, yetkisi, öteki kuruluşların açıkçası; savaş kararına yatkın siyasi bir irade olan hükûmeti; savaşa karşı karakter taşıyan bürokrasi ile frenlemek düşüncesi!... Böyle bir Anayasa, yalnız Türkiye'ye değil, bugünkü Almanya'ya bile ters düşer.

Şimdi bu üç konu üstünde ayrı ayrı ve kısaca duralım.

YÖNETİMİN MEŞRULUK TEMELİ

Yönetimin meşru olması, kaçınılmaz bir şarttır, bundan vazgeçilemez. Bu sebeple tarih boyunca yönetime çeşitli meşruiyet kaynakları aranmıştır.

Kılıç hakkına, tanrısal kaynaklara, seçime dayanan çeşitli yönetimleri tarihte görüyoruz. Çağdaş dünyada, meşruiyetin öteki kaynakları değerini kaybetmiş, yalnız seçime dayalı yönetimin meşruiyeti tartışmasız benimsenmiştir. Yönetim, yönetilenlerin, rızasına dayanır. Rızanın belirlenmesinde çoğunluk şarttır. Çoğunluk, oy birliğinin sembolüdür.

Gerçi günümüzde de -seçilmişler değil- “seçkinler yönetimi” diye bir yönetim biçimi isteyenler yok değildir. Özellikle faşist ve komünist idareler bu biçimi üstün tutarlar. Meşruiyetleri için gösterecekleri somut (müşahhas) gerekçeleri yoktur. Biri, devletin yücelmesi, biri insanlığın mutluluğu gibi soyut (mücerret) kavramlara sırtını dayamış görünür. Oysa ikisinin de arkası, dipsiz uçurumlar gibi bomboştur, sadece kendilerine ve silah gücüne dayanırlar. Bu çeşit idarelerin tek anlamı, halka inançsızlıktır. Her nasılsa suyun başına geçenler, kendilerini herkesten daha akıllı sayarak halkı adam edeceklerini sıkılmadan söyleyebilmektedirler. Düşünmezler ki, “Bütünün bir parçasında varolan

cevherin öteki parçasında olmadığını” söylemek, eşyanın tabiatına, akla aykırıdır. “Allah tarafından sizi idareye gönderildim” diyen eski despotların bile bu insanlardan daha namuslu, halka daha saygılı olduklarından şüphe etmiyorum: Hiç değilse, “Sizin gözyaşınızdan, akan kanlarınızdan, yeni bir insanlık cenneti doğacaktır” diye yalan söylemiyorlardı!

Meşruiyetin tek yolu, seçimden geçer. Seçmek, bütün vatandaşların hakkıdır. Her vatandaşın oyu eş değerdedir. Böyle bir ortamda seçilen insanların kurdukları yönetim meşrudur. Bu kurallara getirilen her kısıtlama, yönetimi meşruiyetten ve başandan uzaklaştırır. 1961 Anayasası, halkoyunu kısıtlamış, barajlamış, değerini yüzde elli ölçüsünün altına düşürmüştür.! Daha önce de söylediğim gibi, 1961 Anayasası, tam anlamıyla bir millî irade devalüasyonudur. Çünkü seçkinliklerini, sadece diplomaya, bürokratik kıdeme ve süreli otomatik terliye dayatan birtakım insanların oluşturdukları kuruluşlar, bir başlarına, kendilerine halkoyunu paylaşmak hakkını tanımışlardır.

Batı ülkelerinde bu çeşit müesseselerin bulunduğunu ileri süreceklere cevap verdiğimi hatırlıyorum. Bu kuruluşlar batıda sınıfsal yapıdan doğmuş ve ege-men olmayan sınıflara güvence vermek için kurulmuştur. Türkiye’de, Batı anlamıyla ne sınıf vardır ve ne güvence verilmesi gereken topluluklar söz konusudur. Bizim durumumuz, bürokrasinin, halkoyunun karşısı-

na çıkmasından kendisini onun yerine koymasından başka bir şey değildir, yasal bir gasptır. Bu Anayasa'nın referandumdan geçtiğini hatırlatacaklara cevabım, silah gücü ile bir köşeye sıkıştırılmış kamuoyunun “daha kötü” karşısında, “daha az kötü”yü seçmek durumunda bırakılmış olduğunu söylemekten ibarettir.

YÖNETİMİN GÜÇLÜ DEVLET TEMELİ

Meşruiyetini hangi kaynaktan alırsa alsın, yönetim, bir bütündür. Yönetilenler, iç ve dış düşmanlardan korunacaklar ve adaletle yönetileceklerdir. Yönetici, ya bir kral, padişah, sultan veya seçimle gelen parlamentodur. Bütün görevler, yetkiler, burada toplanır. Kral veya parlamento, bu görevini yapabilmek için, yasma hakkını kendisine saklayarak, yürütme ve yargılama haklarını hükûmete ve adalet cihazına bırakır. Bunların denetimi, yine kralın veya parlamentonundur.

Batı, sınıfların oluşması ile bu yönetim biçimini dejenere etmiştir. Özellikle burjuva sınıfı, toplumun ekonomik gücünü elinde tuttuğu için, bazen orta sınıfı, bazen işçi sınıfını, bazen her ikisini de yanına alarak yönetime baş kaldırdı ve her seferinde de kendi çıkarı hesabına bazı haklar elde etti, sonunda devleti ele geçirdi.

Devlet, bir sınıfın eline geçince, öteki sınıflar terdirgin oldular. Burjuvalar, iktidarın dışında kalan sı-

nıflara bazı haklar tanıdılar. Adaletin korunacağını, kimsenin haksızlığa uğramayacağını temin etmek için “bağımsız mahkemeler” kurdular. Soylulara, senatoda söz hakkı tanıdılar. İşçilere, ekonomik baskı altında yaşamayacaklarını temin için de grev hakkı verildi. Eğitimde fırsat eşitliğini güvenceye almak için “Üniversite Muhtariyeti”, bürokrasinin haksızlığa uğramayacağını ispatlamak için “özerk idari mahkemeler” (Danıştay) böylece ortaya çıktı.

Bir “bütün” olan devlet yönetiminin parçalara bölünmesi ve devletin bir denge devleti hâline dönüşmesi böyle olmuştur.

Atatürk, 1924 Anayasası’nı yaparken, toplumumuzun yapısına son derece uygun düşerek, bütün gücü seçimle gelen parlamentoda, yani B.M.M’de topladı. Yargı hakkını, yumuşak bir kavisle adalet cihazına bıraktı. Yürütme hakkını da hükûmete verdi. Yargıtay, Danıştay, Sayıştay gibi kurulan bazı müesseseler, devletin görev verdiği kuruluşlardır, yoksa B.M.M’nin denetimi dışında kalan özerk müesseseler değildir. Demokrasinin en yaygın ve doğru tarafı, “halkın kendi kendisini yönetimi” olduğuna göre, Atatürk’ün getirdiği Anayasa da bu tarifi en iyi biçimde işletecek vasıftaydı. Halk, kendi eliyle seçtiği temsilcileriyle kendi kendisini idare ediyordu.

1961 Anayasası’nı yapan Kurucu Meclis’in tek amacı halkın seçtiği parlamentonun gücünü kısmak,

bu parlamentonun seçtiği hükümetlerin de yetkilerini daraltmak oldu. Bu amacın gerçekleşmesi için elden gelen gayretler esirgenmedi. Toplumumuzda hiçbir ihtiyaca cevap olmayan bir "Senato" kuruldu. Senato'ya seçilme hakkı, yüksekokul diplomasına bağlanarak halka kapatıldı. "Millî Birlik Komitesi", "Cumhurbaşkanlığı kontejanı" gibi seçimsiz, tayin yolu ile gelen ve bazıları "hayat boyu" şartı ile yerleşen gruplar ortaya konuldu. Parlamento'nun yasama özgürlüğünü kısıtlayan bir Anayasa Mahkemesi kuruldu. Bu mahkemenin bir tek anlamı vardır:

"Milleti temsil eden B.M.M, yani HALK, yanlış düşünür, yanlış karar verebilir! Anayasa Mahkemesi bu yanlışları engelleyecektir!" peki ama, eğer bütün bir MİLLET yanlış düşünebiliyorsa, bu milletin içinden çıkmış birkaç kişinin yanlış düşünmeyeceğini sanmak, demokrasiye inanmamaktan başka neyi ifade eder? Eğer parlamento çoğunluğunun diktatör olabileceğinden korkuyorsak, birkaç kişinin diktatör olmayacağına nasıl güvenebiliriz! Nitekim bu Anayasa Mahkemesi, halk vicdanının af dışında bıraktığı Marksist eylemcileri bir başına affetmiş ve şehirlerimizi bombalı, otomatik silahlı anarşistlerle doldurmuştur.

Sormak lazımdır: B.M.M'nin TAKDİR HAKKI nerede kaldı; Parlamento bir idam cezasının infazını durdurduğu için Anayasa Mahkemesi bütün idam cezalarının infazını -Anayasada vatandaş eşitliği gerekçesiyle-

le- durdurmak hakkına sahip midir?... Parlamento, burada takdir ve tercih hakkını kullanabilirken, devlete karşı suç işlemiş olanları af kapsamı dışında bırakmak, niçin Anayasa'ya aykırı düşsün!...

ANAYASA MAHKEMESİ YANLIŞ YAPARSA?...

Sayırsız örneklerle sözü uzatmak istemiyorum; yalnız şu kadarını söyleyeyim: belki parlamento da hata yapabilir! Fakat yapacağı hatanın, halkın seçtiği insanlar olmak gibi bir meşruiyet temeli vardır. Hata yapan parlamenterleri halk, bir daha seçmemek suretiyle cezalandırabilir: fakat hata yapan Anayasa Mahkemesi üyelerini kim cezalandıracak!... Bu kuruluşun yanlış kararlarını düzeltecek başka bir kuruluş var mı?

1961 Anayasası, parlamentonun yasama hakkını kısıtlayan müesseseler getirdiği gibi, yürütme hakkını da kısıtlayan birçok müessese getirmiştir. Parlamento-nun “Yürütme Organı” olan hükûmete sonsuz görev ve sorumluluklar verilmiş, fakat “yetki” özerk denilen birtakım muhtar idareler arasında bölüştürülmüştür. Bu kuruluşları, daha önce gerektiği kadar anlattım sanıyorum, burada tekrarlamayacağım. Ancak, bu müesseseler, memleketin birliğe, beraberliğe, asayiş ve huzura her zamankinden daha fazla muhtaç olduğu bir dönemde, ülkeyi, yetkileri kısıtlı bir yasama organı ve güçsüz bir hükûmetle baş başa bırakmıştır. Bu, elleri bağlı bir adama, pirinç ayıklama cezası vermek gi-

bi bir eziyet ve akıl dışı bir davranıştır. Davulu başkasının sırtına, tokmağı başkasının eline veren bir Anayasa görüşüne itibar edilemez.

Görülüyor ki, 1961 Anayasası, ne millî bünyemize uygun bir yönetim biçimi getirmiş, ne millî hâkimiyet idealine hizmet etmiştir. Tersine, millî hâkimiyet idealinden uzaklaşmış, millî bünyemize de her bakımdan ters düşmüştür. Kuvvetli devlet tefekkürü yerine, zayıf devlet tefekkürü, halk hâkimiyeti yerine, bürokrasi hâkimiyeti, getirmiş, böylece, bugün içine düştüğümüz “Hürriyet Buhranı”nın ortamını hazırlamıştır.

KOPYA BİR ANAYASA

Atatürk’ün devlet seviyesindeki devrimlerinde millî bünyeyi nasıl titizlikle koruduğunu anlatmıştım. Hele devlet yapımızda kopyacılıktan nasıl kaçtığını, daha önce örneklerini verdiğim konuşmalarında açık seçik belirtilmiştir. Buna rağmen, 1961 Anayasası, maalesef bir Batı kopyasıdır, hem de emsalleri arasında iyi olmayan bir kopyadır.

1961 Anayasası’nı hazırlayan “Anayasa Komisyonu”nun “Genel gerekçe” raporunda metnin “Bilhassa İtalya ve Batı Almanya gibi dikta rejimlerinden henüz kurtulmuş ve Batı demokrasisine dayanan bir rejim olan devlet anayasalarından faydalanılarak hazırlandığı belirtiliyor.

Bu iki devlet, İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış devlettir. Müttefiklerin işgali altına girmiştir ve yeni anayasalarını, müttefiklerin işgali ve gözetimi altında hazırlamışlardır. Genel gerekçe, yazarnın da belirttiği gibi, "dikta rejimlerinden henüz kurtulmuşlardı. Başlarına gelen felaketin etkisi ile, güçlü devlet yönetiminden ürkmeleri tabii olduğu gibi, müttefik kuvvetler de İtalya ve Almanya'nın güçlü birer devlet hâline gelmelerini ve kendi çıkarları açısından istemiyorlardı. Bu yüzden her iki taraf da kuvvetler dengesine dayalı anayasa hazırlamakta kolayca birleşebildiler.

Fakat İtalya ve Almanya, bu anayasalarını yapmakta oldukları günlerde işgal altında olmamış olsalardı, böyle bir anayasa modeli ortaya koyacaklarını savunmak kolay değildir. Çünkü, bir zümre hâkimiyetine dayalı faşizmden çıkan bir toplum, millet hâkimiyetine dayalı hürriyetçi demokrasiye geçerken, politikada söz hakkının tabana yayılması ve dayanmasından ürkmeyeceği ortadadır.

Ama bizim devlet yönetiminden uzaklaştırılmış bürokrat ortaklar, Atatürk zamanında bu ortaklıktan uzaklaşmaya baş etmek zorunda kaldıkları ve bilkuvve bu hakkı içlerinde uzun yıllar yaşadıkları için, kendilerine geniş imkânlar veren bu anayasaları, mal bulmuş Mağribi gibi kapmışlar ve başlarının tacı etmişlerdir.

Daha önce de bir vesile ile söylediğim gibi, bu anayasalar değil yalnız bizim için, İtalya ve Batı Alman-

ya için bile -toplum yapılarının özellikleri bakımından- itibar edilecek anayasalar değildirler. Bu iki gelişmiş Batı ülkesinin ve hele İtalya'nın son yıllarda bu anayasa ile hangi kargaşa ortamına itildiğini gördükten sonra, -aksi kanaatte olsanız bile- fikrime katılacağınızı ümit ederim. Şunu özellikle belirteyim ki, demokrasi demek, güçsüz hükûmet demek, her çeşit kargaşaya elverişli ortam demek değildir. Tersine demokrasi, halkın doğrudan doğruya idaresine dayandığı için güçlü ve cesur yönetim demektir. Sırası geldiğinde ülkesinden en büyük fedakârlıkları rahatlıkla isteyebilir, ülkenin geleceğini ve halkının huzurunu koruyabilmek için gerekirse kişi özgürlüklerini kısımlar. Çünkü seçimde bunun hesabını yine kendisi verecektir.

SONUÇ:

Baştan beri yaptığımız araştırmalar, bugünkü anarşi ortamı ve görev yetki kargaşalığının anayasamızdan kaynaklandığını -sanırım- yeteri kadar göstermiş bulunuyor. Anayasamızın bünyemize uymadığı ve bu yüzden büyük çalkantılara düştüğümüz bir gerçektir. Ancak içinde yaşadığımız anarşik ve huzursuz ortamın tek sebebi, elbette sadece Anayasa değildir. Bunun dışında da tesirli mihraklar vardır; özellikle dış düşmanlarımızın Anadolu yarımadasında 45 milyonluk güçlü Türkiye'ye tahammülleri olmadığı orta yerdedir. Yabancı eller, kendi çıkarlarına ortamı karıştır-

makta ve ülkemizi güçsüz duruma düşürmeye çalışmaktadırlar. Ancak bu dış düşmanlarımızın da yararlandıkları belli başlı kuruluşlarımızın başında bugünkü Anayasa'mız gelmektedir.

Görülebildiği kadarıyla, büyük devletlerarasında sürdürülen yumuşama politikası, beşinci kol çalışmalarını hızlandırmıştır. Hemen bütün Avrupa, Asya, Afrika, Güney Amerika ülkeleri, kendi ölçülerinde çalkantılara düşmüş bulunuyorlar. Avrupa'da anarşinin büyük boyutlara vardığı iki ülkenin Türkiye ve İtalya olması ve bu iki devletin anayasa bakımından birbirine benzemeleri rastlantı olmasa gerektir. Almanya da - büyük ekonomik gücüne rağmen- aynı çalkantının eşiğinde yaşıyor.

Ülkemizde her çeşit anarşinin temelden çözümlenmesi için çıkar yol, ATATÜRK METODOLOJİSİNE SARILMAK ve Anayasamızı ATATÜRK ANAYASASI TEFEKKÜRÜ İSTİKAMETİNDE DEĞİŞTİRMEKTİR. Atatürk metodolojisinin bizi ulaştırdığı gerçek budur!

Aydınlarımız, halka inanmasını öğrenecekler; bu kurtuluşumuzun birinci şartıdır. Halkına inanmayan bir yönetim, yaşamaz. Halkı, HAK ile bir tutmadıkça bir toplumun büyük atılımlara girişebileceğini ummak hayal olur. Aydınlarımız kendilerini halktan daha akıllı saymaktan vazgeçmelidirler. Kendi hatalarının eseri olan bugünkü ortamı ortadan kaldırmak ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için "başka rejim" değil, "baş-

ka çare” aramalıdrlar. Devletin yıkıldığı bir ortamda Atatürk çareyi nasıl aramış bulmuşsa, biz de onun metodolojisini kullanarak çareyi arayıp bulabiliriz.

MEŞRUIYETİN KAYNAĞI

Meşruiyetin kaynağı nasıl milletse, ÇARE’nin kaynağı da MİLLET’dir. Millet, parlamento yolu ile kendisini yönetir: öyleyse çare, PARLAMENTODADIR!

“Bugünkü parlamento aritmetiği bir çare ortaya çıkarmaya elverişli değildir” diyenler olabilir; ben kendilerine katılmıyorum. Bugünkü aritmetik, tabii değil, sunidir. Daha beş ay önce seçimin kurduğu parlamento aritmetiği bozulmuş ve bir partiyi iktidara getirebilen yeni bir aritmetik oluşmuştur. Bu aritmetiğin gerekçesi, ülkeyi sarsan anarşinin son bulması ve millî huzurun kurulması idi. Bugün yeni iktidar beş ayını doldurmuş, altıncı ayna girmiştir. Fakat kuruluşunun gerekçesi olan anarşi ne kalkmış, ne azalmış, tersine alabildiğine genişleyerek ülkeyi tehlikeli bir huzursuzluk ortamının göbeğine oturtmuştur. Ülke bütünlüğümüz tehlikededir. Yeni parlamento aritmetiğinin gerekçesi -maalesef- kalktığına göre, bir başka ve yeni dengenin kurulmaması için hiçbir sebep yok demektir.

Kaldı ki, bu beş-altı aylık dönem içinde yurdumuz ve milletimiz için son derecede önemli bazı müşahade fırsatları ele geçmiştir. Bir kere herkes görmüş ve anlamıştır ki, ANARŞİ denilen sosyal yangın, Tür-

kiye'ye Marksist bir idare getirmek isteyenler tarafından körüklenmektedir. Bugünkü Anayasa şartları içinde hiçbir parti bunun üstesinden gelemez, nitekim gelememiştir de. Çünkü ülkemizde hürriyetler, hürriyetlerin tahribi için rahatlıkla kullanılabilir.

Yine bu beş-altı aylık dönem içinde, CHP'nin, ideolojik terimler altına gizlediği siyasi programını "Toprak işleyenin, su kullananın" felsefesi istikametinde uygulamaya koyduğu da gözden kaçmamıştır. Böylece bu parti, "Bu düzen değişmelidir" derken, nasıl bir düzen oluşturmak hevesinde olduğunu da ortaya koymuş bulunuyor. Programına aldığı "sürekli halk devrimciliği"nin, bizi, Marksizm'in bütün merhalelerini aşarak komünizme götürecek bir slogan olduğunu artık iyice biliyoruz,

Troçki'nin dediği gibi: "Sosyalist devrim, ulusal arenada başlayacak, uluslararası arenada gelişecek ve dünya arenasında tamamlanacaktır. "Böylece" sürekli devrim" hedefine ulaşmış olacak. Türkiye de MARKSİST bir ülke hâline gelecek. CHP, programına yerleştirdiği bu fikri, bugüne kadar hiçbir topluluk önünde açıklamamıştır. Bugün, bu fikrin uygulamada ön çalışmalarına başladığına göre, kendi tarafları içinde de, kamuoyunda da tartışmasını yapması zorunludur. Ben CHP içinde hürriyetçi demokratik düzeni sürdürmekten yana olan milyonluk kitlelerin bulunduğundan tamamiyle eminim. CHP, bugünkü programıyla açık-se-

çık ortaya çıktığı zaman, kendisine oy verenlerin de, bu oylarla parlamentoya gelenlerin de bir tercih hakkına sahip olacakları meydandadır.

Daha önce de söyledim, yine de tekrarlıyorum; bugün parlamentoda grubu olan partiler, “Düzeni değiştirmek isteyenler” ve “düzeni korumak isteyenler” olmak üzere ikiye ayrılmış bulunuyorlar. Parlamento aritmetiği de bu çizgi üzerinde yeniden oluşmak zorundadır. Parlamenterlerimiz, bir fikir düzeni içinde yerlerini yeniden gözden geçirmeli ve seçmenlerinin düşünceleri doğrultusundaki mevkilerini almalıdırlar. Seçim kaygularını bırakmanın, küçük hesapları bir yana itmenin ve şahsi menfaatlerin üstüne çıkmanın tam sırasıdır. Hürriyetçi demokrasi düzeni içinde kalacak mıyız, kalmayacak mıyız? Partilerimiz ve parlamenterlerimiz bu tarihî dönemeçte fikirlerini açıklamak ve yerlerini almak zorundadırlar! Nasıl mahşerde insanlar, sevapları ve günahlarıyla çınlçıplak kalacaklarsa, bugün de parlamenterlerimizin fikirleriyle çınlçıplak görünmeleri o mertebe kaçınılmazdır. Eğer parlamenterlerimiz kendilerine düşen görevi yerine getirmezlerse, o zaman, Türk milleti önümüzdeki seçimde bu kararı verecek ve verdiği karar herkesin makbulü olacaktır. Ancak o zaman bugünkü parlamenterlere mahcubiyetten öte ne düşeceğini araştırmak istemiyorum.

Atatürk, büyük Türk milletine ve onun bağrından çıkan parlamentoya her zaman inanmıştır. En çetin

günlerde parlamento, aldığı kararlarla onu desteklemiş, yeni bir ülke kurmuş, yeni bir millet yaratmıştır. Bugün de parlamentomuzun ve milletimizin en doğru kararı vereceğinden kimsenin kuşkusu yoktur.

ATATÜRK bir metod sahibiydi. Atatürk, halka yüzde yüz inanan müstesna bir aydıındı. Atatürk, devrimleriyle yeni bir toplum yaratmayı amaçladı, fakat devlet yapısını restore etmekle yetindi. Atatürk, devleti ümmetçilik tehlikesinden korumak için laikliği, enternasyonal düşüncelerden korumak için milliyetçiliği Anayasasına yerleştirdi. Atatürk, güçlü devletten vana idi Atatürk, AKIL, BİLİM, DENEY yolu ile -eşyanın tabiatına uygun, insanın hayrına yarar biçimde- düşünerek çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabileceğine inanıyordu. Atatürk, her çeşit taklitçiliğe, her çeşit sisteme karşı idi. Atatürk çareyi millette gören bir devlet adamı idi.

ATATÜRK, milletin üstün vasıflarına iman ölçüsünde İNANIYORDU...

ATATÜRK, böylece ATATÜRK olmuştur.

İşte size Atatürk'ün ne olduğunu ana çizgilerle özetledim. Artık ne olmadığını saymaya gerek var mı?

Celal Bayar

ATATÜRK GİBİ DÜŞÜNMEK

Derleyen
İsmet Bozdağ

Bu kitap yıllar önce yazıldı.

Bu yıllar öncesi toplumun koşullarına, Atatürk'ün metodolojisi ile çareler soruşturulmuştur.

Bugün, eğer bazı yargılar eskimiş; varılan bazı sonuçlar, yeni biçimlere bürünmüşse, doğaldır! Ulaşacağınız yer, davrandığınız yere göredir! Yoksa, Atatürk metodolojisinin yanılma payı, yok denecek kadardır!

Atatürk'ün Devlet değerlendirmesi; Devletin, toplumu yönetip, yönlendirdiği gerçeğine dayanır. Demokrasi'yi. -Batı gibi- toplumun Devleti oluşturup yönetmesi biçiminde değil; Devletin, halkın rızası ile (seçim) toplumu yönetmesi biçiminde algılamıştır. Gerçi bu düşünce, Batı'nın Demokrasiye koyduğu modele uymaz ama, sınıfsız Doğu toplumlarının tamamına uygun düşer! Bugün, (1998) içinde çırpındığımız sosyal ve politik çalkantının kaynağı, Türkiye'de uygulanan "çoğulcu ve katılımcı Demokrasi" modelidir. Sınıfsız bir sosyal ortamda, sınıflı toplum modelinin işleme konulması, kargaşadan başka bir sonuç vermesi beklenemez!

Dün olduğu gibi bugün de sıkıntımız, Atatürk Metodolojisinden uzak düşmemizdir! Köprüden geçeceğimize, körfezi dolaşıyoruz.

978-605-5638-13-9

9 786055 638139

truvay-tarih

www.truvayayinlari.com

